

วารสาร

วิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๕๒

กระทรวงศึกษาธิการ
ISSN 1513-0096

“....ผู้ที่มุ่งหวังความดีและความเจริญมั่นคงในชีวิต จะต้องไม่ละเลยการศึกษา. ความรู้ที่จะศึกษามีอยู่สามส่วน คือความรู้วิชาการ ความรู้ปฏิบัติการ และความรู้คิดอ่านตามเหตุผลความเป็นจริง ซึ่งแต่ละคนควรเรียนรู้ให้ครบ เพื่อสามารถนำไปใช้ประกอบกิจการงานและแก้ปัญหาทั้งปวงได้อย่างมีประสิทธิภาพ. อีกประการหนึ่ง จะต้องมีความจริงใจและบริสุทธิ์ใจ ไม่ว่าในการงาน ในผู้ร่วมงาน หรือในการรักษาระเบียบแบบแผน ความดีงาม ความถูกต้องทุกอย่าง เพราะความจริงใจนี้เป็นปัจจัยสำคัญยิ่ง ในการผดุงและสร้างเสริมความมีสามัคคี ความประสานสามัคคี และความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของส่วนรวม. ประการที่สาม จำเป็นต้องสำรวจดูความบกพร่องของตนเองอยู่เสมอ แล้วพยายามปฏิบัติแก้ไขเสียโดยเร็ว ไม่ปล่อยให้เจริญเติบโตทำความเสื่อมเสียแก่การกระทำและความคิด. ประการที่สี่ ต้องฝึกฝนให้มีความสงบหนักแน่น ทั้งในกาย ในใจ ในคำพูด เพราะความสงบหนักแน่นเป็นเครื่องผ่อนปรนระงับความรุนแรง ความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจในกันและกันได้ทุกกรณี. โดยเฉพาะความสงบหนักแน่นในจิตใจนั้น ทำให้เกิดความยั้งคิดพิจารณาตามเหตุตามผล จึงช่วยให้สามารถขบคิดวินิจฉัยเรื่องราว ปัญหาและกระทำ ได้ถูกต้อง พอเหมาะพอดี มีประสิทธิผล....”

พระบรมราชาโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรกิตติมศักดิ์และพระราชทานปริญญาบัตร
แก่ผู้สำเร็จการศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
วันเสาร์ ที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๓๐

๒๓	บทสัมภาษณ์พิเศษ ทอดประสมการณความสำเร็จสูงสุดในชีวิตครู
๔๙	การสอนประวัติศาสตร์ไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
๑๓๗	การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้
๒๒๒	รูปแบบการนิเทศที่มีผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสถานการณ์วิกฤติ โดยใช้กระบวนการนิเทศแบบเครือข่าย และการมีส่วนร่วม “สคริปแดน โมเดล” (Networks & Participation “SCIPDAN MODEL”) โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต ๑
๒๓๗	ชิ้นงานพิทักษ์จากเศษไม้....
๓๒๒	การพัฒนาโรงเรียนสนมวิทยาการ : สู่การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
๓๓๗	ผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารแบบมีส่วนร่วม
๔๑๒	สื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนการสอน
๔๔๘	การพัฒนา การจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นและพิการซ้อน “โครงการบ้านกึ่งวิถี” (The Half-Way House Program)
๕๓๓	ใคร..อะไร...อย่างไร ในกระบวนการพัฒนาลัทธิสูตร
๖๐๐	การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากิจกรรมการคิดในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
๖๓๗	การตั้งเรือธงวิชาในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑
๗๑๒	การออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
๗๖๖	“การจัดกิจกรรมโครงงานคณิตศาสตร์ภายใต้สิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน” การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่เป็นรูปธรรม
๘๑๒	รู้รอบครวั
๘๔๘	สนามสื่อการเรียนรู้
๙๐๐	มหกรรมนวัตกรรมการอ่านเกิดพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
๙๕๕	เรียงร้อยก้อยกวี

วารสารวิชาการเป็นวารสารที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการเกี่ยวกับหลักสูตร สื่อ การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา รวมทั้งเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์ต่อการปฏิบัติงานด้านการศึกษาก่อนครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

ข้อความใดๆ ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการฉบับนี้ เป็นความคิดเห็นเฉพาะตัวของผู้เขียน ซึ่งอาจไม่ตรงกับความคิดเห็นของคณะที่ปรึกษาและคณะกรรมการวารสารวิชาการ

ขอเชิญชวน

ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาร่วมส่งบทความวิชาการด้านการศึกษามาลงเผยแพร่ในวารสารวิชาการ ความยาวไม่เกิน ๕ หน้ากระดาษขนาด A4 ขนาดตัวอักษร ๑๖ พอยท์ (บรรณานุกรมอ้างอิงเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทความเท่านั้น)

โดยส่งมาได้ที่ กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ตึก สพฐ. ๓ ชั้น ๓ กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

บทสัมภาษณ์พิเศษ

ถอดประสบการณ์ความสำเร็จสูงสุด ในชีวิตครู

อ.ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์

อ.พรพิมล ขาญชัยเขาวีวัฒน์

เมื่อปลายปี ๒๕๕๑ หลายท่านคงได้ทราบข่าวดีว่า ก.ค.ศ. ได้อนุมัติให้ข้าราชการครู ๒ ท่าน คือ อาจารย์ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ จากโรงเรียนเบญจมราชาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามadrid กรุงเทพมหานคร เขต ๑ และอาจารย์พรพิมล ขาญชัยเขาวีวัฒน์ จากโรงเรียนบางมดวิทยา “สีสุกหวาดจวนอุปถัมภ์” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามadrid กรุงเทพมหานคร เขต ๓ เลื่อนวิทยฐานะจาก ครูเชี่ยวชาญ เป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ (หรือเทียบเท่าข้าราชการระดับ ๑๐) หลายท่านคงอยากทราบแรงบันดาลใจที่ทำให้อาจารย์ทั้ง ๒ ท่านประสบความสำเร็จ รวมทั้งเทคนิควิธีการทำผลงาน วารสารวิชาการจึงขอทำหน้าที่เป็นสื่อกลางนำเสนอประสบการณ์ของอาจารย์ทั้ง ๒ ท่าน เพื่อเป็นประสบการณ์ดีๆ ให้กับเพื่อนครู โดยขอเริ่มจากอาจารย์ศรีลักษณ์ ผลวัฒน์ ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

กองบรรณาธิการ : อะไรเป็นจุดเริ่มต้นหรือแรงบันดาลใจให้อาจารย์พัฒนานวัตกรรมนี้ขึ้นมา

อ.ศรีลักษณ์ : เกิดจากพบปัญหาในช่วงโม่งเรียน เนื่องจากที่โรงเรียนใช้วิธีการเดินเรียน ทำให้เสียเวลาในการเปลี่ยนห้องไปประมาณ ๑๐ นาที จึงแก้ปัญหาโดยการทำใบความรู้ (sheet) เพื่ออธิบายวิธีการทำการทดลองแจกครั้งละประมาณ ๑๐ หน้า (ไม่ได้เย็บชุด) ปรากฏว่าเกิดความวุ่นวายในห้องเรียน เนื่องจากนักเรียนบางคนได้รับเอกสารไม่ครบตามจำนวนที่แจกกว่านักเรียนจะได้เอกสารครบก็เสียเวลาในการเรียนการสอนไปอีกประมาณ ๑๐ นาที ดังนั้นเมื่อพบปัญหาจึงนำกลับมาวิเคราะห์และหาวิธีการแก้ปัญหา โดยขอความร่วมมือจากนักเรียนบางส่วนใช้เวลาพักกลางวันมาช่วยกันเย็บเอกสารให้เป็นชุดก่อนแล้วค่อยนำไปแจกในห้องเรียน แต่เนื่องจากนักเรียนมีเวลาพักประมาณ ๑ ชั่วโมง ทำให้จัดทำเอกสารไม่ทันกับการนำไปใช้เกิดปัญหาทำให้การสอนขรุขระ จึงเปลี่ยนมาจ้างนักการของโรงเรียนในช่วงปิดเทอมให้เย็บเล่มเอกสารที่จะใช้

สอนในภาคเรียนใหม่ประกอบด้วย ๑. เอกสารประกอบการสอน ๒. คู่มือปฏิบัติการทดลอง ๓. กิจกรรมตรวจสอบการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ ๔. คู่มือเตรียมสอบเอ็นทรานซ์ โดยเอกสารทั้ง ๔ เล่มได้แจกให้กับนักเรียนทุกคนตั้งแต่เปิดภาคเรียน เมื่อสอนไปได้สักระยะหนึ่งก็ยังพบปัญหาว่า นักเรียนไม่ได้นำเอกสารที่แจกไปให้มาเรียน จึงแก้ปัญหาโดยการหักคะแนน แต่ก็ยังไม่ได้ผลนักเรียนที่ลืมเอกสารไว้ที่บ้านก็ยังมีจำนวนเท่าเดิมจึงคิดว่าจุดนี้คือปัญหาที่ครูสร้างให้กับนักเรียน จึงนำเอกสารทั้ง ๔ เล่มมาจัดใหม่เป็น **“เอกสารบทเรียนหน่วยสมบูรณ์แบบที่เน้นการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น”** ในหนึ่งหน่วยการเรียนรู้ จะประกอบไปด้วย ๑. จุดประสงค์การเรียนรู้ ๒. ลำดับแนวความคิดสำคัญในหน่วยการเรียนรู้เพื่อให้ให้นักเรียนเห็นความเชื่อมโยง ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ ๓. ผังความคิดประจำหน่วย เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างหัวข้อหลัก หัวข้อรอง และหัวข้อย่อย ๔. บทเรียนประจำหน่วยการเรียนรู้ ๕. กิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้ ๖. แบบสรุปผลการทดลองการเรียนการสอนในแต่ละหน่วยจะมีกิจกรรมตรวจสอบความเข้าใจทันทีที่ทุกหน่วยการเรียนรู้ แต่เพื่อความมั่นใจว่านักเรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ครูสอนหรือไม่มีคำถามเพื่อการวิเคราะห์และสรุปในท้ายหน่วย นักเรียนจะค่อยๆ ตอบคำถามเหมือนกับเป็นการเรียงลำดับความรู้ความเข้าใจไปเรื่อยๆ จนในที่สุดนักเรียนก็สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนแบบนี้ นักเรียนไม่จำเป็นต้องเรียนกวดวิชา เพราะการเรียนทุกครั้งจะมีกิจกรรมเพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจเมื่อเรียนจบเรื่องก็จะมีข้อสอบเอ็นทรานซ์รวบรวมเนื้อหาตั้งแต่หน่วยแรกจนถึงหน่วยสุดท้าย ซึ่งไปคัดข้อสอบเข้ามหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับหน่วยที่เราสอนมาให้ นักเรียนฝึกทำ

กองบรรณาธิการ : ในส่วนของการจัดการเรียนรู้แบบนี้ได้มีการขยายผลไปสู่ครูท่านอื่นหรือไม่

อ.ศรีลักษณ์ : แรกเริ่มของการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ ในส่วนของตัวเองคิดว่าคงเป็นเรื่องยากในการโน้มน้าวให้คนอื่นทำตามแบบที่เราทำ แต่ครูที่สอนเคมีด้วยกันได้นำเทคนิคการสอนแบบเดียวกับที่เราสอนไปใช้ เนื่องจากเขาเห็นประโยชน์ เพราะนักเรียนมีความกระตือรือร้นมากขึ้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และนักเรียนรักที่จะเรียนวิชาเคมีมากขึ้น ปัจจุบันวิชาสังคมศึกษาจึงเริ่มนำแนวคิดนี้ไปใช้

กองบรรณาธิการ : อาจารย์คิดว่ามีปัจจัยหรือแรงบันดาลใจอย่างไร ที่ทำให้ประสบความสำเร็จในอาชีพได้ถึงขนาดเป็นครู ๑ ใน ๒ คน ของประเทศไทยที่สามารถส่งผลงาน และผ่านการประเมินเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ

อ.ศรีลักษณ์ : แรงบันดาลใจ คือ คำกล่าวของหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ที่ว่า **“เพียงแต่สอนนั้นไซ้ไรไม่ลำบาก แต่เป็นครูนั้นสิยากเป็นนักหนา เพราะต้องใช้ศิลปวิทยา อีกมีความเมตตาอยู่ในใจ”** ดังนั้นการสอนแต่ละครั้งควรวิเคราะห์ห้แก่นักเรียน เพื่อจัดการเรียนรู้ที่สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเปิดภาคเรียนแต่ละครั้ง จะวิเคราะห์นักเรียนว่าชอบการเรียนรู้แบบไหน โดยใช้แบบสอบถามประวัติการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์นักเรียน และเก็บเอาไว้เป็นข้อมูลที่ใช้ตลอดภาคเรียน

กองบรรณาธิการ : ความแตกต่างระหว่างการพัฒนาผลงานเพื่อส่งประเมินครูชำนาญการพิเศษ ครูเชี่ยวชาญ และครูเชี่ยวชาญพิเศษ อยู่ตรงไหน และจุดเด่นของผลงานชิ้นนี้คืออะไร คำตอบนี้คงเป็นวิทยาทานให้กับเพื่อนครูอีกหลายๆ ท่าน ที่มีผลงานแล้ว แต่ยังไม่แน่ใจว่ามีคุณภาพเพียงพอหรือไม่

อ.ศรีลักษณ์ : การทำผลงานเพื่อส่งประเมินครูชำนาญการพิเศษ ครูเชี่ยวชาญ และครูเชี่ยวชาญพิเศษได้ยึดกระบวนการวิจัยบวกกับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะสร้างสื่อการเรียนรู้ที่อำนวยความสะดวกกับการสอน เพราะส่วนใหญ่ชั่วโมงว่างจะมีประชุมทำให้ไม่มีเวลามากพอในการเตรียมการสอน จึงต้องคิดหาวัตกรรมที่สามารถทำให้งานของเราราบรื่นทั้งงานด้านการจัดการเรียนการสอนและงานบริหารที่ต้องช่วยโรงเรียนในหลายๆ ด้าน ไม่ได้ตั้งเป้าหมายว่าจะเป็นครูชำนาญการพิเศษ ครูเชี่ยวชาญ หรือครูเชี่ยวชาญพิเศษ

ในส่วนของการพัฒนาผลงานเพื่อส่งประเมินครูชำนาญการพิเศษนั้น ขอฝากเป็นข้อคิดแก่เพื่อนครูว่าผลงานที่จะส่งควรเป็นเอกสารประกอบการสอนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีเทคนิควิธีการคิดบางเรื่องที่ไม่เหมือนในหนังสือ เช่น มีภาพประกอบบทเรียน เป็นต้น

ในส่วนของการพัฒนาผลงานเพื่อส่งประเมินครูเชี่ยวชาญพิเศษนั้น ไม่ได้ตั้งใจจะส่งตั้งแต่แรก แต่ตอนส่งผลงานเพื่อประเมินเพราะอยากรู้ว่าการพัฒนาผลงานเพื่อเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษนั้นยากหรือง่าย รวมทั้งเป็นบทพิสูจน์ว่าสิ่งที่เราพัฒนาการเรียนการสอนมาโดยตลอดและเป็นผลงานที่มีประสิทธิภาพจะสามารถประเมินผลงานผ่านหรือไม่จะได้เป็นประสบการณ์ให้กับน้องๆ ว่าผลงานแบบไหนจึงจะผ่านการประเมิน ในส่วนของงานที่ส่งประเมินเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษได้นำปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและเก็บรวบรวมข้อมูลเอาไว้นำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเขียนวิจัย มีชื่อว่า **“การพัฒนานวัตกรรมสื่อการเรียนรู้แบบหน่วยสมบูรณแบบที่เน้นการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น”** และเมื่อผลการวิจัยออกมาดี จึงมาทำเอกสารประกอบการสอนอีกหนึ่งรายวิชาเพื่อเป็นสื่อในการวิจัย

กองบรรณาธิการ : ปกติอาจารย์ใช้เวลาในการเตรียมการสอนแต่ละวันอย่างไร

อ.ศรีลักษณ์ : การเตรียมการสอนจะเตรียมทุกวัน เพื่อให้การสอนราบรื่น เนื่องจากต้องสอนหลายห้อง และหลายรหัสวิชา การเตรียมสื่อและเอกสารต้องเตรียมให้ครบทุกรหัสวิชา การใช้สื่อแต่ละห้องในแต่ละวันก็จะแตกต่างกันไป เมื่อนำสื่ออย่างหนึ่งไปใช้กับห้องหนึ่งมักพบปัญหา เราก็ต้องวิเคราะห์ปัญหา และหาทางแก้ไขสำหรับไปสอนอีกห้องหนึ่ง โดยนำวงจร PDCA มาปรับประยุกต์ใช้ในการทำงาน

กองบรรณาธิการ : อาจารย์ใช้หลักการหรือแนวคิดอย่างไร ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และมีคุณภาพ

อ.ศรีลักษณ์ : ในส่วนของตัวเองนั้นการที่ประสบความสำเร็จจนถึงปัจจุบันนี้ เพราะยึดแบบอย่างครูที่สอนเรามา และพยายามปฏิบัติตาม รวมทั้งได้ข้อคิดตอนเรียนปริญญาโทครั้งที่ไปศึกษาดูงาน ณ โรงเรียนชุมแสงชนูทิศ จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีระบบดูแลช่วยเหลือดีมาก เมื่อลงจากรถเห็นป้ายเขียนข้อความว่า **“หลังคารั่ว ดูน้อยให้คอยซ่อม ลักวันหนึ่งฝนย่อมจะรั่วไหล หากเด็กผิวดินหนอยครูปล่อยไป ก็จะต้องเสียใจเมื่อปล่อยมือ”** จึงนำข้อคิดนี้มาใช้เป็นแนวทางในการสั่งสอนตักเตือนนักเรียนเมื่อทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

กองบรรณาธิการ : อาจารย์คิดว่าการเป็นครูระดับเชี่ยวชาญพิเศษแล้ว ในการจัดการเรียนการสอนอาจารย์ยังต้องมีการศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมอีกหรือไม่

และขอให้ช่วยฝากข้อคิดดีๆ ถึงเพื่อนครูทั่วประเทศด้วยค่ะ

อ.ศรีลักษณ์ : ดิฉันยังต้องอ่านหนังสือเพื่อศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากตัวเองเป็นคนชอบอ่านหนังสือ ที่บ้านได้ทำห้องสมุดไว้ ๑ ห้องไว้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องที่สงสัย

ดังนั้นสิ่งที่อยากจะฝากถึงครูทุกท่านคือ ขอให้รักการอ่านและใส่ใจกับปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งในส่วนของการสอนไม่ราบรื่น ปัญหาที่ทำให้นักเรียนสอบได้คะแนนน้อยลง และควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาตนเอง พัฒนาคะแนนเก็บของตนเอง รวมทั้งควรมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และควรให้เด็กได้ใช้ในสิ่งที่เรียนรู้ทันทีหลังจากการเรียนรู้ ถ้าผิดพลาดก็จะได้แก้ไขทันที ถ้าถูกต้องก็จะเกิดความภาคภูมิใจทันที และเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักเรียน ครูต้องมีเมตตา มีศิลปะในการถ่ายทอดความรู้ ให้ความรักกับนักเรียนก่อนให้ความรู้ มีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนอย่างจริงจัง อย่าท้อถอย ถ้าเหนื่อยนักก็หยุดพักเสียก่อน แล้วค่อยลุกขึ้นสู้ใหม่

กองบรรณาธิการ : ต้องขอขอบคุณอาจารย์ศรีลักษณ์ไว้ ณ โอกาสนี้ และในโอกาสที่อาจารย์จะเกษียณอายุราชการ ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๒ ทางกองบรรณาธิการหวังว่าอาจารย์คงจะเป็นแบบอย่างและคงมีโอกาสได้ให้คำแนะนำที่ดีให้กับน้องรุ่นหลังๆ ต่อไปสำหรับอาจารย์ที่ผ่านการประเมินเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษอีกท่านหนึ่ง คือ อาจารย์พรพิมล ชาญชัยเขาวัววิวัฒน์ ขอเริ่มเข้าสู่คำถามแรกเลยนะคะ

กองบรรณาธิการ : อาจารย์คิดว่ามีปัจจัยหรือแรงบันดาลใจอย่างไร ที่ทำให้ประสบความสำเร็จในอาชีพการเป็นครูระดับเชี่ยวชาญพิเศษ ซึ่งมีเพียง ๒ คนในประเทศไทย

อ.พรพิมล : น่าจะเป็นอุปนิสัยส่วนตัว เนื่องจากเป็นคนที่มีความรับผิดชอบ ทำงานแบบทุ่มเท เต็มกำลังความสามารถ และสติปัญญาที่ตัวเองมี เมื่อเจอปัญหาเด็กเรียนไม่รู้เรื่อง ก็พยายามคิดหาวิธีการแก้ปัญหาหรือกรณีที่โรงเรียนมอบหมายงานให้ทำก็จะทำงานทุกอย่างให้สำเร็จ และเก็บสำเนาเอกสารไว้ เมื่อมีการเปิดให้ส่งผลงานครูเชี่ยวชาญพิเศษจึงมีความคิดว่าการทำงานของเราที่มีความตั้งใจทุ่มเทกับการทำงานมาโดยตลอด เมื่อประเมินแล้วน่าจะอยู่ในระดับไหน จึงรวบรวมเอกสารที่ได้ทำมาส่งเข้าประเมิน และเขียนรายงานการพัฒนาเพิ่มเติมอีก ๑ เล่ม โดยจัดทำในรูปแบบที่เขากำหนด

ดังนั้นขอฝากถึงครูทุกท่านว่า ขอให้ทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ และส่งงานตามเวลาที่กำหนด หากสิ่งไหนทำไม่ได้หรือเกินกำลังความสามารถ ขอให้พยายามศึกษาหาความรู้ โดยการอบรม หรือถามผู้รู้ เพื่อนำมาพัฒนางานของตนเองต่อไป

กองบรรณาธิการ : ความแตกต่างระหว่างการพัฒนาผลงานเพื่อส่งประเมินครูชำนาญการพิเศษ ครูเชี่ยวชาญ และครูเชี่ยวชาญพิเศษ อยู่ตรงไหน และจุดเด่นของผลงานชิ้นนี้คืออะไร คำตอบนี้คงเป็นวิทยาทานให้กับเพื่อนครูอีกหลายๆ ท่าน ที่มีผลงานแล้ว แต่ยังไม่แน่ใจว่ามีคุณภาพเพียงพอหรือไม่

อ.พรพิมล : การพัฒนาผลงานเพื่อส่งประเมินครูชำนาญการพิเศษ ครูเชี่ยวชาญ และครูเชี่ยวชาญพิเศษ ก็เหมือนกับการเรียนหนังสือ ที่มีระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และมหาวิทยาลัย แต่ละระดับก็จะมี ความยากขึ้นมา เช่น ในส่วนของครูชำนาญการพิเศษ ต้องมีผลงานวิชาการ ๑ ชิ้น อาจเป็นวิจัยหรือไม่ใช่ วิจัย ครูเชี่ยวชาญต้องมีผลงาน ๒ ชิ้น โดย ๑ ใน ๒ ต้องเป็นงานวิจัย ๑ ชิ้น และครูเชี่ยวชาญพิเศษ ต้องมีผลงาน ๒ ชิ้น โดย ๑ ใน ๒ ต้องเป็นงานวิจัยและพัฒนา ๑ ชิ้น และอีก ๑ ชิ้นเป็นงานวิชาการอื่นๆ ก็ได้ ดังนั้นครูท่านอื่นที่จะส่งผลงานเพื่อขอรับการประเมินครูเชี่ยวชาญพิเศษ จุดเน้นที่อยากฝากถึงเพื่อนครูคือ

๑. เราควรศึกษาให้ดีกว่างานที่กำหนดให้ส่งมีรูปแบบอย่างไร เช่น ถ้าเกณฑ์กำหนดให้ส่งงานวิจัย เราก็ควรศึกษาให้ถ่องแท้ในเรื่องของระเบียบวิธีวิจัย รวมทั้งศึกษาว่าระเบียบวิธีวิจัยมีรูปแบบอย่างไร เป็นต้น

๒. การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง อาจสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ๑ ห้องเรียนก็ได้ แต่ว่าจะต้องมีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในส่วนของครูชำนาญการพิเศษอาจใช้วิธีการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนได้ แต่มีอาจารย์ที่เรียนมาทางด้านวิจัยโดยตรงบอกว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน เราทำอยู่แล้วว่หลังเรียนต้องดีกว่าก่อนเรียนแล้วจะทำงานวิจัยไปทำไม ซึ่งการวิจัยนั้นคือการหาคำถามใหม่ๆ ของที่รู้อยู่แล้วก็ไม่ควรทำ ดังนั้น ถ้าจะส่งผลงาน ขอฝากในเรื่องของการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ควรเลือก ๒ กลุ่ม แต่อีกกลุ่มหนึ่งไม่ควรสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบปกติ

เพราะเขาจะเสียประโยชน์ แต่ควรใช้เทคนิคการสอน ๒ วิธีที่ไม่ใช่การสอนแบบบรรยายธรรมดา เช่น การสอนของตัวเองกับทั้ง ๒ กลุ่มนั้น กลุ่มหนึ่งสอนแบบให้ทำโครงงาน อีกกลุ่มหนึ่ง สอนโดยให้ทำการทดลองตามแบบของ สสวท. ซึ่งจะเห็นได้ว่าเด็กทั้ง ๒ กลุ่มนี้ไม่มีใครเสียประโยชน์ เป็นต้น

สำหรับผลงานที่ส่งประเมินเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษ คือ **“ผลของการจัดการเรียนการสอนรายวิชา ว ๔๑๑๐๑ วิทยาศาสตร์พื้นฐาน : สารและสมบัติของสาร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ โดยสอดแทรกกระบวนการทำโครงงานวิทยาศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และความคิดสร้างสรรค์”** ในส่วนของงานชิ้นนี้ เป็นผลพวงมาจากโรงเรียนแต่งตั้งเป็นหัวหน้ามาตรฐานที่ ๔ ซึ่งเป็นมาตรฐานเกี่ยวกับเรื่องการคิด เมื่อ สมศ. เข้าประเมินครั้งแรกปรากฏว่าผลการประเมินอยู่ในระดับที่ไม่ดี และมีการลงในหนังสือพิมพ์ว่าผลการประเมินนักเรียนทั่วประเทศทุกโรงเรียนมีผลการประเมินด้านการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์อยู่ในระดับต่ำ เมื่อเกิดปัญหาเช่นนี้ขึ้นในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบมาตรฐานด้านนี้เลยคิดหาวิธีการแก้ปัญหา โดยนำวิธีการสอนแบบโครงงานเข้ามาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา เพราะกระบวนการในการทำโครงงาน นักเรียนต้องใช้ทักษะกระบวนการคิดทั้งสิ้น ตั้งแต่แรกพบปัญหาเมื่อเจอปัญหาก็คิดหาวิธีในการแก้ปัญหา ตั้งสมมติฐานทดลอง รวบรวมข้อมูล และสรุปผลออกมา ปรากฏว่าเมื่อ สมศ. เข้ามาประเมินอีกครั้งหนึ่ง ผลการประเมินเพิ่มขึ้นมาจากระดับปรับปรุงเป็นดีมาก

กองบรรณาธิการ : ปกติอาจารย์ใช้เวลาในการเตรียมการสอนแต่ละวันอย่างไร

อ.พรพิมล : ในด้านของเนื้อหาไม่ได้เตรียมมาก เพราะอาศัยประสบการณ์ที่สอนมา ๓๐ ปี เนื้อหาจะแม่นยำแล้ว อาจจะมีการเตรียมเนื้อหาบางส่วนบ้างในสิ่งที่เราจะเข้าไปสอนในแต่ละห้อง แต่สิ่งที่ต้องเตรียมทุกวันทุกครั้ง คือ อุปกรณ์ที่จะใช้ในการสอน และเทคนิคกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนที่เราจะเข้าไปสอนในแต่ละห้อง เพราะนักเรียนแต่ละห้องมีความแตกต่างกัน ดังนั้นต้องวิเคราะห์นักเรียนก่อนทุกครั้งก่อนสอน

กองบรรณาธิการ : อาจารย์ใช้หลักการหรือแนวคิดอย่างไร ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และมีคุณภาพ

อ.พรพิมล : เนื่องจากวิชาเคมีเป็นวิชาที่ค่อนข้างยาก เวลาสอนต้องคิดหาวิธีที่จะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ และรู้สึกว่าการเรียนเป็นเรื่องไม่ยากหรือสามารถที่จะเข้าใจได้ง่ายขึ้น เช่น การสอนเรื่องตารางธาตุ นักเรียนจะต้องรู้ชื่อธาตุ และเวลาท่องชื่อธาตุต้องจำให้ได้ว่าธาตุไหนมาก่อนหลังห้ามสลับกัน เมื่อนักเรียนกลับไปท่องเองก็จะพบปัญหาว่าจำไม่ค่อยได้ แต่ถ้าเราสอนหลักให้เขา โดยใช้วิธีการท่องเป็นเพลง ก็อาจจะจำได้ง่ายขึ้น ในฐานะที่ตัวเองเป็นครูจึงพยายามคิดหาวิธีที่จะทำให้นักเรียนได้รับความรู้โดยที่ไม่ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าการเรียนเป็นเรื่องยาก โดยเทคนิควิธีการสอนที่ใช้ในแต่ละปีจะไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับนักเรียน ดังนั้นอยากฝากถึงเพื่อนครูว่า การจัดการเรียนการสอนนั้น **“ครูควรเป็นคนปรับวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เข้ากับนักเรียน ไม่ใช่ให้นักเรียนปรับวิธีเรียนมาหาครู รวมทั้งครูควรมีการวิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคลว่านักเรียนมีรูปแบบการเรียนรู้แบบไหน และเราควรจัดการเรียนการสอนอย่างไรเพื่อให้นักเรียนมีความรู้สึกไม่ท้อถอย”**

กองบรรณาธิการ : อาจารย์คิดว่าการเป็นครูระดับเชี่ยวชาญพิเศษแล้ว ในการจัดการเรียนการสอน อาจารย์ยังต้องมีการศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมอีกหรือไม่ และขอให้ช่วยฝากข้อคิดดีๆ ถึงเพื่อนครูทั่วประเทศ ด้วยค่ะ

อ.พรพิมล : เนื่องจากวิชาวิทยาศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ไม่ตายตัวมีการค้นพบสิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ ดังนั้นเราต้องอ่านหนังสือตลอดเวลา และเป็นคนชอบอ่านหนังสือ ชอบค้นคว้าเพิ่มเติมอยู่แล้ว เมื่ออ่านเจอวิทยาการใหม่ๆ ก็จะเก็บมาเล่าให้นักเรียนฟัง ถ้าเราทำตัวเองให้หยุดนิ่ง ไม่พัฒนาตนเอง ไม่ปรับให้ตัวเองก้าวทันวิทยาการต่างๆ ก็เหมือนคนที่ตายแล้ว ซึ่ง

หน้าที่ของครูนั้น ต้องเตรียมการสอน เมื่อสอนแล้วเจอปัญหาที่ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ก็กลับมาคิดหาวิธีการแก้ปัญหาและนำกลับไปสอนใหม่ แต่ในกรณีที่เกิดปัญหาที่แก้ไม่ได้ก็อาจใช้วิธีการอ่านศึกษาค้นคว้าหรือปรึกษาผู้รู้ หรือไปฝึกอบรม

สิ่งที่อยากฝากถึงเพื่อนครูท่านอื่น คือ ขอให้ทุ่มเทกับงานที่ทำเพื่อพัฒนานักเรียนของเราให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นและมีคุณภาพทัดเทียมกับนานาชาติ ประเทศ โรงเรียนมอบหมายงานให้ทำก็ทำอย่างเต็มกำลังความสามารถและสติปัญญาที่มี และเก็บรวบรวมงานให้เป็นระบบ ซึ่งตรงนี้จะทำให้อาจารย์ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานต่อไป

เมื่ออ่านถึงตรงนี้ผู้อ่านทุกท่านคงจะเห็นแล้วว่าความสำเร็จของคุณครูทั้ง ๒ ท่านนั้นเกิดจากความตั้งใจ จริงใจ มุ่งมั่นและรับผิดชอบต่อหน้าที่ครูในการพัฒนาคุณภาพเด็กที่ตัวเองสอน แม้เพียงปัญหาของนักเรียนที่เป็นเพียงจุดเล็กจุดน้อยก็ให้ความสำคัญไม่มองข้ามปล่อยเด็กไป ประสบการณ์ที่กองบรรณาธิการวารสารวิชาการนำมาฝากในครั้งนี้น่าจะเป็นประโยชน์กับทุกท่านไม่มากก็น้อย และสุดท้ายนี้ขอขอบคุณอาจารย์ทั้งสองท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ศกุนตลา/พนิดา สัมภาษณ์

การออกแบบประวัติศาสตร์ไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โดย... ดร.วินัย พงศ์ศรีเพียร เมธีวิจัยอาวุโส สกว.

แนวคิดในการจัดการศึกษาของสังคมอารยะทุกสังคม โดยเฉพาะนับตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ เป็นต้นมา ซึ่งได้รับอิทธิพลจากตะวันตก ย่อมมีจุดหมายที่เป็นสากลร่วมกัน นั่นคือ การเตรียมความพร้อมสำหรับเยาวชนของชาติให้มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขในด้านต่างๆ เช่น มีอาชีพเลี้ยงตัว มีสุขอนามัย ดำรงตนอยู่ในจริยธรรมและศีลธรรม รักชาติและมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ดังนั้น แนวคิดเหล่านี้จึงเป็นที่มาของ อาชีวศึกษา จริยศึกษา สุขศึกษา และ สังคมศึกษา ในสังคมไทยแบบเก่าซึ่งรัฐยังไม่ได้เข้ามาจัดการศึกษาอย่างเป็นทางการนั้น วัดเป็นรากฐานสำคัญของจริยศึกษา ส่วนอาชีวศึกษาเป็นเรื่องจำเพาะของการสืบทอดวิชาในครอบครัว

การจัดการเรียนการสอนวิชาในกลุ่มสังคมศาสตร์ในชั้นเรียนระดับต่างๆ มีความสำคัญเป็นอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากมนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันในสังคมที่ซับซ้อน ไม่ว่าในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม เพราะฉะนั้น โรงเรียนจึงมีหน้าที่ที่จะต้องจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข วิชาทางสังคมศาสตร์ไม่ใช่วิชาชีพ แต่เป็นวิชาที่ช่วยให้พลเมืองของชาติมีสติปัญญา มีความรอบรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและมีสปิริตที่จะช่วยขับเคลื่อนสังคมให้ก้าวหน้าและสงบสุข แก่นสารของการเรียนรู้

ในทางสังคมศาสตร์จึงเกี่ยวกับการสร้างทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์แก่นักเรียน การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาแต่ละวิชาในระดับโรงเรียนต้องเอื้อประโยชน์ต่อกัน เพราะวิธีการเฉพาะของแต่ละวิชาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในวิชาอื่นๆ ได้ การจัดการเรียนรู้ในเชิงบูรณาการจึงเป็นวิธีการที่ดี ในความเป็นจริงแล้ว สังคมศึกษาเป็นความพยายามของนักการศึกษาที่จะบูรณาการความรู้ที่มีรากฐานมาจากมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งมุ่งเน้นศึกษาอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด สัญชาตญาณ และการหาทางออกในการดำรงตนอยู่ในสังคม เรื่องของสังคมศึกษาจึงครอบคลุมอย่างกว้างขวาง

ในโลกปัจจุบันนักเรียนต้องเรียนประวัติศาสตร์เพื่อเข้าใจตัวเอง เข้าใจสังคม เข้าใจโลก และที่สำคัญยิ่งคือ การเข้าใจอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง และการได้เรียนรู้สารสนเทศพื้นฐาน อันเป็นหัวใจของยุคข้อมูลข่าวสาร นักเรียนต้องเรียนเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น เพื่อเข้าใจระบบเศรษฐกิจที่นับวันจะยิ่งซับซ้อน หากติดตามทฤษฎีสมัยใหม่ไม่ทัน ประชาชนของชาติก็จะล้าหลังแข่งขันกับผู้อื่นไม่ได้ วิชาที่มีความสำคัญมากอีกวิชาหนึ่ง คือ หลักการจัดการ ซึ่งจะช่วยให้มีหลักคิดในการดำเนินชีวิต โดยรู้จักการวางแผนให้แก่ตนเอง การจัดการกับการใช้เวลา และการวางแผนสู่

เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง “การพัฒนาการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทย” ในการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง การพัฒนาการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทย

อนาคต ส่วนวิชารัฐศาสตร์และภูมิศาสตร์ก็ยังคงมีความสำคัญอยู่ เพราะวิชาแรกปลูกฝังให้นักเรียนตระหนักสำนึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการเมืองและระบบการบริหารและการปกครองของประเทศ ในขณะที่วิชาภูมิศาสตร์ได้พัฒนาไปมากในทิศทางของวิธีการจัดการสารสนเทศ การตีความและการประยุกต์ใช้ข้อมูลด้านภูมิศาสตร์

ส่วนวิชาสังคมศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งในการปลูกฝังเยาวชนให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้ของวิชาต่างๆ ด้านสังคมศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ทั้งนี้ เพราะเมื่อคิดวิเคราะห์เป็น ใครก็ตามย่อมนึกถึงการมีส่วนร่วมสร้างสรรค์สังคมที่ดี เนื่องจากตนก็เป็นส่วนหนึ่งที่ได้รับผลกระทบทั้งในทางที่ดีและในทางเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ทำให้คนเราหยั่งน้ำหนักของการได้ประโยชน์และเสียประโยชน์ในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทักษะการคิดวิเคราะห์ทำให้เราคิดไปข้างหน้าและรู้จักวางแผนโดยคำนึงถึงจริยธรรม และศีลธรรมอันดี

การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในด้านสังคมศาสตร์คืออะไร

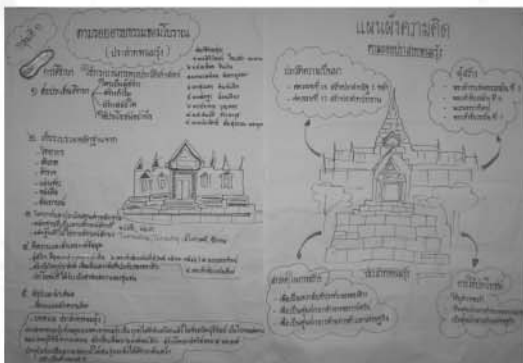
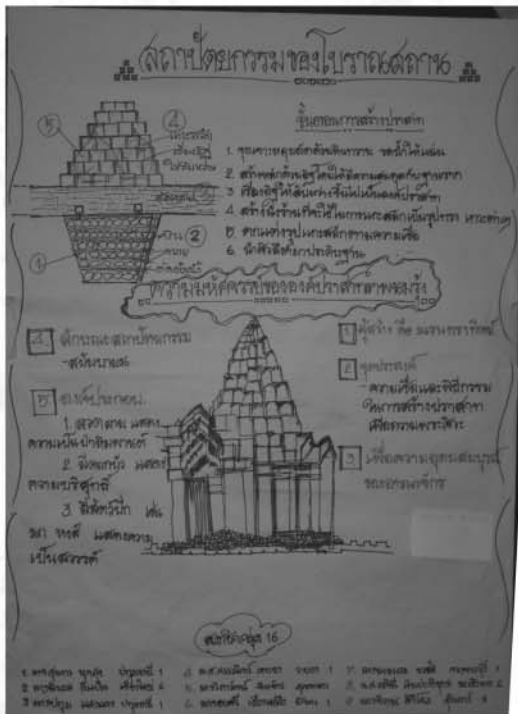
ผู้เขียนเป็นนักประวัติศาสตร์ แต่เห็นว่า ในการพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ในด้านสังคมศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นวิชาใด เราต้องปลูกฝังให้นักเรียนเห็นความสำคัญของสิ่งต่อไปนี้

๑. ข้อมูล การจัดระบบข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้เขียนขอเริ่มต้นโดยข้อสังเกตว่า ข้อมูลข่าวสารมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยในปัจจุบัน ในแต่ละวันเราได้รับข้อมูลจากแหล่งต่างๆ มากมาย ข้อมูลที่ได้รับมามีหลายประเภทจริงบ้าง ไม่จริงบ้าง หรือทั้งสองอย่างรวมกัน หน้าที่ของนักวิเคราะห์คือ การแยกแยะจัดระบบข้อมูลและวิเคราะห์ความจริงของสารสนเทศ ถ้าผิดตั้งแต่เบื้องต้น สิ่งอื่นที่ตามมาก็ย่อมผิดไปด้วย

๒. การรู้จักตั้งโจทย์

ในการศึกษาประเด็นทางสังคมศาสตร์ ผู้ศึกษาต้องมีทักษะในการตั้งโจทย์ “การตั้งโจทย์” ในที่นี้ผู้เขียนหมายถึง การตั้งประเด็นหลักในการศึกษา

โดยต้องถามตนเองก่อนว่า ต้องการทราบเรื่องใด แล้วจึงตามมาด้วยประเด็นคำถามย่อยๆ ซึ่งต้อง “เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์” ต่อการตอบประเด็นหลัก ในการตั้งโจทย์หรือตั้งคำถามนี้ เทคนิคที่ครูนิยมในปัจจุบัน คือการทำแผนผังความคิด ถือเป็นวิธีการหลักของการศึกษาประเด็นทางประวัติศาสตร์มานานแล้ว

๓. ทฤษฎีและข้อสมมติฐาน

การศึกษาและหาความรู้ด้านสังคมศาสตร์ในบางวิชา เช่น เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา และมานุษยวิทยา ต้องอาศัยทฤษฎีในสาขาวิชาอื่นๆ แม้ไม่อาศัยทฤษฎีหรือเป็นศัตรูกับทฤษฎี แต่ก็ต้องมีสมมติฐานเบื้องต้นอยู่แล้ว เช่น ประวัติศาสตร์ เพราะการจะศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผู้ศึกษาย่อมมีความเชื่อพื้นฐานที่เป็นแรงจูงใจอยากได้รู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นทุนอยู่แล้ว การตั้งข้อสมมติฐานที่ดี อาจถือว่าสำเร็จไปครึ่งหนึ่ง

๔. การตีความ

การตีความข้อมูล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการวิเคราะห์ นับว่าเป็นส่วนที่ยากที่สุดของการสร้างทักษะด้านความคิด เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์ที่อาศัยเหตุผลมากเท่าๆ กับอารมณ์ ดังนั้น คนส่วนใหญ่จึงวินิจฉัยข้อมูลผิดพลาดด้วยอิทธิพลของค่านิยม สังคม อุดมการณ์ และอคติ ในการทำงานของนักประวัติศาสตร์การตรวจสอบด้วยหลักการทางตรรกศาสตร์จึงเป็นเรื่องสำคัญ

ทักษะของนักประวัติศาสตร์

ทักษะของนักประวัติศาสตร์อยู่ในกรอบของสิ่งที่ผู้เขียนได้กล่าวไปแล้วในหัวข้อเรื่องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในด้านสังคมศาสตร์คืออะไร แต่นักประวัติศาสตร์ทำงานกับข้อมูลเอกสารจำนวนมาก เพราะฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่า ทักษะของนักประวัติศาสตร์ คือ การสอบสวนเรื่องราวต่างๆ ที่ผ่านไปแล้วและสังคมหนึ่งให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เพราะเห็นว่าจะส่งผลกระทบถึงปัจจุบัน เช่น กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย

นักประวัติศาสตร์มักหยิบยกประเด็นสำคัญสักประเด็นหนึ่งมาศึกษา ประเด็นดังกล่าวมักจะเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญที่ชูโรง คนธรรมดาอาจคิดถึงแต่เพียง “เหตุการณ์ที่ชูโรง” โดยถือเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยอิสระ แต่จริงๆ แล้ว นักประวัติศาสตร์ถูกฝึกฝนให้มองหาที่สำคัญยิ่ง คือ การมองว่าเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ไม่ได้มีความสำคัญด้วยตัวมันเองเสียด้วยซ้ำ หากแต่เป็นส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์ที่สำคัญ เพราะให้ความจริงที่สูงกว่าสิ่งที่เราทราบรายละเอียดจากเหตุการณ์ เหตุที่พูดเช่นนี้ก็เพราะว่า หน้าที่หลักของนักประวัติศาสตร์คือ การหา “สาร” (message) หรือความหมายที่ลึกกว่าที่อยู่ในเหตุการณ์และจะทราบได้ก็ต่อเมื่อทราบว่าเหตุการณ์หนึ่งในประวัติศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์เกี่ยวกับสังคมมนุษย์ที่ได้เกิดขึ้นแล้วจนส่งผลถึงปัจจุบัน และยังคงก้าวหน้าต่อไปอย่างไร

ทักษะของนักประวัติศาสตร์ในการสอบสวนเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วในอดีต ไม่ใช่อยู่ที่การเป็นแม่ค้าข้อมูล และจำข้อมูลได้อย่างไม่จำกัด ทักษะของนักประวัติศาสตร์อยู่ที่การเรียนรู้ที่จะตอบคำถามใน

เชิงวิเคราะห์ว่า เมื่อศึกษาเหตุการณ์หนึ่ง จะต้องเข้าใจบริบทโดยกว้างของเหตุการณ์นั้น และจะต้องเข้าใจสาเหตุที่แท้จริงของเหตุการณ์ ซึ่งไม่ใช่เป็น “สาเหตุผิวเผิน” (pretext) แต่ต้องเป็น “สาเหตุที่แท้จริง” (underlying cause) ซึ่งหาได้จากการศึกษาปรากฏการณ์โดยรวม มิฉะนั้น ประวัติศาสตร์ที่เกิดจากการท่องจำวันนี้ก็ถูกลืมวันพรุ่งนี้

การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประวัติศาสตร์ไทยแก่นักเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จำเป็นต้องพิจารณาประเด็นสำคัญ คือ

๑. ประวัติศาสตร์คืออะไร

ถ้าถามหาความหมายของคำว่าประวัติศาสตร์จากบุคคลต่างๆ ผู้ถามคงได้รับคำนิยามอย่างหลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้ตอบ สำหรับผู้เขียนบทความนี้ เห็นว่า นิยามของคำว่าประวัติศาสตร์ที่ครอบคลุมประเด็นครบถ้วน คือ

“การศึกษาเรื่องราวสำคัญๆ ที่เชื่อว่าได้เกิดขึ้นจริง เกี่ยวกับประสบการณ์ด้านต่างๆ ของมนุษย์ในสังคมใดสังคมหนึ่ง บนพื้นฐานของการวิพากษ์วิเคราะห์หลักฐานเอกสารขั้นต้นและหลักฐานร่วมสมัยอื่นๆ เพื่อเข้าใจปัญหาในสังคมปัจจุบัน”

ถ้าจะขยายความก็คือ

๑ การศึกษาเรื่องราวสำคัญๆ ที่เชื่อว่าได้เกิดขึ้นจริง

ในทางปฏิบัตินักประวัติศาสตร์ไม่ได้สนใจศึกษาทุกเรื่อง ประเด็นที่ศึกษาคือประเด็นที่ผู้คนในสังคมหนึ่งเห็นว่าสำคัญหรือส่งผลกระทบต่อสังคมเขา อีกทั้งไม่มีนักการศึกษาประวัติศาสตร์คนใดบอกได้ว่า เรื่องใดได้เกิดขึ้นจริง (เพราะเกิดไม่ทันถึงเกิดทันก็ใช่ว่าจะรู้) เพราะฉะนั้นจึงกล่าวอ้างได้เพียงว่า จะเล่าเรื่องที่เชื่อว่าได้เกิดขึ้นจริง

๑๐ เกี่ยวกับประสบการณ์ด้านต่างๆ ของมนุษย์ในสังคมใดสังคมหนึ่ง

เรื่องสำคัญๆ ที่นักประวัติศาสตร์ สนใจศึกษา คือ ประสบการณ์ด้านต่างๆ ของมนุษย์ ไม่ได้จำกัดอยู่ที่เรื่องของคนชั้นสูงกับคนชั้นนำและ เรื่องการเมืองการปกครองหรือการสงครามเท่านั้น แต่ยังสนใจศึกษาเรื่องราวของมหาชนคนธรรมดา และประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และพัฒนาการด้านภูมิปัญญาด้วย

๑๑ บนพื้นฐานของการวิพากษ์วิเคราะห์ หลักฐานเอกสารชั้นต้นและหลักฐานร่วมสมัยอื่นๆ

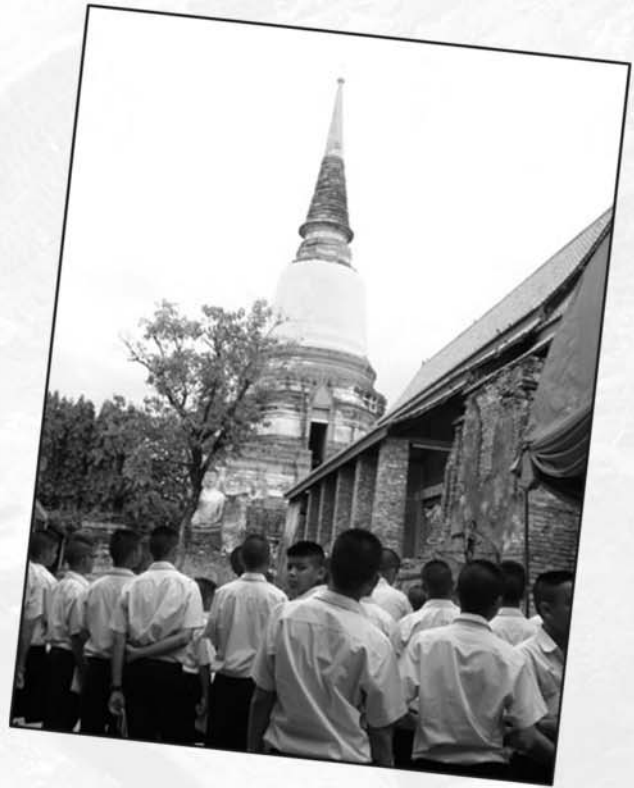
ประวัติศาสตร์เป็นกระบวนการพัฒนา ปัญญา เพราะผู้ศึกษาต้องสืบค้นข้อมูลและหาข้อสรุป เกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษาจากการวิเคราะห์วิพากษ์และ ตีความหลักฐานเอกสารชั้นต้นและหลักฐานร่วมสมัย อื่นๆ เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือที่สุด

๑๒ เพื่อเข้าใจปัญหาในสังคมปัจจุบัน

ประวัติศาสตร์มีบทบาทอย่างสำคัญ ที่จะทำให้เข้าใจรากเหง้าของปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพราะไม่มีปัญหาใดในปัจจุบันที่เข้าใจได้โดยปราศจาก มิติประวัติศาสตร์

๒. สภาพสังคมเป็นอย่างไร

คงไม่มีใครปฏิเสธได้ว่า สังคมไทยปัจจุบัน อยู่ในยุคโลกาภิวัตน์ (หรือในทางปฏิบัติก็คือ ลัทธิ อเมริกันนิยม) ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ อัน เป็นผลมาจากพัฒนาการด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร และการล่มสลายของสหภาพโซเวียต นั่นคือ ทุนนิยม ข้ามชาติ พรมแดนเปิดทางวัฒนธรรม และการสื่อสาร ไร้พรมแดน ในสองกรณีหลังนั้น โลกยุคโลกาภิวัตน์ คือ โลกของการแข่งขันด้านข้อมูลข่าวสาร และ “ข้อเท็จจริง” ต่างๆ วิกฤตการณ์หรือเหตุการณ์ทาง การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในระดับต่างๆ ย่อม เข้าใจได้จากมิติประวัติศาสตร์ เพราะประวัติศาสตร์ คือ ศาสตร์ของการรวบรวม วิเคราะห์ และการใช้ ข้อมูล หรือ “ข้อเท็จจริง” คุณค่าของประวัติศาสตร์

ในทางการศึกษา คือ การวางรากฐานด้านการเรียนรู้ สังคมและการสร้างภูมิปัญญาแก่เยาวชน

สภาพสังคมไทยปัจจุบัน ควรเป็นปัจจัย สำคัญประการหนึ่งในการกำหนดจุดยืน แนวคิด วิธีการ และเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ เสียใหม่ เพื่อให้ได้ประโยชน์เต็มที่มากกว่าการสอนให้ ท่องจำเนื้อหาที่ซ้ำซากจำเจและลักษณะของข้อสอบ แบบปรนัยทุกระดับ ประวัติศาสตร์สำหรับสังคมไทย ในสมัยประชาธิปไตย ควรมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมไทย ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้วยวิธีการสอนที่อยู่บน พื้นฐานการตั้งข้อสงสัยและกระบวนการวิเคราะห์อย่าง สมเหตุสมผล และด้วยเนื้อหาที่ครอบคลุมเรื่องราว ต่างๆ อย่างสมดุล สังคมประชาธิปไตยจะขาดภาพ ของความสุขความทุกข์ของไพร่ฟ้าสามัญชนได้อย่างไร และประวัติศาสตร์จะขาดเรื่องราวของประชาธิปไตย ได้อย่างไร บทบาทของประวัติศาสตร์ในสมัยประชาธิปไตย ไม่ใช่การมอมเมาให้ประชาชนรักชาติแบบคลั่งชาติ แต่ประวัติศาสตร์สอนให้คนเข้าใจโลก เข้าใจเพื่อนบ้าน เข้าใจปัจจัยต่างๆ ในกระบวนการทางประวัติศาสตร์ ที่ได้วางรากฐานของสังคมปัจจุบัน ความจริงของ

สังคมประชาธิปไตยอย่างหนึ่งก็คือ สำนักในเรื่องสิทธิมนุษยชนและสิทธิของกลุ่มคนต่างๆ ในสังคมไทย (ซึ่งอาจเป็นกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มชาติพันธุ์) สังคมไทยในปัจจุบันได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมพหุลักษณะและสังคมพหุวัฒนธรรมมากขึ้น การเรียนการสอนสังคมศึกษาและโดยเฉพาะอย่างยิ่งประวัติศาสตร์ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของวิธีการศึกษา เนื้อหา หรือทัศนคติ การเรียนการสอนโดยที่ไม่ได้เน้นการสอนหนังสือ แต่ต้องเน้นการสอนคนให้มีปัญญาในการคิดวิเคราะห์เป็น

๓. ประวัติศาสตร์ไทยควรมีบทบาทอย่างไรในมหาวิทยาลัยสังคมศึกษา

จุดประสงค์ของวิชาในหมวดสังคมศึกษา คือ การสอนให้ปัจเจกบุคคลอยู่ในสังคมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมให้มากที่สุด สำหรับในสังคมไทยแล้ว สังคมศึกษาต้องสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย นักการศึกษาที่ลอกเลียนแนวความคิดของตะวันตกมาทั้งดุ้น มักมองไม่เห็นความสำคัญของประเด็นนี้ กล่าวคือ สังคมศึกษาจะต้องมีบทบาทอย่างสูงในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของไทย หรืออย่างน้อยก็ต้องสอนให้เข้าใจรากฐานของไทย ดังนั้น ถ้าสังคมศึกษาจะตอบสนองข้อเรียกร้องนี้ การจัดกลุ่มวิชาต้องเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มวิชาไทยศึกษากลุ่มหนึ่ง และกลุ่มวิชาพื้นฐานที่มีลักษณะเป็นสากลอีกกลุ่มหนึ่ง (เช่น ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ศาสนาและจริยธรรม และประวัติศาสตร์ เป็นต้น) กลุ่มวิชาไทยศึกษามีจุดประสงค์เพื่อเน้นย้ำความสำคัญของวัฒนธรรมไทย และมีวิชาแกน อันได้แก่ ประวัติศาสตร์ไทย ภาษาและวรรณคดีไทย ศิลปกรรมไทย และหน้าที่พลเมืองไทยตามแนวคิดที่เสนอนี้ ประวัติศาสตร์ไทยย่อมมีบทบาทในฐานะวิชาที่ทำให้คนไทยได้เรียนรู้ ได้เข้าใจและได้ข้อคิดจากประสบการณ์ของบรรพบุรุษเพื่อมองปัจจุบันและมองไปสู่วันข้างหน้า วิชาอื่นๆ ในกลุ่มไทยศึกษาก็มีความสำคัญในลักษณะเดียวกัน และที่ควรต้อง

กล่าวซ้ำก็คือ การผลักดันให้วิชาหน้าที่พลเมืองไทยมีตัวตน เพื่อกล่อมเกลাজิตใจเยาวชนให้เข้าใจถึงบทบาทสิทธิ และหน้าที่ต่อตนเอง ครอบครัว ประเทศชาติ และสังคมโลก ยกตัวอย่างเช่น การปลูกฝังให้เห็นความสำคัญของการเสียภาษีและจ่ายค่าดูการใช้จ่ายเงินภาษีอากรของรัฐ หรือการวางตนในวาระต่างๆ ในฐานะสุภาพชน (“สมบัติผู้ดี”) ตลอดจนการเคารพกฎหมายและเศรษฐกิจครอบครัว เป็นต้น

๔. ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับธรรมชาติของวิชาประวัติศาสตร์และประโยชน์ของวิชาประวัติศาสตร์

โดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์มีคุณสมบัติของนักประวัติศาสตร์อยู่แล้ว นั่นคือ ความอยากรู้อยากเห็น (curiosity) หรือความสงสัย การแสวงหาคำตอบ การอธิบาย และการเล่า แต่เหตุใดจึงมีผู้กล่าวอยู่เสมอว่า คนไทยส่วนใหญ่ไม่ค่อยรู้เรื่องประวัติศาสตร์ไทย ทั้งที่ดูเหมือนเรียนกันมาตั้งหลายปี ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษา ในความเป็นจริงคนไทยมีความสนใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มาก สังเกตได้จากการแห่กันไปชมภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ ตูละครอิงประวัติศาสตร์ และชมสารคดีประวัติศาสตร์ ความจริงข้อนี้บอกว่า คนไทยสนใจประวัติศาสตร์เป็นพื้นฐาน จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในโรงเรียนเป็นการเรียนการสอนอย่างเป็นทางการ ส่วนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ผ่านสื่ออื่น เช่น ภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ หรือสารคดีประวัติศาสตร์ เป็นการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ ผู้คนสนใจที่จะเรียนรู้ประวัติศาสตร์อย่างไม่เป็นทางการมากกว่าเพราะเหตุใด ข้อแตกต่างอยู่ตรงที่ว่า การเรียนการสอนในโรงเรียนที่ “เป็นทางการ” อยู่บนพื้นฐานของแนวคิดที่ปิดอีกทั้งมุ่งเน้นที่จะให้ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับ ท่องจำข้อมูล และเชื่ออย่างสำเร็จรูป ในขณะที่เรื่องราวประวัติศาสตร์ที่ถ่ายทอดผ่านสื่ออื่นๆ นั้น มีลักษณะของการเป็นประเด็นเปิดที่นำไปสู่คำถามและการตีความได้อย่างหลากหลาย คำถามและการตีความกระตุ้นความ

อยากรู้และความอยากค้นคว้า ดังนั้น จึงดูเหมือนว่า การเรียนรู้ประวัติศาสตร์อย่างไม่เป็นทางการ (ซึ่งจริงบ้างไม่จริงบ้าง) จึงประสบความสำเร็จมากกว่า ประวัติศาสตร์แบบเป็นทางการในระบบการศึกษา

เมื่อกล่าวถึงประโยชน์ของประวัติศาสตร์ ในทางการศึกษา ผู้สอนและผู้เรียนต้องเข้าใจตรงกันว่า จุดประสงค์หลักของประวัติศาสตร์ไม่ใช่การท่องจำลงๆ แล้งๆ แม้ว่าการจำเป็นพื้นฐานสำคัญของประวัติศาสตร์ (ซึ่งก็เหมือนกับวิชาอื่นๆ หรือจะมีวิชาใดไม่ต้องใช้ ความจำ?) แต่อยู่ที่การสร้างทักษะสี่ประการคือ

- * ทักษะการสืบค้น เก็บ และจัดระบบ ข้อมูลขั้นต้น

- * ทักษะในการคัดสรรข้อมูล วิเคราะห์ ตีความเพื่อหาความน่าเชื่อถือของข้อมูลเหล่านั้น และ บันทึกสาระสำคัญ

- * ทักษะในการใช้ความคิดเพื่อหา ประเด็นหลัก (conceptualization) และสร้างแผนผัง ความคิด (mind mapping)

- * ทักษะการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบ ต่างๆ

หากพิจารณาตามเกณฑ์ข้างต้น จะเห็นได้ว่า ทักษะของนักประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับการบูรณาการ ความรู้ในทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ถ้าจะ อธิบายอย่างง่ายๆ ทักษะแรก เป็นเรื่องของการสร้างความชำนาญในการสืบค้น สิ่งที่มากับการสืบค้น คือ เรื่องของแหล่งข้อมูลความรู้เช่นเดียวกับบุคคลผู้รู้ ทักษะประการที่สอง คือ การฝึกในการแยกแยะข้อมูล ว่ามีส่วนใดที่เกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้อง เพื่อจะจดบันทึก สาระสำคัญลงไว้อย่างเป็นระบบ กล่าวอย่างง่ายๆ คือ นักประวัติศาสตร์อาจจะอ่านหนังสือหลายเล่ม หลายเรื่อง แต่ไม่ได้หมายความว่า จะนำความทั้งหมด มาใช้ ยกเว้นส่วนที่เป็นสาระสำคัญ ในกรณีนี้ ถ้านำ มาใช้กับเด็กที่เรียนระดับมัธยมศึกษา ก็หมายถึงการ ฝึกหัดย่อความ ทักษะประการที่สาม เป็นเรื่องเกี่ยวกับการฝึกวิธีหาประเด็นหลักจากข้อมูลที่ได้ไปสืบค้นมา

เมื่อได้ประเด็นหลักแล้วยังจะต้องศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของประเด็นย่อยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหลัก แต่ละประเด็น วิธีการฝึกหัดนี้นักการศึกษาเรียกว่า “mind mapping” หรือการจัดทำแผนผังความคิด ส่วนทักษะประการสุดท้าย เป็นเรื่องเกี่ยวกับการผูกร้อย เรื่องเพื่อนำเสนอสิ่งที่ค้นพบและอาจจะแสดงออกได้ หลายรูปแบบนอกเหนือไปจากการพูดหรือการเขียน (เรียงความวิชาการ วิทยานิพนธ์ หรือบทความวิชาการ) นอกจากนี้การนำเสนอผลงานค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ อาจจะมาในรูปแบบอื่น หรือสื่ออื่น เช่น สารคดี เชิงประวัติศาสตร์ ละครอิงประวัติศาสตร์ การ์ตูน ภาพยนตร์

๕. เนื้อหาของวิชาประวัติศาสตร์ไทย

เนื้อหาประวัติศาสตร์ไทยที่สอนในโรงเรียน นับว่าเป็นประเด็นสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เยาวชนของชาติได้รู้จักรากเหง้าของตนเองและ ของบ้านเกิดเมืองนอน ในที่นี้เราต้องทำความเข้าใจ ระหว่างคำว่า “ไท” กับ “ไทย” เสียก่อน ในทางวิชาการ คำแรกใช้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลไท ซึ่งเป็นสาขาของภาษาตระกูลไท-จีน ส่วนคำว่า “ไทย” ใช้ เรียกกลุ่มคนในดินแดนประเทศไทยที่เป็นผลผลิตของ กระบวนการประวัติศาสตร์และการสังเคราะห์ทาง วัฒนธรรม เพราะฉะนั้นประวัติศาสตร์ไทยจึงหมายถึง การศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของดินแดน ประเทศไทยเมื่อหลายทศวรรษก่อน ประวัติศาสตร์ไทย ในโรงเรียนเริ่มต้นที่ประวัติชนชาติไท อันเป็นผลมาจากการส่งเสริมลัทธิชาตินิยมบนพื้นฐานของเชื้อชาตินิยม ใดๆก็ตาม จุดยืนในเรื่องนี้เปลี่ยนไป ด้วยคำถาม ที่ว่า เราควรศึกษาเรื่องราวของคนบนผืนแผ่นดินไทย ที่มีประสบการณ์ร่วมกันที่เรียกว่า คนไทย (ที่ร่วม สัญชาติและชะตากรรมกัน) หรือจะมุ่งเน้นความสำคัญ ของความเป็นไท ซึ่งจะล้าไปสู่เรื่องของเชื้อชาตินิยม จุดยืนได้เปลี่ยนไปในการปฏิรูปเนื้อหาประวัติศาสตร์ ไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒ บนพื้นฐานของหลักการที่ว่า ประวัติศาสตร์ไทยควรเป็นเรื่องราวของพัฒนาการ

ทางประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่ “อัตลักษณ์ไทย” ที่ถูกสร้างขึ้นจากกระบวนการหล่อหลอมทางวัฒนธรรมที่เป็นไปโดยธรรมชาติของคนกลุ่มต่างๆ

ประเด็นต่อมาเกี่ยวกับสาระของประวัติศาสตร์ไทย คำถามก็คือว่า เราควรจะให้เยาวชนของชาติรู้เรื่องประวัติศาสตร์ไทยในขอบเขตอะไรบ้าง ประวัติศาสตร์ไทยในหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการไม่ได้สะท้อนภาพความเป็นจริงหรือประสบการณ์ในอดีตของประเทศไทย พื้นที่เกือบทั้งหมดในหน้าหนังสือประวัติศาสตร์ไทยเป็นของราชอาณาจักรสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ส่วนเรื่องราวอดีตอันรุ่งโรจน์ของอาณาจักรล้านนา (โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางวัฒนธรรม) การดำรงอยู่ของนครศรีธรรมราช และรัฐอื่นๆ ในคาบสมุทรไทยระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ ๖ ถึง ๑๗ (พุทธศตวรรษที่ ๑๒ ถึง ๒๒) ตลอดจนเรื่องราวของอีสานแทบจะไม่อยู่ในความรับรู้หรือความทรงจำของสังคมเลย เพราะฉะนั้น การศึกษาประวัติศาสตร์ไทยต้องแสดงให้เห็นบริบทและปริทัศน์ของความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างครบถ้วน การเรียกร้องว่า สาระประวัติศาสตร์ไทยต้องครอบคลุมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของดินแดนประเทศไทยทั้งหมด เท่ากับการเปิดพื้นที่ให้แก่ประวัติศาสตร์ส่วนภูมิภาคและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นด้วยในระดับที่เหมาะสม

ประเด็นสุดท้ายที่ผู้เขียนใคร่นำมาอภิปราย คือ แนวคิดในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยจนกระทั่งถึงบัดนี้ เท่าที่ผ่านมา ได้มีการให้ความสำคัญแก่ประวัติศาสตร์การเมือง-การสงครามเป็นใหญ่ ทั้งที่

เรื่องราวในอดีตของแต่ละสังคมหาใช่มีเฉพาะเรื่องของการเมืองและการทหารไม่ ความจริงแล้ว เรื่องราวที่มีสีสันในอดีตกลับเป็นเรื่องราวชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรม เพราะฉะนั้น เรื่องราวของวิถีชีวิตชาวบ้านและกลุ่มคนต่างๆ ในสังคมจึงมีความสำคัญไม่น้อยกว่าเรื่องราวของคนชั้นสูง ในช่วงระยะเวลาหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา งานวิจัยด้านประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมในอังกฤษและสหรัฐอเมริกา มีจำนวนมากกว่าด้านประวัติศาสตร์การเมืองและเศรษฐกิจ แนวคิดในการให้การศึกษาแก่ประชาชนผ่านประวัติศาสตร์จึงต้องสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมมากขึ้น เช่น ในสังคมที่เริ่มเคลื่อนเข้าสู่ยุคประชาธิปไตยมากขึ้นของไทย ความสมดุลในเนื้อหาสาระของประวัติศาสตร์ไทยต้องครอบคลุมเรื่องของ

▣ สถาบันพระมหากษัตริย์ (เพื่อเข้าใจรากฐานทางวัฒนธรรมของสังคมไทย)

▣ พัฒนาการของระบอบประชาธิปไตย

▣ พัฒนาการของสังคมไทยบนพื้นฐานของการเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม

▣ เรื่องราวของภูมิภาคและท้องถิ่น

▣ บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ชาติ/ท้องถิ่น/ชุมชน

วิชาประวัติศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของสังคมศึกษา ซึ่งเป็นเสมือน software ทางปัญญาสำหรับที่จะทำให้คนในสังคมได้รู้จักและเข้าใจตนเอง ได้รู้จักอดีตเพื่อเข้าใจวันนี้ และเข้าใจวันนี้เพื่อมองไปสู่วันหน้า แต่ความสำเร็จของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่สุดคือ การทำให้ผู้เรียนสงสัย ตั้งคำถาม และไต่สวน เมื่อไต่สวนแล้วก็มีความรู้

การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กร แห่งการเรียนรู้

โดย... ดร.จำเริญ จิตรหลวง

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังเจริญ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดงใต้ เขต ๑

สังคมยุคปัจจุบันได้เริ่มเข้าสู่กระแสใหม่ของการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่า สังคมความรู้ (Knowledge-based Society) และระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ที่ใช้ความรู้และนวัตกรรมเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนา โดยเน้นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ การจัดการความรู้และองค์ความรู้เพื่อพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะสถานศึกษา ซึ่งมีหน้าที่หลักเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน จะต้องมีการปรับตัวปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่ และเปลี่ยนวิธีการทำงานใหม่ ปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน กล่าวคือ สถานศึกษาต้องมีการจัดการความรู้เพื่อให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อย่างแท้จริง

องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) เป็นการบริหารรูปแบบหนึ่งที่ใช้เป็นพื้นฐานในการก้าวไปสู่ความสำเร็จขององค์กรได้ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือธุรกิจเอกชนต่างก็สามารถประยุกต์ใช้ร่วมกันกับระบบการบริหารรูปแบบอื่นๆ ที่มีลักษณะเป็นการพัฒนาองค์กร

ให้เพียบพร้อมไปด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และให้บรรลุผลสำเร็จในระบบการบริหารเชิงคุณภาพ รวมตลอดทั่วทั้งองค์กร ในส่วนของ “โรงเรียน” ตามแนวคิดของ ฮอยและมิสเกล (Hoy and Miskel, 2001:32) เห็นว่า โรงเรียนเป็นองค์กรให้บริการที่ผูกพันกับเรื่องของการสอนและการเรียนรู้เป็นหลัก เป้าหมายสุดท้าย (Ultimate Goal) ของโรงเรียนก็คือ การเรียนรู้ของนักเรียน (Student Learning)

การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ นั้น ราซิกและสวานสัน (Razik and Swanson, 2001:20) กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้โรงเรียนมีลักษณะเช่นนี้ได้ ผู้บริหารต้องมองโรงเรียนเป็นระบบองค์กร (Organization System) ซึ่งส่วนต่างๆ ต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์และส่งผลซึ่งกันและกัน หรือมองโรงเรียนเป็นระบบสังคม (Social System) กล่าวคือ การดำเนินกิจกรรมและการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมจะมีเป้าประสงค์ร่วมกัน (Common Purpose) ทั้งโรงเรียนและชุมชน

แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)

เซงกี (Senge, 1990:3) กล่าวว่า องค์การแห่งการเรียนรู้เป็นองค์การที่บุคคลมุ่งเพิ่มความสามารถอย่างต่อเนื่องในการสร้างสรรค์ผลผลิตที่ปรารถนาอย่างแท้จริง องค์การที่ส่งเสริมแบบแผนความคิดใหม่ องค์การที่ส่งเสริมแรงบันดาลใจของบุคคล องค์การที่บุคคลเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องตามแนวคิดของเซงกี สามารถนำแนวคิดดังกล่าวมาพัฒนาองค์การให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยมีวิธีการพัฒนาดังนี้ คือ

๑) ความรอบรู้เฉพาะตัว (Personal Mastery) เป็นความชำนาญในระดับพิเศษของบุคคล บุคคลสามารถขยายความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานที่ต้องการได้อย่างต่อเนื่อง

๒) รูปแบบวิธีการคิด (Mental Models) เป็นข้อตกลงเบื้องต้น ข้อสรุปทั่วไปหรือภาพลักษณ์ซึ่งฝังติดแน่นอยู่อย่างลึกซึ้งและมีอิทธิพลต่อความเข้าใจต่อโลกและการปฏิบัติของบุคคล ตลอดจนรู้ว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรทำ

๓) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Building Shared Vision) เป็นความสามารถในการก่อให้เกิดภาพรวมเป็นภาพของอนาคตที่บุคคลมุ่งสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น

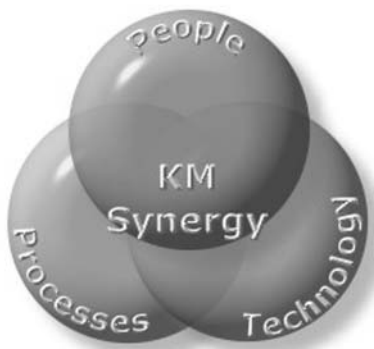
๔) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team Learning) เป็นการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในองค์การ โดยอาศัยความรู้และความคิดของสมาชิกในกลุ่มมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความสามารถของทีมให้เกิดขึ้น

๕) การคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) เป็นการคิดอย่างเป็นระบบครบวงจร คิดให้เป็นภาพรวมความเป็นหนึ่งเดียวที่ประกอบด้วยหน่วยต่างๆ ที่สัมพันธ์กันทั้งหมด

องค์ประกอบของการจัดการความรู้

วิจารณ์ พานิช (๒๕๕๒ : online) กล่าวว่า การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการที่เป็นวงจรต่อเนื่อง เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ เป้าหมาย คือ การพัฒนางานและพัฒนาคน โดยมีความรู้และกระบวนการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือ

เบน แฟรงคลิน (Ben Franklin, 2009 : online) ได้กล่าวว่า ความสำเร็จของการจัดการความรู้ เกิดจากการผสมผสานการทำงานระหว่างองค์ประกอบของการจัดการความรู้ ซึ่งประกอบไปด้วย คน (People) กระบวนการ (Process) และเทคโนโลยีสารสนเทศ (Technology) (ภาพประกอบ ๑)

**ภาพประกอบ ๑ องค์ประกอบของการจัดการ
ความรู้ของเบน แฟรงคลิน**
**ที่มา : เบน แฟรงคลิน (Ben Franklin, 2009 :
online)**

ตามความคิดเห็นของผู้เขียนเห็นว่า องค์ประกอบของการจัดการความรู้จะมีความเชื่อมโยงกันและประกอบไปด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้

- ๑) วิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ บุคลากรในองค์กรต้องมีความเข้าใจ และวิสัยทัศน์จะต้องสื่อสารให้บุคลากรในองค์กรได้เข้าใจตรงกัน
- ๒) มีบุคลากรที่มีความสามารถ มีทักษะในการเรียนรู้
- ๓) ภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ การจัดการความรู้ต้องมีผู้นำที่มีบุคลิกภาพของความเป็นผู้นำ
- ๔) โครงสร้างขององค์กร ที่มีการกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบและส่งเสริมการมีส่วนร่วมติดต่อสัมพันธ์กันภายในและภายนอก
- ๕) บรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร เป็นแบบเปิดเผย ผู้ปฏิบัติงานร่วมมือกันทำงานเป็นอย่างดี
- ๖) มีเทคโนโลยีสารสนเทศที่จะช่วยในการสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลและช่วยในการจัดเก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ๗) ระบบการจัดการ มีการจัดระบบงานและมีบุคลากรรับผิดชอบ
- ๘) การเสริมแรง เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

นอกจากนี้จากการที่ผู้เขียนได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดภาคใต้ (๒๕๕๐: บทคัดย่อ) จากผลการศึกษาอิทธิพลทางตรง พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ ความสามารถของบุคลากร ระบบการจัดการภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ วิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ การเสริมแรง โครงสร้างขององค์การบริหารยาคาศและวัฒนธรรมขององค์การและเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามลำดับ

หลักทั่วไปก่อนที่จะดำเนินการจัดการความรู้

ก่อนที่สถานศึกษาใดจะดำเนินการจัดการความรู้ นั้น มีข้อควรคำนึงอยู่หลายประการ เช่น

๑. มีการกำหนดเป้าหมาย เนื่องจากการที่จะให้บุคลากรซึ่งมีความหลากหลายด้านทักษะและวิธีคิดมาทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์จะต้องมีจุดรวมพลังคือ มีเป้าหมายของงานร่วมกัน
๒. ร่วมกันพัฒนาวิธีการทำงานในรูปแบบใหม่ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ
๓. มีการทดลองและเรียนรู้ เนื่องจากกิจกรรมการจัดการความรู้เป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์อาจต้องคิดนอกกรอบจึงต้องทดลองทำเพียงน้อยๆ ก่อน อาจจะเริ่มจากหน่วยงานย่อยขององค์การ ถ้าได้ผลไม่ดีก็เลิกกิจกรรมนั้นจะได้ไม่เกิดผลเสียต่อองค์การ ถ้าได้ผลดีก็ขยายทดลองทำมากขึ้น จนในที่สุดขยายเป็นวิธีการทำงานแบบใหม่

๔. เก็บรวบรวมความรู้จากภายนอกมาใช้ อย่างเหมาะสมโดยอาจถือว่าความรู้จากภายนอกเป็นความรู้ที่มีความหลากหลายซึ่งต้องนำมาพิจารณาและปรับใช้ในองค์การให้เหมาะสม

การพัฒนาแบบการจัดการความรู้ในสถานศึกษา

การจัดการความรู้เป็นกิจกรรมที่มีความซับซ้อน ต้องอาศัยการฝึกฝนจึงจะทำได้ หากไม่ลงมือปฏิบัติ จะไม่สามารถสัมผัสถึงผลได้ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการจัดการความรู้เป็นสิ่งที่ต้องกระทำ ถ้าไม่ทำก็จะไม่รู้ ซึ่งการดำเนินการจัดการความรู้อาจจะไม่สามารถอธิบายหรือบรรยายให้ผู้ฟังมีความสามารถในการปฏิบัติได้ดีเท่ากับการลงมือกระทำ ดังนั้น องค์การใดต้องการพัฒนางานของตนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจึงต้องเริ่มจากการปฏิบัติกิจกรรมจริง ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาแบบการจัดการความรู้ดังนี้

๑. คัดเลือกองค์การนำร่องหรือกำหนดสถานศึกษาใดเป็นหน่วยงานทดลองนำร่องก่อน
๒. จัดทำโครงการและจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ
๓. ดำเนินการตามแผนที่ได้กำหนดร่วมกัน
๔. ติดตามผลการปฏิบัติงาน โดยรายงานให้ที่ปรึกษาโครงการหรือผู้ทรงคุณวุฒิทราบ
๕. สรุปผลโครงการ จุดเด่น จุดด้อย เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาต่อไป

หลักการสำคัญของการดำเนินงานการจัดการความรู้ คือ ต้องทำให้ง่ายที่สุด ไม่เน้นการใช้เครื่องมือที่ซับซ้อน ยุ่งยาก เริ่มจากกิจกรรมดีๆ หรือกิจกรรมกลุ่มสร้างสรรค์ในงานประจำที่มีอยู่แล้วนำมาประชุมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิช่วยกระตุ้นและตั้งคำถามเพื่อให้กลุ่มเหล่านั้นสามารถนำเสนอกิจกรรมของตนและทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ อาจมีตัวอย่างคำถาม เช่น มีใคร หรือเหตุการณ์ใดที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการพัฒนางานจนเกิดการประพฤติปฏิบัติที่ดีอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

แนวทางการดำเนินการจัดการความรู้ในสถานศึกษา

การดำเนินการจัดการความรู้ในสถานศึกษามีแนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้

๑. การปรับเปลี่ยนและการจัดการพฤติกรรมภายในสถานศึกษา โดยผลักดันให้ผู้บริหารสนใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการความรู้ จัดตั้งทีมงานในสถานศึกษาเพื่อช่วยกันคิดและร่วมกันทำและกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จให้ชัดเจน เพื่อสามารถประเมินผลการปฏิบัติได้

๒. จัดการสื่อสารทั่วทั้งสถานศึกษา โดยการจัดการประชาสัมพันธ์และชี้แจงทำความเข้าใจกับบุคลากรในสถานศึกษา และจัดกิจกรรมการเปิดตัวโครงการการจัดการความรู้ในสถานศึกษา

๓. การจัดหาเครื่องมือ โดยจัดทำเว็บไซต์พัฒนาฐานข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน วิธีการทำงานที่ประสบความสำเร็จ และส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายการแลกเปลี่ยนความรู้และการแบ่งปันความรู้ในสถานศึกษา โดยวิธีการที่ให้บุคลากรเข้ามาแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความรู้และการเรียนรู้ระหว่างกันในเว็บไซต์หรือจัดทำมุมแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Management Corner)

๔. การติดตามประเมินผล โดยการประเมินผลกิจกรรมแต่ละขั้นตอนตามตัวชี้วัดที่ได้กำหนดไว้และรายงานผลของการประเมินให้ผู้บังคับบัญชาทราบ

๕. การให้การเสริมแรงหรือการสร้างแรงจูงใจหลังจากกิจกรรมการประเมินผลสิ้นสุดลง

การจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญที่ต้องได้รับการสนับสนุนให้กิจกรรมนี้เกิดขึ้นในสถานศึกษา การจัดการความรู้นอกจากจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสถานศึกษาแล้วยังทำให้ความรู้ที่มีหลากหลายในสถานศึกษาได้ถูกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และความรู้นั้นยังคงเป็นทรัพย์สินที่มีคุณค่ากับสถานศึกษาตลอดไป ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้ในสถานศึกษามีหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารสถานศึกษา สังคม วัฒนธรรม บุคลากร โดยเฉพาะในหน่วยงานที่บุคลากรส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ในการทำงานมายาวนาน การเรียนรู้

และการสั่งสมประสบการณ์ตลอดเวลาของการทำงาน ทำให้บุคลากรเหล่านั้นเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าขององค์กร หากมีการสนับสนุนให้เกิดบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ และการแบ่งปันความรู้ระหว่างบุคลากรอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลต่อความสำเร็จในการ

จัดการความรู้ในสถานศึกษาและจะทำให้สถานศึกษานั้นเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ตลอดจนทำให้สถานศึกษามีความสามารถในการให้บริการกับบุคคลทั่วไป ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

กรกนก ทิพรสและพิชัย ตั้งภิญโญพัฒคุณ. (๒๕๔๘). “KM ก้าวต่อไปของการพัฒนาหน่วยราชการ (KM:the next step of official institutions development)”. **จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์**. ๑๐๓ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๔๘), ๘๙-๙๕.

จำเริญ จิตรหลวง. (๒๕๕๐). **รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดภาคใต้**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

วิจารณ์ พานิช. (๒๕๕๒). **การจัดการความรู้คืออะไร:ไม่ทำไม่รู้**. (ออนไลน์). สืบค้นจาก <http://www.advisor.anamai.moph.go.th/hph/kru/vijarn01.html>. เข้าถึงเมื่อ [๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒].

Ben Franklin. (2009). **Knowledge Management Synergy**. (Online). Available: <http://www.providersedge.com/kma>. Accessed. [3 May 2009]

Cunningham, W.G., and Cordeiro, P. A. (2003). **Educational Leadership: A Problem-based Approach**. Second Edition. Pearson Education.Inc.

Hoy, Wayne K., and Miskel, Cecil G. (2001). **Educational Administration: Theory, Research, And Practice**. McGraw - Hill, Inc.

Razik, T.A. and Swanson, A. D., (2001). **Fundamental Concepts of Educational Leadership**. 2nd ed., New Jersey : Merrill Prentice-Hall.

Senge, P.M. (1990). **The Fifth Discipline : The Art and Practice of the Learning Organization**. New York : Currency Doubleday

รูปแบบการนิเทศที่มีผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสถานการณ์วิกฤติ

โดยใช้กระบวนการนิเทศแบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

“สกริปแดน โมเดล” (Networks & Participation “SCLIPDAN Model”)

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต ๑

โดย... เสริม คงประเสริฐ ศึกษาพิเศษเชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต ๑

การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้ได้มาซึ่งผลผลิตที่มีคุณภาพ โดยการทำงานร่วมกันระหว่างครูและศึกษานิเทศก์ โดยศึกษานิเทศก์ได้พัฒนาแนวคิดและเทคนิควิธีการมาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๗ : ๒๐) การนิเทศการศึกษาเป็นหน้าที่โดยตรงของศึกษานิเทศก์ เพราะงานศึกษานิเทศก์มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้ครูได้ตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน ทั้งให้แก่ปัญหาเหล่านั้นได้ อันจะทำให้เกิดผลดีต่อการเรียนการสอน ดังคำกล่าวของวิจิตร วรุตบางกูร กาญจนาศรีภาพสินธุ์ และสุพิชญา อีระกุล (๒๕๒๔ : ๑๑) ที่ว่า “หัวใจของความสำคัญในการปรับปรุงโดยใช้กระบวนการ วิธีการ และเทคนิคเฉพาะอย่าง ซึ่งเป็นหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ ถ้าหากศึกษานิเทศก์ปฏิบัติหน้าที่ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว การศึกษาในระดับโรงเรียนจะมีคุณภาพและได้มาตรฐาน ความสูญเปล่าทางการศึกษาจะค่อยๆ หดไป” โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส ซึ่งเป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีสภาพด้านสังคมแตกต่างจากส่วนอื่นของประเทศ เนื่องจากมีประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ และใช้ภาษายาวีเป็นภาษาถิ่นในชีวิตประจำวัน นอกจากนั้น

ยังมีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแตกต่างจากชาวไทยพุทธค่อนข้างมาก ความแตกต่างดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการกำหนดพฤติกรรม ค่านิยม และความเชื่อต่างๆ ของนักเรียนและผู้ปกครอง ทำให้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรบางเรื่องมีปัญหาพอสมควร จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น และปรับปรุงการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่นด้วย (ช่วง ชูติมากุล ๒๕๓๗ : ๒) การนิเทศการศึกษาจึงมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับโรงเรียนและสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูซึ่งเป็นผู้สอนหลักในระบบโรงเรียนสำหรับความหมายของการนิเทศการศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงหรือจุดเน้นแตกต่างกันออกไปในแต่ละยุคสมัย อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงแต่ละยุคนั้นมีจุดหมายตรงกัน คือ ต้องการปรับปรุงการสอนของครูให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (สุทธอน ศรีไสย์, ๒๕๓๓ : ๑)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนในฐานะศึกษานิเทศก์และหัวหน้ากลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต ๑ ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการให้ความร่วมมือ ส่งเสริม สนับสนุน นิเทศติดตามและประเมินผล

ช่วยเหลือให้ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารจัดการด้านวิชาการของโรงเรียน ให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่สภาพปัจจุบันสถานการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ทำให้ครูถูกลอบทำร้ายเสียชีวิตหลายท่าน โรงเรียนถูกลอบวางเพลิงหลายครั้งหลายโรงเรียน บางโรงเรียนถูกลอบวางเพลิงถึง ๒-๓ ครั้ง ทำให้ต้องหยุดทำการสอนเป็นเหตุให้ศึกษานิเทศก์และเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต ๑ ไม่สามารถออกไปนิเทศได้ครอบคลุมและต่อเนื่อง ไม่มีแหล่งการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ครูขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ผู้เขียนจึงได้คิดค้นพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วม “สคริปแดน โมเดล” (Networks & Participation “SCLIPDAN Model”) เพื่อนำไปใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต ๑

กรอบแนวคิดของ “สคริปแดนโมเดล”

รูปแบบการนิเทศแบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วม “สคริปแดน โมเดล” (Networks & Participation “SCLIPDAN Model”) สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนใน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต ๑ ซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในโรงเรียน มีกระบวนการดังต่อไปนี้

๑. การสำรวจ (Survey)
๒. การสร้างองค์ความรู้ (Constructivism)
๓. การเรียนรู้ (Learning)
๔. การบูรณาการ (Integration)
๕. การมีส่วนร่วม (Participation)
๖. การเผยแพร่ (Dissemination)
๗. การประยุกต์ใช้ (Application)
๘. การสร้างเครือข่าย (Networks)

เมื่อนำรูปแบบการนิเทศแบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วม “สคริปแดน โมเดล” (Networks & Participation “SCLIPDAN Model”) ไปใช้ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหา จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการของโรงเรียน ดังต่อไปนี้

๑. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
๒. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
๓. การวัดและประเมินผล
๔. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
๕. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี
๖. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
๗. การนิเทศภายในสถานศึกษา

๘. การแนะแนวการศึกษา

๙. การพัฒนาระบบคุณภาพภายในสถานศึกษา

๑๐. การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน

๑๑. การสร้างความร่วมมือในการพัฒนา
วิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

๑๒. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ
แก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น
ที่จัดการศึกษา

**รูปแบบการนิเทศในสถานการณ์วิกฤต โดยใช้
กระบวนการนิเทศแบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วม
“สคริปแดน โมเดล” (Networks & Participation
“SCLIPDAN Model”)**

การพัฒนารูปแบบการนิเทศงานวิชาการ
ตามสถานการณ์วิกฤต โดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ
เครือข่ายและการมีส่วนร่วม “สคริปแดน โมเดล”
(Networks & Participation “SCLIPDAN Model”)
ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
นราธิวาส เขต ๑ ใช้ยุทธศาสตร์มุ่งผลสัมฤทธิ์ของ
งานอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ประกอบด้วย
๘ ขั้นตอน

๑. การสำรวจ (Survey) หมายถึง การ
สำรวจข้อมูลปัญหาตามบริบทที่สอดคล้องกับสภาพ
ปัจจุบัน ความต้องการในการพัฒนา ใช้เทคนิค Back

ward Design เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม (Context)
ปัจจัยเบื้องต้น (Input) กระบวนการทำงาน (Process)
ผลผลิต (Output) และผลกระทบ (Impact)

๒. การสร้างองค์ความรู้ (Constructivism)

หมายถึง การจัดการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ใหม่
ใช้รูปแบบที่หลากหลาย อาทิ การวิจัยเชิงปฏิบัติ
โครงการ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ฯลฯ

๓. การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การที่
ผู้เรียนได้เรียนรู้ สร้างความเข้าใจ สร้างองค์ความรู้
และพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถและศักยภาพ
ตามที่มุ่งหวังในหลักสูตร

๔. การบูรณาการ (Integration) หมายถึง
การจัดการเรียนการสอนที่ผสมผสานเชื่อมโยงสาระ
การเรียนรู้ต่างๆ กับหัวข้อเรื่องหรือประเด็นที่สอดคล้อง
กับชีวิตจริง ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสาระและกระบวนการ
การเรียนรู้ต่างๆ เช่น การอ่าน การเขียน คิดคำนวณ
เข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในองค์รวม

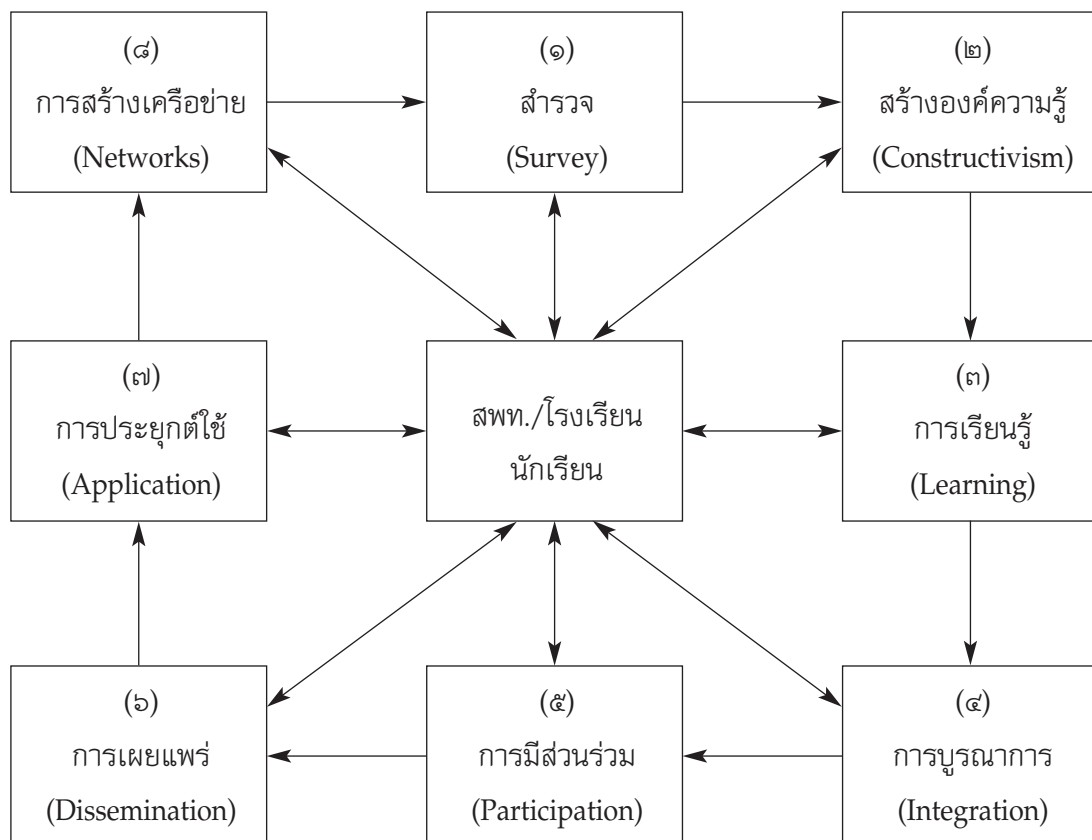
๕. การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง
การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ผู้บริหารการศึกษา
ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์และครูผู้สอน บริการ
ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือให้การดำเนินการจัดการ
เรียนรู้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมี
ประสิทธิภาพ

๖. การเผยแพร่ (Dissemination) หมายถึง การนำนวัตกรรมทางวิชาการไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวาง ทั้งประชาสัมพันธ์และขยายผล นำผลที่ได้นำไปใช้มาวิเคราะห์และรายงานการเผยแพร่

๗. การประยุกต์ใช้ (Application) หมายถึง การนำนวัตกรรมทางการศึกษาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

กับบริบทของพื้นที่ เกิดประโยชน์ต่อครู นักเรียน นำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

๘. การสร้างเครือข่าย (Networks) หมายถึง การจัดระบบการทำงาน ประสานความร่วมมือกับการบริหารงานวิชาการเพื่อช่วยขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

วิธีการนิเทศและการดำเนินการนิเทศ

วิธีการนิเทศของกลุ่มนิเทศ ติดตามและ ประเมินผลการจัดการศึกษา มีวิธีการนิเทศมากมาย ใช้รูปแบบการนิเทศหลากหลายพอสรุปได้ดังนี้

๑. การนิเทศตามสถานการณ์ (Supervision by Situation)
๒. การนิเทศใช้เครือข่าย (Supervision by Network)
๓. การนิเทศใช้ศูนย์พัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (Supervision by Teacher Resource Center Support)

๔. การนิเทศตามโครงการและกิจกรรม (Supervision by Project and Activities)

๕. การนิเทศในภาวะวิกฤติและปัญหา (Supervision by Serious and Problem)

การนิเทศที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ามี หลากหลายรูปแบบ เพื่อนๆ คีษานิเทศก็สามารถ เลือกรูปแบบการนิเทศแบบไหนก็ได้ตามความเหมาะสม กับสภาพและบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้การดำเนินงาน มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งแก่ตัวท่าน รวมทั้งเพื่อนครูและนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. “รายงานการศึกษาคุณภาพที่เป็นมาตรฐานของเด็กไทยใน สังคมต้องการ”. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๗.
- ช่วง ชูติมากุล. “ความต้องการพัฒนาศักยานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา ๒”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๓๗.
- วิจิตร วรุมบางกูร กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ และสุพิชญา อีรกุล. การนิเทศการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิทย์การ, ๒๕๒๔.

ชิ้นงานฝึกทักษะจากเศษไม้....

โดย... เสกสรรค์ กาวินชัย

ครูชำนาญการพิเศษ

โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต ๓

“...เราจะต้องรู้จักใช้ทรัพยากรทั้งนั้นอย่างฉลาด คือไม่นำมาทุ่มเทใช้ให้สิ้นเปลืองไปโดยไร้ประโยชน์ หรือได้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า หากแต่ระมัดระวังใช้ด้วยความประหยัดรอบคอบ ประกอบด้วยความคิด พิจารณาตามหลักวิชา เหตุผล และความถูกต้องเหมาะสม โดยมุ่งถึงประโยชน์แท้จริงที่จะเกิดแก่ ประเทศชาติ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันยืนยาว...”

พระราชดำรัส ในการเสด็จออกมหาสมาคม

ในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พุทธศักราช ๒๕๒๙

วันศุกร์ ที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๒๙

ความห่วงใยในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ คือ ไม้ที่มีการตัดและนำไม้จากป่ามาใช้ประโยชน์เพื่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจหรือวัตถุประสงค์อื่น จนส่งผลกระทบต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงในปัจจุบัน รวมทั้งท้องถิ่นได้ละทิ้งคุณค่าของเศษไม้และไม้เก่า ประกอบกับความห่วงใยในการใช้ชีวิตของเด็กนักเรียน จากการศึกษาการส่งเสริมพฤติกรรมที่ขาดไป

เช่น การฝึกความอดทน ฝึกสมาธิ การมีสุนทรียภาพในงานศิลปะ การใช้เวลาว่างของนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนที่เรียนช่างไม้ ที่ควรจะนำความโดดเด่นที่เป็นภูมิปัญญาเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นมาประกอบใช้ในการฝึกทักษะ และหลังจากฝึกทักษะแล้วผลงานจะต้องนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงหรือจำหน่ายให้มีรายได้ระหว่างเรียน ซึ่งเป็นภาระหน้าที่หลักของครูที่

ต้องเห็นความสำคัญและร่วมมือกันพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้การศึกษาเป็นกำลังสำคัญอย่างแท้จริงในการแก้ปัญหาพัฒนาชุมชน ชนบทบ้านเมือง ครูควรเป็นผู้นำหรือผู้ร่วมงานในการริเริ่มกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในด้านต่างๆ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา การอาชีพ การตลาด เศรษฐกิจ

พอเพียง นวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ ที่มีประโยชน์ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งด้านความรู้ ความคิด การปฏิบัติ คุณธรรม จริยธรรม ให้นักเรียน รู้จักคิดแก้ไขปัญหาและพัฒนา โดยใช้ความรู้เป็นพื้นฐานในการคิด นำความรู้ไปปฏิบัติให้เกิดทักษะ และพัฒนากิจกรรมของผู้เรียน ร่วมแก้ไขปัญหา พัฒนาการศึกษายาวชน สิ่งแวดล้อมและชุมชน (พะยอม แก้วกำเนิด. ๒๕๕๐ : ๑๕๑-๑๕๕)

ประเทศไทยของเรามี ทรัพยากรธรรมชาติและวัสดุต่างๆ มากมาย และมีเพียงพอสำหรับการนำมาใช้ประโยชน์ต่างๆ การนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ช่วย ก่อประโยชน์แก่ประเทศชาติ ได้แก่ ประหยัดเงินงบประมาณ รวมถึงช่วยชี้แนวทางให้ทุกคน เห็นประโยชน์และคุณค่าของ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเราและลดการพึ่งพา ต่างประเทศ (โช สาสีฉิน, ๒๕๔๑ : ๑๔-๑๕) แต่การนำทรัพยากร มาใช้จะต้องใช้ด้วยจิตสำนึก และตามแนวพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ พระราชทานไว้

ป่าไม้เป็นแหล่งทรัพยากร ธรรมชาติที่มีความสำคัญที่อำนวยความสะดวกแก่มนุษย์ทั้งทางตรง และทางอ้อม ไม้มีบทบาทสูงใน การดำรงชีวิตของมนุษย์และมีความสำคัญต่อจิตวิญญาณของ

ผู้คน แต่ในปัจจุบันป่าไม้ถูกโค่น ทำลายไปมาก ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญ ที่เกิดผลกระทบและเป็นปัญหาหนัก ต่อสิ่งแวดล้อมและรุนแรงที่สุด ของโลก ดังนั้นจึงมีความจำเป็น ที่ทุกคนจะต้องช่วยกัน สงวน ทรัพยากร และใช้ตามความจำเป็น และหาวิธีการตัดแปลงปรับปรุง ไม้ที่ถูกโค่น หรือตัดไว้แล้วให้เป็น ประโยชน์มากที่สุด

ผู้เขียนในฐานะของครู ผู้สอนวิชาช่างไม้ ในกลุ่มสาระการ เรียนรู้การทำงานอาชีพและเทคโนโลยี ได้เล็งเห็นความสำคัญในสิ่งที่กล่าว มาข้างต้น จึงได้คิดค้นนวัตกรรม ทางการศึกษา เรื่อง “ชิ้นงานฝัก ทักษะจากเศษไม้” โดยศึกษาข้อมูล ปัจจัยพื้นฐาน ออกแบบ และสร้าง เพื่อสนองปัญหาและสภาพบริบท ปัจจุบันของนักเรียน โรงเรียน ชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อมและ สถานการณ์ของโลกในปัจจุบัน นวัตกรรมดังกล่าวได้มีการพัฒนา และปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพ ความต้องการของโรงเรียน ชุมชน และมีความสำเร็จมากยิ่งขึ้น รวมทั้ง ได้มีการพัฒนาสร้างสรรค์ให้ก้าวสู่

เวทีระดับชาติและระดับโลก ส่งผล ให้ครู นักเรียน โรงเรียนและ นวัตกรรมได้รับรางวัลต่างๆ เช่น รางวัลผลงานสิ่งประดิษฐ์คิดค้น แห่งชาติด้านพัฒนาสังคมและ วัฒนธรรม สาขาศึกษา จาก สภาวิจัยแห่งชาติ ใ้พระราชนาน บุคคลผู้ทำคุณประโยชน์ต่อเด็ก และเยาวชน เกียรติบัตรพระราชทาน กลุ่มเยาวชนดีเด่นแห่งชาติ รางวัล เหริยทูตของ Brussels Eureka 2005 เครื่องราชอิสริยาภรณ์ de Chevalier แห่งราชอาณาจักร เบลเยียม ในฐานะนักประดิษฐ์ คิดค้นผู้ทำคุณประโยชน์ต่อมวล มนุษยชาติ รางวัลครูสภา โรงเรียน ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอก โดย สมศ. เป็นโรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในฝัน เป็นผลิตภัณฑ์ OTOP Product Champion ระดับ ๔ ดาว และรางวัลอื่นๆ “ชิ้นงานฝักทักษะจากเศษไม้” จึง เป็นนวัตกรรมที่มีความสำคัญต่อ

การจัดการศึกษาในยุคของการ
ปฏิรูปการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง
(สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
๒๕๕๒ : ๑๒๕-๑๒๖)

วิธีการทำชิ้นงานฝึกทักษะ จากเศษไม้

ชิ้นงานฝึกทักษะจาก
เศษไม้ถูกออกแบบให้สามารถนำ
เอาเศษไม้และไม้เก่าในท้องถิ่น
มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดย
การนำมาเป็นวัสดุในการฝึกทักษะ
เป็นชิ้นงานที่อนุรักษ์ทรัพยากร
ธรรมชาติที่มีขนาดเล็ก มีความ
ละเอียด ประณีต สวยงามและมี
คุณค่า โดยมีวิธีการและกรรมวิธี
ดังนี้

๑. ศึกษาสภาพปัญหา
ความต้องการ และสิ่งพึงประสงค์
ของการจัดการศึกษาของชาติ

๒. ออกแบบชิ้นงานฝึก
ทักษะให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะ
ของนักเรียน การวางแผน การ
จัดกิจกรรมการเรียนการสอน
และการฝึกทักษะ

๓. การประดิษฐ์ชิ้นงาน
(กรรมวิธี)

- การจัดเตรียมวัสดุ
อุปกรณ์ ปรับปรุงคุณภาพเศษไม้
หรือไม้เก่า

- คัดลอกแบบลาย
ฉลุลายด้วยเลื่อยฉลุ แกะปาดลาย
ด้วยมีดคัตเตอร์

- ประกอบชิ้นงาน
ตกแต่งผิวชิ้นงาน ประกอบราย-
ละเอียดอื่นๆ

๔. การประเมินผลงาน
เผยแพร่

๕. ปรับปรุงคุณภาพงาน
และเผยแพร่ให้รู้จักอย่างกว้างขวาง

ผลสำเร็จของนวัตกรรม “ชิ้นงานฝึกทักษะจากเศษไม้”

๑. ด้านการศึกษา สืบค้น
สืบสาน พัฒนาและประยุกต์ใช้
ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะและ
สถาปัตยกรรม ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ
ของล้านนาและมีความโดดเด่น
ภูมิปัญญานี้นำมาเป็นต้นแบบเพื่อ
พัฒนาประยุกต์ใช้ออกแบบเป็น
ชิ้นงานในการฝึกทักษะจากเศษไม้
ที่แสดงออกถึงความเป็นท้องถิ่น
และความเป็นไทยอย่างเด่นชัด
เช่น การเลือกใช้ลวดลายเครือเถา

ก้านขด “เครือ” โดยทั่วไปเป็น
ลักษณะของเถาไม้หรือใช้เรียก
ลำต้นพรรณไม้ที่เป็นเถา จึงเรียกว่า
เครือเถา (สารานุกรมวัฒนธรรม
ไทยภาคเหนือ เล่ม ๓. ๒๕๔๒ :
๑๒๐๕) และมีการขดขมวดปลาย
จึงเรียกขานนี้ว่า “ลายเครือเถา
ก้านขด” (ปฏิพัทธ์ พุ่มพวงแพทย์.
๒๕๔๔ : บรรยาย) ลายเครือเถานี้
พบได้ทั่วไปในศิลปวัตถุและ
โบราณสถานต่างๆ ทำให้นักเรียน
ได้ซึมซับความภูมิใจในท้องถิ่น
ของตน ภูมิใจและนิยมไทย ร่วมมือ
กันสืบสาน อนุรักษ์เอกลักษณ์
ภูมิปัญญาไทยไม่ให้สูญหาย โดย
ปลูกฝังเยาวชนคนรุ่นใหม่และคน
ในชุมชน ได้ร่วมมือกันอนุรักษ์ใน
แนวทางที่เหมาะสม

๒. ด้านการจัดการใช้
ทรัพยากรของชาติ คือ เศษไม้
และไม้เก่ามาเป็นวัสดุหลักสำหรับ
การฝึกทักษะและผลิตผลงาน
ในเชิงพาณิชย์ เพื่อให้เกิดคุณค่า
และประโยชน์สูงสุด ตามแนว
พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว เพราะท้องถิ่นเป็น
พื้นที่ดินแดนล้านนาที่เคยอุดม
สมบูรณ์ด้วยไม้ที่มีคุณค่าทาง

เศรษฐกิจ มีการสัมปทานตัดไม้สัก การลักลอบตัดโดยชาวบ้าน พ่อค้า นายทุนในระยะหลังๆ และมีการ ใช้อย่างฟุ่มเฟือย มีค่านิยมที่ผิดๆ ในการใช้และการสะสมไม้ จนไม้ ธรรมชาติหมดไปจากป่า และ กลายเป็นสภาพป่าเสื่อมโทรม และ เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่าง รุนแรงในปัจจุบัน ขณะเดียวกัน คณะบุคคลดังกล่าวและชุมชนได้ ละเลย ละทิ้งเศษไม้หรือไม้เก่าให้ ไร้คุณค่า แนวทางที่จะช่วยปลูกฝัง จิตสำนึกของเยาวชนและชุมชน ประการหนึ่งคือ การนำเศษไม้และ ไม้เก่าที่ถูกละทิ้งและไม่เห็นว่ามี คุณค่ามาใช้ประโยชน์เพื่อฝึกทักษะ และสร้างสรรค์ผลผลิตเพื่อสร้าง รายได้ นวัตกรรมได้ปรับเปลี่ยน รูปแบบสำหรับการฝึกทักษะให้มีความเหมาะสมกับสภาพของ ทรัพยากรไม้ในปัจจุบันโดยการนำ เศษไม้หรือไม้เก่าชิ้นเล็กมาบริหารจัดการใช้ให้เกิดประโยชน์และ คุณค่าสูงสุด

๓. ด้านการส่งเสริม พฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ภายใต้อาณัติการณความเจริญ และเทคโนโลยีนิยมของสังคม

ปัจจุบัน ส่งผลให้เด็กและเยาวชน มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับวัย สภาพภาพและการดำรงชีวิต นวัตกรรมนี้มีส่วนช่วยในการ ส่งเสริมและฝึกให้มีความอดทน มีสมาธิ มีสุนทรียภาพในศิลปะ ฝึกทักษะการใช้มือ ซึ่งจะมีผลต่อ พัฒนาการทางสมองและการเรียนรู้ ตามรอยพระบาทของสมเด็จพระเจ้าที่ ทรงงานฝีมือตลอดพระชนมชีพ โดยการฝึกทักษะประดิษฐ์ผลงาน ชิ้นเล็ก ละเอียด ประณีต ที่จะ เป็นพื้นฐานในการพัฒนาสมอง เพื่อการศึกษาเรียนรู้ นอกจากนั้น การฝึกทักษะและการสร้างสรรค์ ผลงานจะช่วยให้เด็กและเยาวชน ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และห่างไกลจากพฤติกรรมที่ไม่ พึงประสงค์

๔. ด้านการส่งเสริม การใช้ประโยชน์ จากผลงานฝึก ทักษะและผลิตภัณฑ์สร้างรายได้ ระหว่างเรียน ปลูกฝังให้นักเรียน ได้ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง มีรายได้ ระหว่างเรียนตามอัตภาพและ ความพึงพอใจ เพื่อนำรายได้ ช่วยเหลือครอบครัว ซึ่งครอบครัว ในท้องถิ่นส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีทัศนคติที่ดีในการประกอบสัมมาชีพ รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม อย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม การรวมกลุ่มของนักเรียนที่ได้ใช้ ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ หลังจากใช้นวัตกรรมแล้ว ได้รวม กลุ่มสร้างสรรค์ผลงานจากเศษไม้

ชื่อ **กลุ่มเสน่ห์ไม้** ที่มีสมาชิกตั้งแต่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒-๖ และ รวมถึงนักเรียนที่จบและชุมชนร่วม กิจกรรม กลุ่มเสน่ห์ไม้จะมีสมาชิก โดยประมาณ ๖๐-๗๐ คน รายได้ เฉลี่ยต่อปี ประมาณ ๔๐๐,๐๐๐- ๗๐๐,๐๐๐ บาทต่อปี

๕. ด้านการพัฒนาสร้าง รายได้ในทางเศรษฐกิจ การค้า การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม สามารถใช้เป็นต้นแบบเพื่อการ พัฒนาศักยภาพของผลิตภัณฑ์ เพื่อการผลิตเชิงพาณิชย์ทั้งใน ประเทศและต่างประเทศ (สำนักงาน คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. ๒๕๔๔ : ๑๔๑)

๖. ด้านความร่วมมือ การอนุรักษ์ สืบทอด โดยมีการ ฝึกอบรม ถ่ายทอดผลงานนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์คิดค้นนี้เพื่อสร้าง ขยายเครือข่ายสำหรับครูและ นักเรียนต่างสถานศึกษาและกลุ่ม อาชีพในชุมชน และร่วมมือกัน ปฏิบัติกิจกรรมอย่างเข้มแข็ง (สำนักงานคณะกรรมการวิจัย แห่งชาติ. ๒๕๕๐ : ๑-๖)

ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. เป็นการใช้ทรัพยากรของชาติให้เกิดคุณค่าและประโยชน์สูงสุด ตามแนวพระราชดำรัส

๒. เป็นการจัดการทรัพยากรของชาติที่ท้องถิ่นมี ให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ให้เกิดคุณค่าและมูลค่าสูงสุด พร้อมกันสร้างความภาคภูมิใจในศิลปะภูมิปัญญาท้องถิ่นและความเป็นไทย

๓. นักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน มีทักษะเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพในอนาคต และสร้างรายได้ระหว่างเรียนสำหรับใช้จ่ายเพื่อการศึกษาและครอบครัว

๔. เป็นต้นแบบสำหรับการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพในการจัดการศึกษาของชาติ

๕. เป็นแนวทางในการหารายได้ของผู้ปกครอง ชุมชน หรือผลิตเพื่อเป็นสินค้าส่งออก และนำเงินตราเข้าประเทศได้

แม้จะเป็นเพียงเศษไม้ที่ไม่มีคุณค่า แต่ถ้าคนเรารู้จักปรับประยุกต์ให้ของที่ไม่มีค่ากลายมาเป็นสินค้าที่ทรงคุณค่า คงเป็นเรื่องที่ไม่ยากเกินความสามารถของสมองและสองมือคน

บรรณานุกรม

โช สาสีฉั่น. (๒๕๒๑). เทคโนโลยีพื้นฐานการสร้างสื่อการสอน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ถวัลย์ มาตจรัส. (๒๕๕๐). ภูมิปัญญาท้องถิ่น. สารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. ปฏิพัทธ์ พุ่มพงษ์แพทย์ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญสำนักงานศิลปากรที่ ๗ น่าน. (๒๕๔๔). ลายเครือเถาก้านขด. บรรยาย.

พะยอม แก้วกำเนิด. (๒๕๕๐). คุณธรรมของครู. สารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

รัตนา พรหมพิชัย. (๒๕๔๒). เครือ. สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ เล่ม ๓. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (๒๕๔๔). รางวัลสกวียแห่งชาติ : รางวัลผลงานประดิษฐ์คิดค้นประจำปี ๒๕๔๔. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดอกเบี๊ยะ.

_____. (๒๕๕๐). โครงการถ่ายทอดผลงานประดิษฐ์คิดค้น เรื่อง ชิงงานฝึกทักษะจากเศษไม้.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (๒๕๕๒). ที่ระลึกงานวันครู พ.ศ. ๒๕๕๒ ครั้งที่ ๕๓. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สกสค. ลาตพรวัว.

Michael Freeman. (2001). Lanna Thailand's Northern Kingdom. Bangkok : River Book.

William Warren. (2000). Art & Design of Northern Thailand Lanna Style. Bangkok : Asia Book.

การพัฒนาโรงเรียนสนมวิทยาการ :

โดย... สรรค์นิตี เป้าพันธ์ รองผู้อำนวยการชำนาญการ โรงเรียนสนมวิทยาการ

*การ*ปฏิรูปการศึกษาตามนโยบายแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และฉบับแก้ไขปรับปรุงครั้งที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕) หมวดที่ ๔ กำหนดให้จัดการเรียนการสอนในลักษณะ “ผู้เรียนสำคัญที่สุด” โรงเรียนสนมวิทยาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต ๒ ได้ดำเนินการในลักษณะดังกล่าว โดยการบูรณาการการปฏิรูปการศึกษาไปพร้อมๆ กัน อย่างน้อย ๓ เรื่อง คือ **หนึ่ง** การปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน : ผู้เรียนและครูร่วมกันวางแผนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประเมินผลการเรียนรู้และปรับวิธีการเรียนรู้ร่วมกัน **สอง** การปฏิรูปการสอนของครู : ครูให้ความสำคัญกับงานวิชาการเรียนรู้ไปกับผู้เรียน ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกและแนะนำดูแลผู้เรียนด้วยกลยุธมิตรประจักษ์ดังลูกหลานของตัวเอง และ **สาม** การปฏิรูปการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา : คำนึงถึงการอำนวยความสะดวกและสนับสนุนในด้านการเรียนรู้ของครูและผู้เรียน

โรงเรียนสนมวิทยาการ เป็นโรงเรียนแกนนำในชุมชนโรงเรียนเพื่อการเรียนรู้ศรีสนม ได้ดำเนินการปฏิรูปทั้งโรงเรียนตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๔๘ เป็นต้นมา พัฒนาโรงเรียนสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ครู ผู้ปกครองและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อส่งผลให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง ดี มีสุข และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่สังคมต้องการ

ยุทธศาสตร์หลัก :

การปฏิรูปการเรียนรู้ ถือเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา แต่ถ้าดำเนินการแบบแยกส่วนทำ จะไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะแต่ละส่วนเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันอยู่ ฉะนั้น โรงเรียนจึงกำหนดเป็นยุทธศาสตร์รวมเรียกว่า **“ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน”** ซึ่งบูรณาการการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน การปฏิรูปการสอนของครู และการปฏิรูปการบริหารสถานศึกษาเข้าด้วยกัน

โดยกำหนดหลักการทำงานเพื่อบรรลุผลตามยุทธศาสตร์คือ **“หลัก ๓ ร.ส.น.”** เป็นอุดมการณ์ในการทำงานแก่บุคลากรด้วยการ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ด้วยสามัคคีธรรมนำโรงเรียนเจริญ และใช้หลักการทั้งห้าประการนี้ควบคุมกันไปในกำเนินการเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ดังนี้

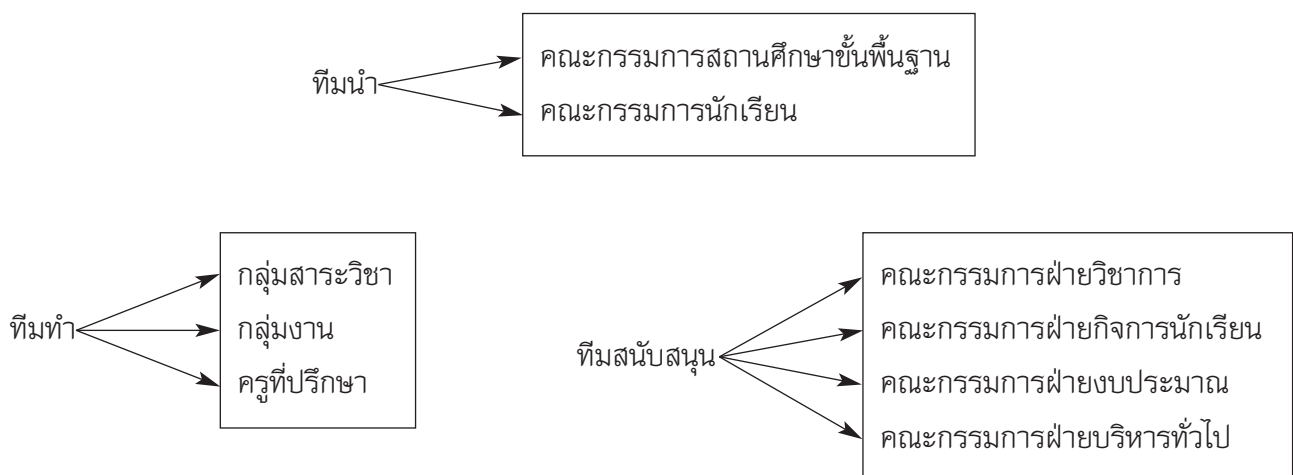
๑. การพัฒนาองค์ความรู้ : โรงเรียนสนมวิทยาการได้ดำเนินการให้ความรู้ครูผ่านกระบวนการนิเทศภายใน มีกิจกรรมอบรม ประชุมสัมมนา และจัดเอกสารให้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง หรือครูที่ประสงค์จะไปอบรมประชุมสัมมนาเรื่องอะไรทางโรงเรียนจะสนับสนุน โดยมีข้อแม้ว่าเมื่อกลับมาจะต้องขยายผลสู่เพื่อนครูในโรงเรียนด้วย ดังนั้น ครูที่ไปอบรมประชุม สัมมนากลับมาต้องมีงานทำร่วมกับคณะครูจากจุดนี้เห็นว่าครูของโรงเรียนค่อนข้างพร้อมทั้งความรู้และจิตใจ ถ้าครูเป็นผู้มีความรู้แต่ใจไม่ทำ งานก็จะ

สู่การปฏิรูปการเรีงนรู้ทั้งโรงเรียน

ไม่สำเร็จ เพราะการปฏิรูปการศึกษาจะประสบความสำเร็จได้อยู่ที่ครู ถ้าครูไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการทำงาน และการจัดการเรียนการสอน การปฏิรูปก็ล้มเหลว โดยครูต้องมีจิตใจที่เปิดรับกับสิ่งใหม่ๆ ทั้งความรู้ วิทยาการ ตลอดจนความก้าวหน้าในเรื่องต่างๆ และครูต้องมีความเชื่อมั่นว่าสิ่งสำคัญที่สุดอยู่ที่ความฉลาด ไม่ใช่อยู่ที่ปริมาณความรู้ ซึ่งความฉลาดจะเกิดจาก

การฝึกฝน ส่งผลให้ครูกล้าที่จะสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนได้ฝึกฝน ได้คิด ได้ทำ ได้ค้นคว้าแก้ปัญหา

๒. การพัฒนาทีมงาน : คณะทำงานของโรงเรียนสนมวิทยาคาร ประกอบด้วยคณะทำงานหลายคณะจำแนกตามลักษณะงานได้ ๓ ทีม ได้แก่ ทีมนำ ทีมทำ ทีมสนับสนุน

ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะส่วนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนสนมวิทยาคาร ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ มีผู้อำนวยการโรงเรียนสนมวิทยาคาร เป็นกรรมการและเลขานุการ ร่วมกันประกอบภารกิจดังนี้ คือให้คำปรึกษาแก่โรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน พัฒนาระบบประกัน

คุณภาพการศึกษาภายใน กำหนดเป้าหมาย วางระบบตรวจสอบ ประเมินและตรวจสอบมาตรฐานในการจัดการศึกษา ปรับปรุงระบบการเรียนการสอน เพื่อยอมรับสิทธิและโอกาสของผู้เรียนตั้งแต่เกิดปกติ เด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส วางระบบประสานงานกับครอบครัวและชุมชน ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งสร้างแนวร่วมชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันต้านต่อสารเสพติด อบายมุขและลดปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่นๆ ของ

ผู้เรียน กำกับดูแลในเรื่องการบริหารการเงินของโรงเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส เน้นประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ให้ความช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนให้ขวัญและกำลังใจ กำกับดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๓. เปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงาน : โดยยึดวงจรควบคุมคุณภาพ PDCA ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารที่บูรณาการจากหลายร้อยตำราและสรุปมาแล้วเป็นวัฒนธรรมในการทำงานควบคู่กับหลัก **“๓ ร.ส.น.”** อย่างกลมกลืนและเป็นระบบครบวงจรกล่าวคือ **Plan** = ร่วมคิด ร่วมกันวางแผน **Do** = ร่วมกันทำหรือปฏิบัติตามแผน **Check** = ร่วมกันประเมินตรวจสอบตนเอง และ **Action** = ร่วมกันปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อปรับแผนดำเนินการใหม่ในคราวต่อไป ตั้งแต่มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม กำหนดวิสัยทัศน์ตามกระบวนการวางแผนทั้งระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว ตลอดจนแผนปฏิบัติการประจำปี ครูสามารถจัดทำได้อย่างเป็นระบบชัดเจนจนถือปฏิบัติได้จริง ซึ่งเป็นผลจากการนิเทศภายใน การอบรมประชุมสัมมนาให้ความรู้เกี่ยวกับ PDCA โดยเน้นย้ำกำกับติดตามครูและนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยผู้อำนวยการในทุกโอกาสที่มีการประชุม เช่น การประชุมประจำเดือน หรือในงานประชุมครูเฉพาะกิจ

การประชุมผู้ปกครอง และนักเรียน เป็นต้น จนซึมซับอยู่ในตัวครูและนักเรียนอย่างยั่งยืน

๔. ตั้งคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพการ

เรียนการสอน : เพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมโดยบุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้ร่วมกันกระทำ เป็นการพึ่งตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการเปลี่ยนวัฒนธรรมการสอนของครูให้ครูสอนแบบนักเรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนมอบหมายให้คณะกรรมการชุดนี้ ซึ่งคัดเลือกจากครูในโรงเรียนที่มีแว่นักวิชาการ โดยมีผู้อำนวยการเป็นหัวหน้าคณะกรรมการทุกครั้งและทุกเรื่อง มีหน้าที่วางแผนจัดหาสื่อ จัดเตรียมเอกสารและศึกษาล่วงหน้าโดยถ่องแท้ หากไม่เข้าใจก็สอบถามปรึกษาหารือกันก่อนแล้วดำเนินการจัดอบรมครูทั้งโรงเรียนเองโดยไม่ต้องรออนุญาตหรือสั่งการ เริ่มจากการอบรมเรื่องการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หลังการอบรมให้ครูลงมือเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แล้วนำเสนอคณะกรรมการช่วยปรับแก้และพิจารณาให้ ครูในแต่ละกลุ่มสาระต้องได้เข้ารับการอบรม ๒ ครั้งเป็นอย่างน้อย ครั้งที่ ๑ อบรมแล้วไปเขียนแผนการสอนแล้วสัปดาห์ต่อมาให้นำแผนที่เขียนมาส่ง ครั้งที่ ๒ อบรมเพื่อทบทวน และทำความเข้าใจเกี่ยวกับแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอีกครั้ง ดำเนินการเช่นนี้ทุก

กลุ่มสาระวิชา ใช้เวลาอบรมและฝึกปฏิบัติพอเข้าใจ และเขียนได้เกือบ ๒ เดือน เมื่อเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแล้ว ครูดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแผนไป ๑ ปีการศึกษา โรงเรียนจึงจัดนิทรรศการ “สนมวิทยวิชาการ” โดยให้หัวหน้ากลุ่มสาระวิชาทุกคนเป็นกรรมการดำเนินงาน และให้ครูที่มีความพร้อมนำผลงานมาแสดง การดำเนินงานเช่นนี้ทำให้หัวหน้ากลุ่มสาระวิชาหลายกลุ่มสาระวิชาขอจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ครูในกลุ่มสาระเขียนแผนการสอน จัดทำสื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอน เพราะนิทรรศการครั้งนี้ กลุ่มสาระวิชาเป็นเจ้าของงาน โรงเรียนไม่ได้เป็นเจ้าของงาน งานจะดีหรือไม่อยู่ที่ความร่วมมือของแต่ละกลุ่มสาระวิชา

๕. ส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนและการวิจัยของโรงเรียน : ครูได้รับการอบรมเรื่อง “การวิจัยในชั้นเรียน” และ “การจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน” ครูรู้จักและสามารถทำได้ด้วยวิธีง่ายๆ ที่ไม่ต้องใช้สถิติที่ยุ่งยากและสลับซับซ้อน เป็นการแก้ไข ปัญหาต่างๆ ที่พบในโรงเรียนหรือขณะดำเนินการเรียนการสอน ซึ่งมีทั้งวิจัยเพื่อพัฒนางานในห้องเรียน วิจัยเพื่อแก้ปัญหาของนักเรียนทั้งโรงเรียน และวิจัยเพื่อพัฒนางานในโรงเรียนและโครงงานของนักเรียนมากมายเป็นร้อยเรื่อง

๖. การพัฒนาองค์กร : สร้างวัฒนธรรมการทำงานใหม่แก่ครู คือวัฒนธรรมที่ไม่ต้องรอผู้อำนวยการโรงเรียนสั่งเท่านั้นจึงจะปฏิบัติงานได้ ครูต้องคิดเอง ทำเองได้ ยกเว้นบางเรื่องบางกรณีตามระบบราชการเป็นคำสั่งของผู้บริหาร เนื่องจากเป็นนโยบายสำคัญของโรงเรียนหรือต้นสังกัด แต่โดยทั่วไปแล้วจะเป็นสิ่งที่ครูคิดแล้วนำเสนอ เช่น มีครูกลุ่มหนึ่งสนใจจะอบรมเรื่องใด หรือแม้แต่นักเรียนกลุ่มหนึ่งสนใจจะอบรมและพัฒนาเพิ่มเติมในเรื่องใด ก็ให้เสนอวัน เวลา สถานที่ งบประมาณมาให้พิจารณา อีกประการหนึ่งคือ วัฒนธรรมที่ไม่ยึดติดกับตำแหน่งจนเกินไป คือยึดระบบมากกว่าตัวบุคคล ครูแต่ละท่านอาจเป็นหัวหน้าคณะนี้ในขณะเดียวกันอาจเป็นลูกน้องอีกคณะหนึ่ง บางเรื่องรองผู้อำนวยการโรงเรียนไม่ได้เป็นคนดำเนินการ แต่เป็นที่ปรึกษา เป็นผู้สนับสนุนให้คนอื่นที่มีความถนัดพิเศษเฉพาะด้านเป็นแม่ข่าย โรงเรียนจะได้ไม่ต้องวุ่นวาย เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำ งานต่างๆ ก็สามารถดำเนินต่อไปได้ตามปกติ

สรุปผลการดำเนินงาน : การพัฒนาโรงเรียนสนมวิทยาคารสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

จากยุทธศาสตร์การบริหารโรงเรียนที่ได้กล่าวมานั้น ส่งผลให้โรงเรียนสนมวิทยาคาร พัฒนาไปสู่การ

ปฏิรูปทั้งโรงเรียน มีวัฒนธรรมการทำงานที่ไม่แข่งขันปรับอะไรอีกไม่ได้ หรือไม่อ่อนจนสูญเสียไปตามลม เป็นวัฒนธรรมองค์กรแบบกลางๆ เหมาะสำหรับองค์กรสมัยใหม่ที่สามารถบริหารการเปลี่ยนแปลงได้ทันยุคสมัยและฉับไว ผลงานเชิงประจักษ์ที่พอจะอ้างอิงได้และเพื่อนครูจากหลายๆ โรงเรียนได้ไปศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ทั้งเป็นกลุ่มอย่างเป็นทางการและแบบเดี่ยวๆ ไม่เป็นทางการมากมายนั้น ได้แก่ โล่รางวัลการรับรองให้เป็นโรงเรียนต้นแบบ “หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน” ประจำปี ๒๕๔๘, ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ครั้งที่ ๒ ได้รับการรับรองในระดับที่ดีมากจำนวน ๑๑ มาตรฐาน ระดับดี จำนวน ๓ มาตรฐาน จากการประเมินทั้งหมด ๑๔ มาตรฐาน, ได้รับเกียรติบัตรเป็นโรงเรียนแกนนำปฏิรูปการเรียนรู้ดีเด่นเขตการศึกษา ๑๑ ปีงบประมาณ ๒๕๔๔, ได้รับ

เกียรติบัตรเป็นผู้สนับสนุนการจัดงานปฏิรูปการศึกษายุคใหม่ (Beyond Educational Reform) ปีการศึกษา ๒๕๔๗ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ, ได้รับเกียรติบัตรโรงเรียน ICT ดีเด่น ประจำปี ๒๕๔๗ โดยสมาคมครูอำเภอสนม, ได้รับรางวัลชนะเลิศโครงการภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในการประกวดโครงงานนักเรียน ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ ๕/๒๕๕๐ ของมูลนิธิเปรม ติณสูลานนท์ จังหวัดนครราชสีมา, ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ ๒ โครงงานวิทยาศาสตร์สิ่งประดิษฐ์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในการประกวดโครงงานระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ ๔/๒๕๕๐ ของมูลนิธิเปรม ติณสูลานนท์ จังหวัดนครราชสีมา, ได้รับรางวัลเหรียญทองการประกวดขับร้องประสานเสียงเพลงพระราชนิพนธ์ ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี ๒๕๕๐ หากท่านสนใจต้องการรู้จักโรงเรียนสนมวิทยาคารเพิ่มเติม กรุณาคลิกไปที่ www.sanomwitt.ac.th หรือโทร. : ๐-๔๔๕๘-๙๐๔๓

บรรณานุกรม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพฯ :

พริกหวานกราฟฟิค. ๒๕๔๒.

เอกสารประกอบการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทาน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๐ กลุ่มจังหวัดที่ ๑๑. โรงเรียนสนมวิทยาคาร : จังหวัดสุรินทร์. ๒๕๕๐.

ผู้บริหารสถานศึกษา กับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

โดย... ดร.ณัฐนันท์ พรหมพันธุ์

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านไร่สำปาย

สถานศึกษาเป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมสร้างคนออกไปรับใช้สังคม ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะของผู้นำองค์กรจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการนำผู้อื่นให้ทำงานบรรลุตามเป้าหมาย จึงควรใช้ทักษะ **การบริหารแบบมีส่วนร่วม** รวมทั้งมีความรอบรู้ในหลักการบริหาร หลักธรรมาภิบาล การสร้างทีมงาน จิตวิทยาชุมชน และความเป็นผู้นำทางวิชาการ การบริหารงานใดๆ จะเกิดประสิทธิผลได้ก็ต่อเมื่อผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และใช้ภาวะผู้นำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ รวมทั้งกระจายความรับผิดชอบอย่างเป็นธรรมไปสู่ผู้ใต้บังคับบัญชา

การปฏิรูปการศึกษาตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ที่ผ่านมามีพบว่าการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการดำเนินงานของ

สถานศึกษายังมีน้อยมาก โดยมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการบริหารสถานศึกษาในฐานะของกรรมการสถานศึกษา แต่ยังไม่มีการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน และเข้าร่วมทำงานในฐานะเป็นเจ้าของผู้เป็นหุ้นส่วนกับสถานศึกษามากนัก (สุวิมล ร่องวนิช และนางลักษณ์ วิรัชชัย. ๒๕๔๘) และการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) มีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงแนวคิดและวิธีการจัดการศึกษาใหม่ โดยมุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา เพื่อสนองตอบความต้องการของผู้รับบริการ การบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หรือ SBM (School Based Management) จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญ เนื่องจากเป็นรูปแบบการบริหารที่ได้มีการทดลองและประสบผลสำเร็จมาแล้วในประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา นิวซีแลนด์ และในส่วนอื่นๆ ของโลก เป็นระบบบริหารในระดับ

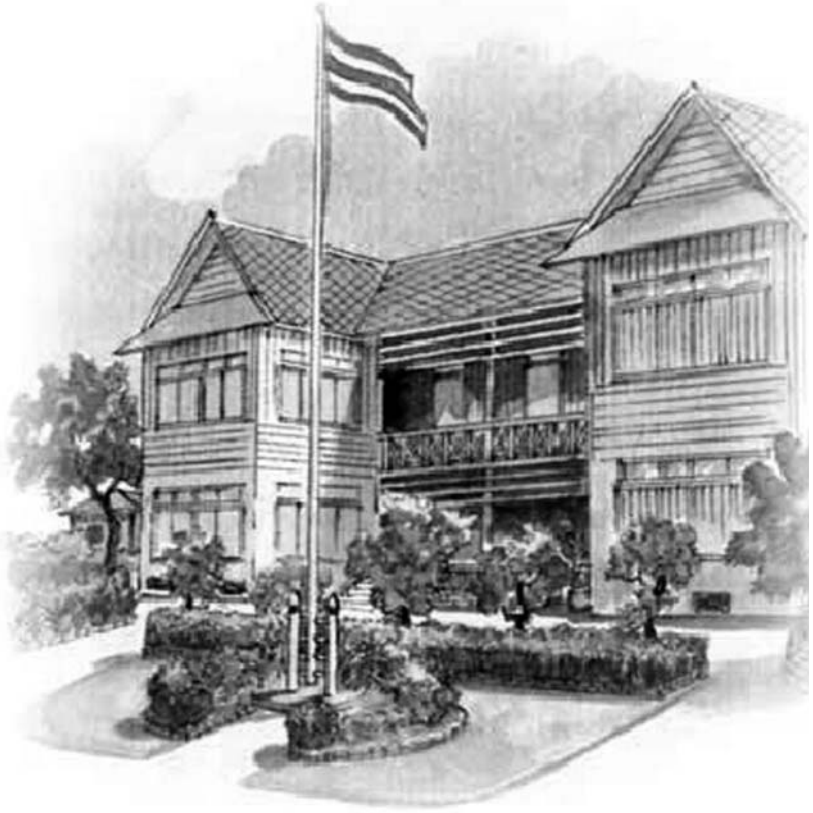
สถานศึกษาที่มีแนวคิดตั้งอยู่บนฐานของการกระจายอำนาจการบริหารจัดการโรงเรียน โดยใช้กระบวนการตัดสินใจร่วมกัน (Share Decision Making) (อุทัย บุญประเสริฐ. ๒๕๔๖) การบริหารฐานโรงเรียนของประเทศไทยนั้น ถือได้ว่าเป็นการปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญ โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องของการจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียน การดำเนินการของสภาการศึกษาในโครงการโรงเรียนนาร่อง พบว่า

- ๑) การบริหารฐานโรงเรียนเป็นสิ่งที่เป็นไปได้

- ๒) การบริหารฐานโรงเรียนสามารถกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการไปสู่สถานศึกษาได้มากขึ้น

- ๓) การที่ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษานั้นทำให้เกิดธรรมาภิบาลในระดับสถานศึกษา (รุ่ง แก้วแดง. ๒๕๔๗)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็น
ตัวจักรสำคัญขององค์กร และ
เปรียบเสมือนเป็นสัญลักษณ์
ขององค์กรในการเปลี่ยนแปลง
ที่เรียกว่าการปฏิรูปการศึกษา
เป็นการเปลี่ยนแปลงการศึกษา
ทั้งระบบ เป็น System Change
เป็นการปรับและปรับปรุงครั้งใหญ่
อันได้แก่ การบริหาร หลักสูตร
กระบวนการเรียนการสอน และ
วิชาชีพ ที่เราเรียกว่า ปรับ ๔
องค์ประกอบใหญ่ การบริหารและ
การจัดการศึกษาของสถานศึกษา
เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโดยตรงที่
ดำรงตำแหน่งตามสิทธิและหน้าที่
ของตำแหน่งนั้น การบริหารมีความ
จำเป็นมากยิ่งขึ้นและเห็นชัดขึ้น
เมื่อองค์กรมีขนาดใหญ่ มีสมาชิก
มากขึ้น ลักษณะงานซับซ้อนขึ้น
หรือเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทาง
โครงสร้างหน่วยงาน นโยบายของ
รัฐ ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทาง
เทคโนโลยี ทำให้ต้องเปลี่ยนแปลง
วิธีการทำงาน ค่านิยมในการทำงาน
ซึ่งผู้บริหารต้องอาศัยหลักการและ
ทฤษฎีต่างๆ ทางการบริหารเพื่อ
เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจ
ทำนาย ตัดสินใจ และควบคุม
พฤติกรรมต่างๆ ในหน่วยงานให้
เหมาะสมกับสถานการณ์ สภาพ-
แวดล้อม และวัฒนธรรมของ
หน่วยงาน ลักษณะต่างๆ เหล่านี้
เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร
แบบมีส่วนร่วม ในการบริหารและ
การจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ไทยในปัจจุบันจะต้องดำเนินการ
ตามแนวการจัดการศึกษาตาม
เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒)
พ.ศ. ๒๕๔๕ และพระราชบัญญัติ
ระเบียบบริหารราชการกระทรวง
ศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วม
สามารถสร้างความรู้สึกที่ดีในการ
ปฏิบัติงาน และเปิดโอกาสให้ผู้
ร่วมงานทุกระดับได้ใช้ความรู้
ความสามารถของตนเองให้เกิด
ประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานและ
ต่อองค์กรได้อย่างเต็มที่ มีผู้คิด

ระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม
อาทิ

แบบแผนของการมีส่วนร่วม
แบบเหลื่อมล้ำ (Marginal Parti-
cipation Pattern) มี ๓ แบบ
(ศิริกาญจน์ โกสุมภ. ๒๕๔๒)

๑. แบบชายขอบ (Mar-
ginal Participation Pattern)
ได้แก่ ร่วมงาน ร่วมมือ สนับสนุน
ร่วมแสดงความคิดเห็น แต่ไม่มี
อำนาจตัดสินใจ

๒. แบบบางส่วน (Partial
Participation Pattern) ได้แก่
ริเริ่มงาน ร่วมงาน สนับสนุน
ดำเนินงาน แสดงความคิดเห็น
และมีอำนาจตัดสินใจบ้าง

๓. แบบเต็มที (Full Participation Pattern) ได้แก่ ริเริ่มงาน ดำเนินการ สนับสนุน แสดงความคิดเห็น ร่วมงานและ กิจกรรม และมีอำนาจตัดสินใจ เต็มที่

เดวิสและนิวสตรอม (Davis and Newstrom. 1985) ได้แบ่งรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ ๓ รูปแบบ คือ

๑. การให้คำปรึกษากลุ่ม (Consultive Management) เป็น วิธีที่ผู้บริหารให้ความเห็น เสนอแนะ เพื่อการร่วมกันคิด ตัดสินใจที่จะทำ

๒. การจัดการเชิง ประชาธิปไตย (Democratic Management) เน้นวิธีการที่ผู้นำ ใช้วิธีการส่งเสริมให้ผู้ร่วมงาน ตัดสินใจด้วยกระบวนการกลุ่ม และมีอิสระเสรีภาพสูง

๓. คณะกรรมการหรือ คณะทำงาน (Work Committees) เป็นรูปแบบของการตั้งคณะ- กรรมการหรือกลุ่มคุณภาพงาน

๔. การรับฟังความคิดเห็น หรือการเสนอแนะ (Suggestion Programs) จะเปิดรับฟังความคิดเห็นในการปรับปรุงงานทุกงาน และถือหลักว่ากระตุ้นให้มีการออก ความคิดเห็นอย่างน้อย ๑๕ คน จาก ๑๐๐ คน

๕. คณะกรรมการจัดการ ระดับกลาง (Middle-Management Committees) เป็นคณะกรรมการ ระดับการจัดการฝ่ายต่างๆ และ ระดับต่างๆ ที่จะให้ผู้ร่วมงานเข้ามา มีส่วนร่วมเป็นทริศุนในการบริหาร (Multiple Management)

๖. การเลือกผู้ แทน (Codetermination) เป็นการเลือก

ผู้แทนเข้าไปนั่งอยู่ในคณะกรรมการ บริหารระดับต่างๆ ตามความ จำเป็น

๗. ผู้ปฏิบัติงานเป็น เจ้าของแผนปฏิบัติงาน (Employee ownership plans)

ขั้นตอนการบริหารแบบมีส่วนร่วม

Shadid and Other (1982) เห็นว่าแนวคิดที่ได้รับการ พัฒนาอย่างเป็นระบบมากที่สุด คือ แนวคิดของโคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff) ซึ่งได้ จำแนกขั้นตอนและประเภทการมี ส่วนร่วม ดังนี้

ขั้นที่ ๑ การมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ ในกระบวนการ ตัดสินใจนั้น ประการแรกที่ต้อง ทำคือ การกำหนดความต้องการ และการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นเลือกนโยบายและ ประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจ ในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วง วางแผน และการตัดสินใจในช่วง การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ ๒ การมีส่วนร่วม ในการดำเนินการ ในส่วนที่เป็น องค์ประกอบของการดำเนินงาน โครงการนั้น จะได้มาจากคำถาม ที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่ โครงการใดบ้าง และจะทำประโยชน์ ได้โดยวิธีใด

ขั้นที่ ๓ การมีส่วนร่วม
รับผลประโยชน์ ในส่วนที่เกี่ยวกับ
ผลประโยชน์นั้น นอกจากความ
สำคัญของผลประโยชน์ในเชิง
ปริมาณและคุณภาพแล้ว ยังจะ
ต้องพิจารณาถึงการกระจาย
ผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผล
ประโยชน์ในโครงการนี้ รวมทั้ง
ผลที่เป็นประโยชน์ทางบวก และ
ผลที่เกิดขึ้นทางลบที่เป็นผลเสีย
ของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์
และโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นที่ ๔ การมีส่วนร่วม
ในการประเมินผล สิ่งสำคัญที่
จะต้องสังเกต คือ ความเห็น
ความชอบ และความคาดหวัง ซึ่ง
จะมีอิทธิพล สามารถแปรเปลี่ยน
พฤติกรรมของบุคคลในกลุ่ม
ต่างๆ ได้

ข้อจำกัดของการบริหารแบบมี ส่วนร่วม

ถึงแม้ว่าการบริหารแบบ
มีส่วนร่วมจะดี แต่การที่ผู้บริหาร
สถานศึกษาจะนำการบริหารใน
รูปแบบนี้มาใช้ ควรระมัดระวังถึง
ข้อจำกัดของการให้กลุ่มมีส่วนร่วม
ในการแสดงความคิดเห็นและ
ตัดสินใจ เพราะอาจทำให้เกิดกลุ่ม
อิทธิพล และก่อให้เกิดความขัดแย้ง
กันในกลุ่ม ผู้บริหารสถานศึกษา
ควรคำนึงถึงผลได้ผลเสีย เช่น
ค่าใช้จ่าย เวลา ปัญหา สถานการณ์
การกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์
ขององค์กร จึงควรได้รับการ
พิจารณาอย่างรอบคอบก่อนจะให้
กลุ่มมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

การบริหารแบบมีส่วนร่วม
นั้นนักปราชญ์ทางสังคมศาสตร์

ยืนยันว่าเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับชีวิต
มนุษย์เฉพาะในสังคมประชาธิปไตย
ในการพัฒนางานในองค์กรหรือ
หน่วยงานต่างๆ แม้แต่สถาบัน
ครอบครัวก็ตาม การมีส่วนร่วม
ในภาพกว้างจะหมายถึงการมี
ส่วนร่วมระหว่างสมาชิกด้วยกัน
ระหว่างสมาชิกกับองค์กร ด้วย
ข้อเท็จจริงและความเชื่อที่ว่า งาน
จะสำเร็จได้ก็ด้วยความร่วมมือของ
สมาชิก ซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือ
แห่งการดำรงชีวิตในสังคมหรือ
องค์กรเดียวกัน

สรุป

การบริหารในยุคปัจจุบัน
เป็นการมุ่งเน้นการบริหารงานแบบ
มีส่วนร่วม ซึ่งเกิดขึ้นโดยการที่
ผู้บริหาร ผู้ใต้บังคับบัญชา ชุมชน

สังคม องค์กรเอกชน องค์กร
ภาครัฐ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
เข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วม
รับผิดชอบ ร่วมภาคภูมิใจ ยิ่ง

ผู้บริหารสนับสนุนให้มีการร่วมมือ
กันเท่าไร ยิ่งเพิ่มพูนอำนาจและ
ความศรัทธาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา
มากขึ้นเท่านั้น มากกว่าการที่ผู้

บริหารใช้อำนาจหน้าที่ตามลำพัง
เพราะว่าผู้บริหารและผู้ใต้บังคับ
บัญชาต้องทำงานกันเป็นทีม

บรรณานุกรม

รุ่ง แก้วแดง. (๒๕๔๗). **การบริหารสถานโรงเรียนในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : สภาการศึกษา กระทรวง
ศึกษาธิการ. (CD-ROM).

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. (๒๕๔๒). **การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน**.
วิทยานิพนธ์ ค.ด. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวานิช และนางลักษณ์ วิรัชชัย. (๒๕๔๘). **การติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาตาม
นโยบายพื้นฐานแห่งรัฐและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ**. ในการประชุมทางวิชาการ การวิจัย
ทางการศึกษา ครั้งที่ ๑๑ (หน้า ๒๕๔). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล.

อุทัย บุญประเสริฐ. (๒๕๔๖). **การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based
Management)**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Davis, Keith, Newstrom, John W. Human. (1985). **Behavior at Work : Organization** New York :
McGraw - Hill.

Sadid, W.Prins W. and Nas, P.J.M. (1982). **“Assessment and Participation : A Theoretical
Approach, in Participation of the poor in development”**. Leiden : Ediden by Benno
Galgart and Eieke Buijs. University of Leiden.

สื่อมัลติมีเดีย เพื่อการเรียนการสอน

โดย... สุวิทย์ ชีวบัว

นักวิชาการศึกษา สำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลให้การดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต และมีแนวโน้มจะพัฒนาต่อไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด เคยลองสังเกตรอบๆ ตัวเราดูไหมว่าตั้งแต่ตื่นนอนตอนเช้าจนกระทั่งเข้านอนตอนกลางคืน ได้สัมผัสกับเทคโนโลยีแบบใดบ้าง เช่น การปรุงอาหาร การเดินทาง การสื่อสารหลากหลายรูปแบบ วัสดุ-อุปกรณ์สำหรับการทำงานในอาชีพต่างๆ ฯลฯ จะเห็นว่าเราได้ใช้เทคโนโลยีหลายๆ รูปแบบโดยไม่รู้ตัว และได้ยอมรับเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากความง่ายและให้ประโยชน์อย่างมากมายกับมนุษย์ จึงทำให้ทุกคนรู้สึกเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวัน แต่ในทางเดียวกัน หากมีเทคโนโลยีใหม่เกิดขึ้นมาและทำให้รู้สึกไม่เป็นเรื่องปกติในการดำเนินชีวิต ทำให้เกิดการต่อต้านและต้องใช้เวลาระยะหนึ่งกว่าจะได้รับการยอมรับ โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่มีความยากในการผสมผสานให้เข้ากับวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และในบางครั้งก็ได้รับการปฏิเสธจากมนุษย์ไป

ในทางการศึกษาก็เช่นเดียวกันได้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาประยุกต์ใช้ในการทำงานด้านต่างๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี ทั้งในด้านการบริหาร และการปฏิบัติงาน ลดความซ้ำซ้อนของงาน

ลดค่าใช้จ่ายในระยะยาว เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การติดต่อสื่อสารรวดเร็ว การเรียนการสอนในยุคนี้จึงมีการปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ไปพร้อมกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ดังจะเห็นได้จากการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น ระบบการบริหารจัดการในสถานศึกษา (MIS), บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI), Web-base Instruction, Courseware, e-Learning, e-Library, e-Portfolio, Video on Demand, Video Conference, โทรศัพท์วงจรปิด, โทรศัพท์การศึกษาทางไกล, วิทยุการศึกษา, Robot เป็นต้น ทั้งนี้เพราะสื่อการสอนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการสร้างประสบการณ์ทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียน สื่อการสอนมีให้เลือกมากมายหลายชนิด สิ่งสำคัญคือผู้สอนจะต้องเลือกและใช้สื่อการสอนให้เหมาะกับบทเรียน โดยสื่อดังกล่าวต้องใช้ได้อย่างสะดวก และเมื่อนำมาใช้แล้วต้องช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สื่อการสอนไม่ว่าจะเป็นสื่อชนิดหรือรูปแบบใด มีวัตถุประสงค์สำคัญคือการถ่ายทอดความรู้ ความคิด และทักษะต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศที่มากมายไปด้วยข้อมูลข่าวสาร การใช้สื่อการสอนใน

รูปแบบที่เหมาะสมจึงมีความจำเป็นมากขึ้น เพราะสื่อจะช่วยให้การรับรู้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณภาพของสื่อและวิธีการเสนอสื่ออื่นๆ สื่อธรรมดาที่สุด เช่น ขอสก์, กระดานดำหรือไวท์บอร์ด หากมีการออกแบบการใช้ที่ดีก็อาจมีประสิทธิภาพในการสื่อความหมายมากกว่าการใช้สื่อที่ซับซ้อน และมีราคาแพงกว่าก็เป็นได้ อย่างไรก็ตาม สื่อแต่ละประเภทย่อมมีข้อดีและข้อจำกัดในตัวเอง

ในที่นี้ผู้เขียนขอยกตัวอย่างสื่อมัลติมีเดียซึ่งเป็นสื่อที่มีทั้งข้อได้เปรียบและเสียเปรียบเมื่อเทียบกับสื่อชนิดอื่นๆ ข้อได้เปรียบที่เห็นชัดเจนคือประสิทธิภาพของเครื่องคอมพิวเตอร์และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่พัฒนาก้าวหน้าอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด ทำให้ระบบคอมพิวเตอร์สามารถประมวลข้อมูล นำเสนอข้อมูล ภาพ เสียง และข้อความได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อผนวกเข้ากับการออกแบบโปรแกรมที่ดี ย่อมส่งผลดีต่อการเรียนการสอน ข้อเสียเปรียบของสื่อมัลติมีเดียก็มีอยู่หลายอย่าง ประการสำคัญ คือ ราคาของคอมพิวเตอร์ และความซับซ้อนของระบบการทำงาน เมื่อเทียบกับสื่ออื่นๆ คอมพิวเตอร์เป็นสื่อที่มีความยุ่งยากในการใช้งาน อย่างไรก็ตาม ความยุ่งยากของการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ได้ลดลงตามลำดับ บริษัทผู้พัฒนาโปรแกรมได้พยายามหลากหลายวิธีทางที่จะทำให้การใช้คอมพิวเตอร์มีความง่ายสำหรับทุกคน

สื่อมัลติมีเดียกับการเรียนการสอน

สื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนการสอน คือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ออกแบบเพื่อใช้ในการเรียนการสอน โดยผู้ออกแบบหรือกลุ่มผู้ผลิตโปรแกรมได้บูรณาการเอาข้อมูลรูปแบบต่างๆ เช่น ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง วิดิทัศน์ และข้อความ เข้าไปเป็นองค์ประกอบเพื่อการสื่อสารและการให้ประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพนั่นเอง การออกแบบสื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนการสอนช่วยส่งเสริมการใช้คอมพิวเตอร์ในการเรียนการสอนให้คุ้มค่ามากขึ้นด้วยเหตุผลดังนี้

๑. เทคโนโลยีด้านสื่อมัลติมีเดียช่วยให้การออกแบบบทเรียนตอบสนองต่อแนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากการวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดียว่าสามารถช่วยเสริมการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นได้

๒. สื่อมัลติมีเดียสามารถเก็บไว้ได้หลายรูปแบบ เช่น ฮาร์ดดิสก์ แอนดีไดรฟ์ ซีดีรอม ซึ่งใช้ง่าย เก็บรักษาง่าย พกพาได้สะดวกและสามารถทำสำเนาได้ง่าย

๓. สื่อมัลติมีเดียเป็นสื่อการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพ ตามความต้องการ และความสะดวกของตนเอง

๔. ในปัจจุบันมีโปรแกรมช่วยสร้างบทเรียน (Authoring tool) ที่ง่ายต่อการใช้งาน ทำให้บุคคลที่สนใจทั่วไปสามารถสร้างบทเรียนสื่อมัลติมีเดียใช้เองได้

๕. ผู้สอนสามารถใช้สื่อมัลติมีเดียเพื่อสอนเนื้อหาใหม่ เพื่อการฝึกฝน เพื่อการเสนอสถานการณ์จำลอง เพื่อสอนการคิดแก้ปัญหา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้เป็นประการสำคัญ รูปแบบต่างๆ ดังกล่าวนี้อาจส่งผลดีต่อการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และรูปแบบการคิดหาคำตอบ

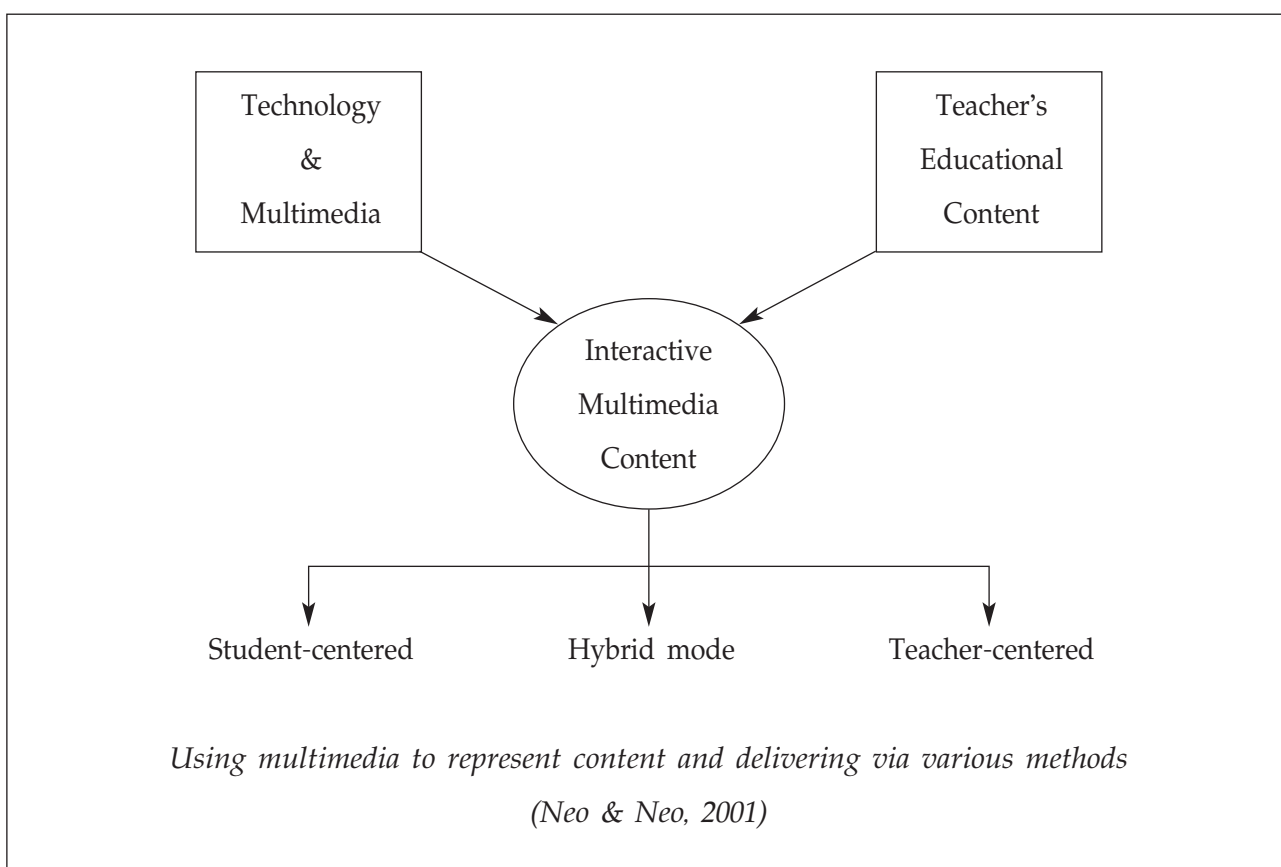
๖. สื่อมัลติมีเดียช่วยสนับสนุนให้มีสถานที่เรียนไม่จำกัดอยู่เพียงห้องเรียนเท่านั้น ผู้เรียนอาจเรียนรู้ที่บ้าน ที่ห้องสมุด หรือภายใต้สภาพแวดล้อมอื่นๆ ตามเวลาที่ตนเองต้องการ

๗. เทคโนโลยีสื่อมัลติมีเดีย สนับสนุนให้สามารถใช้สื่อมัลติมีเดียกับผู้เรียนได้ทุกระดับอายุ และความรู้ หลักสำคัญอยู่ที่การออกแบบให้เหมาะสมกับผู้เรียนเท่านั้น

๘. สื่อมัลติมีเดียที่มีคุณภาพ นอกจากจะช่วยให้เกิดความคุ้มค่าในการลงทุนของโรงเรียนหรือหน่วยงานแล้ว ความก้าวหน้าของระบบเครือข่ายยังช่วยเสริมให้การใช้สื่อมัลติมีเดียเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาอื่นๆ อีกด้วย

รูปแบบของมัลติมีเดียเพื่อการเรียนการสอน

ในการเรียนการสอนนั้น กระบวนการสื่อสารข้อมูลแบบดั้งเดิม ครูจะเป็นแหล่งของความรู้และถ่ายทอดความรู้นั้นไปยังนักเรียน โดยที่นักเรียนไม่จำเป็นต้องขวนขวายเพิ่มเติมและรับข้อมูลไปตามลำดับที่ครูส่งมา แต่ในกระบวนการสื่อสารข้อมูลแบบมัลติมีเดีย นับว่าเป็นรูปแบบที่ได้ผลมากกว่าและเป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในการนำเสนอเนื้อหาบทเรียน เนื่องจากครูสามารถนำเสนอข้อมูลผ่านรูปแบบสื่อที่หลากหลาย เช่น ข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และวิดีโอ โดยครูจะกลายเป็นผู้กำกับความรู้ (Director of the knowledge) และสามารถใชการผสมผสานที่หลากหลายของสื่อเพื่อสร้างสรรค์เนื้อหาบทเรียน (Neo & Neo, 2001)

จากแบบจำลองของ Neo & Neo (2001) แสดงให้เห็นว่า มัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ (Interactive multimedia content) เกิดจากการผสมผสานกันของ เนื้อหาบทเรียนของครู (Teacher's educational content) กับเทคโนโลยีและมัลติมีเดีย (Technology & Multimedia) ที่สามารถส่งต่อไปยังนักเรียนใน ๓ รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ ๑ มัลติมีเดียแบบครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher-centered mode) รูปแบบนี้ครูจะเป็น ผู้ควบคุมข้อมูลเนื้อหาที่นักเรียนจะได้รับ รวมทั้งปริมาณ ของข้อมูลที่จะเผยแพร่ไปยังนักเรียน รูปแบบนี้ ประกอบด้วย การนำเสนอ (Presentations) และการ สาธิต (Demonstrations) ข้อมูล โดยนักเรียนสามารถ จดจำและระลึกข้อมูลเหล่านั้นได้ด้วยการฝึกฝนและ ปฏิบัติ (Drills and Practices) รวมทั้งการสอน เนื้อหา (Tutorials) ด้วยปฏิสัมพันธ์ขั้นสูง ซึ่งโปรแกรม มัลติมีเดีย รูปแบบนี้สามารถบรรจุลงในแผ่น CD-ROM และส่งไปยังผู้เรียน โดยนักเรียนจะเปิดโปรแกรมและ ปฏิบัติตามที่ครูบรรยายในเครื่องคอมพิวเตอร์ของ พวกเขาเอง

รูปแบบที่ ๒ มัลติมีเดียแบบนักเรียนเป็น ศูนย์กลาง (Student-centered mode) รูปแบบนี้ นักเรียนจะสร้างความรู้ของพวกเขาขึ้นมาเองและนำ ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริงไปสู่กระบวนการเรียนรู้ โดย

ที่ครูจะทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก โปรแกรม มัลติมีเดียสามารถบรรจุลงในเว็บและส่งผ่านอินเทอร์เน็ต ในรูปแบบหลักสูตรออนไลน์ที่นักเรียนเข้าถึงโปรแกรม บทเรียนผ่านบราวเซอร์ในเครื่องคอมพิวเตอร์ของ พวกเขา นักเรียนจะมีอิสระในการเรียนตามเวลาและ อัตราความก้าวหน้าของตนเอง ดังนั้นรูปแบบการเรียนรู้ แบบนี้จึงยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยสื่อมัลติมีเดีย จะถูกใช้ประโยชน์ในการดูแลกระบวนการกลุ่มและ ลักษณะการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) อย่าง เช่นวิธีการเรียนรู้ร่วมกันแบบ Collaborative และ Cooperative รูปแบบนี้ได้สนับสนุนการเรียนรู้ระดับสูง เพิ่มระดับความเข้าใจและการจำ และมุ่งไปที่การพัฒนา Self-accessed และ Self-directed learning ของ นักเรียน

รูปแบบที่ ๓ มัลติมีเดียแบบผสมผสาน (Hybrid mode) รูปแบบผสมผสานนี้ ครูจะมีความ ยืดหยุ่นในการมีส่วนร่วมทั้งวิธีการสอนโดยครูและ การให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูจะเข้าไปมีบทบาท ในส่วนที่คิดว่าน่าจะช่วยเพิ่มหรือพัฒนากระบวนการ เรียนรู้ของนักเรียน บทเรียนมัลติมีเดียรูปแบบนี้สามารถ บรรจุและส่งผ่านดาวเทียมหรือเทคโนโลยีสำหรับการ ศึกษาทางไกล ซึ่งนักเรียนเรียนผ่านสื่อตามเวลาและ อัตราความก้าวหน้าของตนเอง และสามารถมีปฏิสัมพันธ์ แบบ Real-time กับครูผ่านทาง Video-conferencing

แนวทางการออกแบบมัลติมีเดียเพื่อการเรียนการสอน

สุกรี รอดโพธิ์ทอง (๒๕๔๖) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าการออกแบบสื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนการสอนมีข้อแตกต่างจากสื่อมัลติมีเดียที่ใช้เพื่อการนำเสนอข้อมูลหรือการประชาสัมพันธ์อยู่หลายด้าน ซึ่งบทบาทของมัลติมีเดียเพื่อการเรียนการสอน สามารถสรุปได้ดังนี้

๑. เป้าหมายคือ การสอน อาจใช้ช่วยในการสอนหรือสอนเสริมก็ได้
๒. ผู้เรียนใช้เรียนด้วยตัวเอง หรือเรียนเป็นกลุ่มย่อย ๒-๓ คน
๓. มีวัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะ โดยครอบคลุมทักษะความรู้ ความจำ ความเข้าใจ และเจตคติ ส่วนจะเน้นอย่างใดมากน้อย ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และโครงสร้างเนื้อหา
๔. เป็นลักษณะการสื่อสารแบบสองทาง
๕. ใช้เพื่อการเรียนการสอน แต่ไม่จำกัดว่าต้องอยู่ในระบบโรงเรียนเท่านั้น
๖. ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในการส่งและรับข้อมูล
๗. รูปแบบการสอนจะเน้นการออกแบบการสอน การมีปฏิสัมพันธ์ การตรวจสอบความรู้ โดยประยุกต์ทฤษฎีจิตวิทยา และทฤษฎีการเรียนรู้เป็นหลัก
๘. โปรแกรมได้รับการออกแบบให้ผู้เรียนเป็นผู้ควบคุมกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด
๙. การตรวจสอบประสิทธิภาพของสื่อ นับว่าเป็นขั้นตอนที่ต้องกระทำ

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (๒๕๔๙) ได้กำหนดแนวทางการออกแบบมัลติมีเดียเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพไว้ ๕ ประการ ได้แก่

๑. กำหนดเป้าหมาย (Goal) การกำหนดเป้าหมายจะช่วยให้สามารถสร้างสื่อฯ ได้ตรงกับความต้องการมากที่สุด โดยสามารถจำแนกเป้าหมายได้ดังนี้

- ๑.๑ เพื่อถ่ายทอดความรู้
- ๑.๒ เพื่อสร้างทักษะ
- ๑.๓ เพื่อสนับสนุนการทำงาน

๒. ศึกษาพฤติกรรมของผู้เรียน โดยจะต้องศึกษาว่าผู้เรียนคิดอย่างไร ยอมรับนวัตกรรมใหม่รูปแบบนี้หรือไม่ ผู้เรียนเรียนรู้จาก Concept หรือศึกษากระบวนการ ก่อนนำไปพัฒนาความเข้าใจในเนื้อหา

๓. พิจารณาถึงประสบการณ์ที่ดีที่สุดของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกมีส่วนร่วมกับสื่อ

๔. ศึกษาความคงทนของเนื้อหา พิจารณาว่าเนื้อหามีความคงทนนำไปใช้งานได้นานแค่ไหน มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งหรือไม่ อย่างไร

๕. ใช้เทคนิคของทีม นำผู้เชี่ยวชาญหลายๆ ท่านมานำเสนอความรู้ ผสมผสานกับผู้เรียนออกความเห็นต่อสื่อ

ในส่วน of โรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการสำรวจการใช้สื่อมัลติมีเดียในโรงเรียน พบว่า มีความหลากหลายและแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากความแตกต่างของขนาดโรงเรียน ภูมิภาค และการให้ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน โดยการใช้สื่อของแต่ละแห่ง สามารถแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ ดังนี้

๑. ระดับพื้นฐาน เป็นการนำสื่อที่มีอยู่แล้วทั่วไปมาใช้ร่วมในการเรียนการสอนอย่างไม่เป็นทางการ เช่น นำบทเรียนบรรจุใน CD-ROM ที่วางจำหน่ายในท้องตลาด ดาวโหลดสื่อรูปแบบต่างๆ ที่บริการแจกฟรีจากอินเทอร์เน็ต การได้รับจัดสรรสื่ออิเล็กทรอนิกส์จากส่วนกลางหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องมาให้นักเรียนใช้เรียนเสริมในเวลาว่างหรือในช่วงใดช่วงหนึ่งระหว่างเรียน ทั้งนี้สื่อที่นำมาใช้จะมีรูปแบบไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับครูผู้สอน ทำให้มีความยืดหยุ่นสูง แต่เนื้อหาสื่ออาจจะตรงหรือไม่ตรงกับบทเรียนเลยก็ได้

๒. ระดับบูรณาการร่วมกับการสอน เป็นการนำสื่อมัลติมีเดียมาใช้อย่างมีแบบแผน โดยนำสื่อไปไว้ในส่วนหนึ่งของแผนการสอนแบบเป็นรูปธรรม

เป็นแผนการสอนที่นำ ICT มาใช้ในการบูรณาการในชั้นเรียน การได้มาของสื่อมัลติมีเดียจัดทำมาได้หลายทาง เช่น ผลิตขึ้นเอง การจัดซื้อ จัดจ้าง ดาวน์โหลดจากอินเทอร์เน็ตทั้งที่บริการแจกฟรีหรือเสียค่าใช้จ่ายได้รับจัดสรรจากส่วนกลาง หรือได้รับบริจาคจากหน่วยงานภายนอก เป็นต้น

๓. ระดับบูรณาการร่วมกับระบบเครือข่าย

โดยการนำเทคโนโลยีมัลติมีเดียไปใช้งานร่วมกับระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ หรือที่รู้จักกันทั่วไปเรียกว่า “e-Learning” ซึ่งจะมีระบบบริหารจัดการชั้นเรียน คือ LMS (Learning Management System) การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนสามารถติดต่อได้โดย

ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีแผนการสอนชัดเจน และเป็นแผนการสอนด้าน ICT ครูผู้สอนสามารถสร้างบทเรียนได้ด้วยตนเอง เช่น LO (Learning Object), CAI, Video on Demand เป็นต้น นอกจากนี้การจัดหาและพัฒนาสื่อยังมีความหลากหลายและมีจำนวนเพียงพอสำหรับจัดการสอน ทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ การใช้สื่อเป็นรูปแบบปฏิสัมพันธ์ ทั้งในตัวเองและระบบบริหารจัดการชั้นเรียน การจัดระบบการเรียนการสอนแบบนี้ต้องใช้งบประมาณการลงทุนสูง และต้องอาศัยบุคลากรที่มีความสามารถเฉพาะด้านมาช่วยสนับสนุน จะพบได้ในโรงเรียนขนาดใหญ่-ใหญ่พิเศษ หรือโรงเรียนต้นแบบ ICT ทั้งในส่วนกลางและส่วน

เอกสารอ้างอิง

ณอมพร เลาหจรัสแสง. คอมพิวเตอร์ช่วยสอน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

ทวีศักดิ์ กาญจนสุวรรณ. Multimedia ฉบับพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : บริษัท เคทีพี คอม แอนด์ คอนซัลท์ จำกัด, ๒๕๔๖.

พัลลภ พิริยสุรวงศ์. มัลติมีเดียเพื่อการเรียนการสอน. วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒๘ (ตุลาคม-ธันวาคม) ๒๕๔๒.

สุกรี รอดโพธิ์ทอง. เอกสารคำสอน วิชา คอมพิวเตอร์ช่วยสอน. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

สุมาลี ชัยเจริญ. ทฤษฎีการเรียนรู้ คอนสตรัคติวิสต์. ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (เอกสารอัดสำเนา). ๒๕๔๕.

Hede, T., and A. Hede. Multimedia effects on learning : Design implications of an integrated model. In S. McNamara and E. Stacey (eds.), Untangling the Web: Establishing Learning Links. Proceedings ASET Conference 2002. Melbourne, 7-10 July.

Maddux, C., Johnson, D., & Willis, J. Educational computer: Learning with tomorrow's technologies. Boston : Allyn and Bacon, 2001.

Mayer, R.E. Multimedia learning. Cambridge, United Kingdom : Cambridge University Press. 2001.

Neo, M., and K. Neo. Innovative teaching : Using multimedia in a problem-based learning environment. Educational Technology & Society Education 4(4) 2001. <http://learning.pitlokcenter.com>

รู้รอบรู้... เด็กพิเศษ

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียน ที่มีความบกพร่องทางการเห็นและพิการซ้อน “โครงการบ้านกึ่งวิถี” (The Half-Way House Program)

โดย... ประมวล พลอยกมลสุขนัท

ผู้อำนวยการโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่

นักเรียน ที่เกิดมาและมีความบกพร่องทางการเห็นเป็น การสูญเสียประสาทสัมผัสการรับรู้ด้านที่สำคัญที่สุด ก่อให้เกิดข้อจำกัดใน การเรียนรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิต แต่ปัจจุบันมีนักเรียนอีก กลุ่มหนึ่งที่นอกจากจะสูญเสียการเห็นยังมีความพิการอื่นร่วมด้วย หรือที่ เรียกว่า **นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นและพิการซ้อน (Visually Impaired Children with Additional Disabilities)** ซึ่งโรงเรียนสอน คนตาบอดภาคเหนือ ในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นและพิการซ้อนเข้าศึกษาในโรงเรียน ปัจจุบันมีจำนวน ๓๔ คน การจัดการศึกษา และการพัฒนาการเรียนรู้จึง ต้องใช้กระบวนการ และวิธีการที่แตกต่างจากนักเรียนที่มีความบกพร่อง ทางการเห็นปกติ โดยโรงเรียนได้รับการสนับสนุนการพัฒนาการจัดการ

เรียนรู้สำหรับนักเรียนกลุ่มนี้จาก The Hilton/Perkins Program แห่ง Perkins School for the Blind ประเทศสหรัฐอเมริกาใน รูปของการช่วยเหลือที่สำคัญสาม รูปแบบ คือ การให้ความช่วยเหลือ ด้านวิชาการ การพัฒนาบุคลิกภาพ และด้านงบประมาณ โดยให้การ ช่วยเหลือปีละ ๒๕๐,๐๐๐ บาท ติดต่อกันเป็นระยะเวลา ๓ ปี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๙-ปัจจุบัน รวมถึง

การดำเนินการให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นและพิการซ้อนอย่างต่อเนื่องตลอดมา

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น และพิการซ้อน ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีข้อจำกัดทางการเห็น รวมถึงมีศักยภาพทางการเรียนรู้และพัฒนาการที่ช้ากว่าเด็กปกติทั่วไป นอกจากนั้นยังมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะในความพิการซ้อนนั้นมีความพิการอื่นร่วมด้วย ได้แก่ มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญา ความบกพร่องด้านร่างกาย และการเคลื่อนไหว ความบกพร่องทางการเรียนรู้ ความบกพร่อง

ทางการได้ยิน ความบกพร่องทางด้านระบบประสาทรับรู้ความรู้สึก เช่น มีปัญหาด้านการผสมผสานประสาทสัมผัส (Sensory integration difficulties) และมีความบกพร่องทางด้านภาษาหรือการสื่อสาร ซึ่งมีความแตกต่างกันไปในนักเรียนแต่ละคน

การดำเนินการพัฒนาจึงกำหนดเป้าหมาย เพื่อพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน (Daily Living Skills) ภายใต้การช่วยเหลือจาก Hilton/Perkins Program จึงได้เกิดโครงการ “บ้านกึ่งวิถี” (The Half-Way House Program) สำหรับให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิต และพื้นฐานอาชีพ ในสถานที่จริง โรงเรียนจึงพัฒนาโปรแกรมเป็นสองส่วน คือ

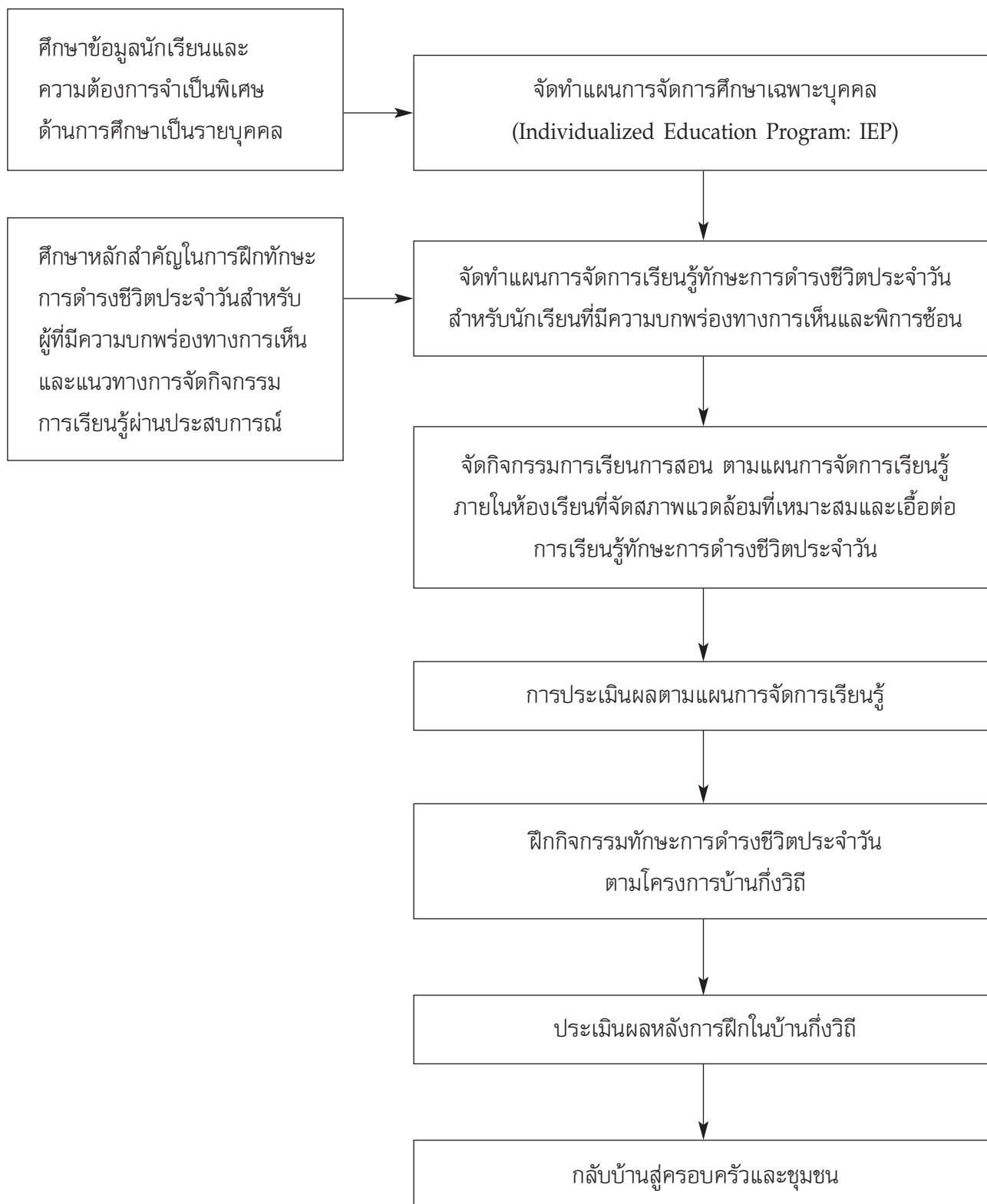
ส่วนที่หนึ่งเป็นการฝึกด้านทักษะการดำรงชีวิต โดยการเข้าบ้านให้นักเรียนใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเสมือนบ้านตนเองที่เรียกว่า “Group Home” เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ทักษะที่ได้เรียนรู้ในชั้นเรียนมาใช้ในสถานที่จริง

ส่วนที่สองเป็นการฝึกประสบการณ์ด้านอาชีพ ซึ่งนักเรียนจะได้เรียนรู้การประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความสนใจและศักยภาพของตนเอง เท่ากับเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนสามารถช่วยเหลือตนเองได้โดยไม่เป็นภาระต่อครอบครัว สังคม ชุมชน สอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่กำหนดว่า **“อยู่อย่างมีประโยชน์ และไม่เป็นที่ภาระของสังคม”**

กระบวนการพัฒนา

การพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นและพิการซ้อนของโครงการบ้านกึ่งวิถี

การพิจารณา ผ่าน/ไม่ผ่าน - พิจารณาตามการประเมินผลแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) โดยมีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาในแต่ละวันดังนี้

เวลา	รายการกิจกรรม
วันจันทร์-วันศุกร์	
๐๕.๐๐ - ๐๕.๓๐ น.	ตื่นนอน ดูแลที่นอนให้อยู่ในความเรียบร้อย ล้างหน้า แปรงฟัน
๐๕.๓๐ - ๐๖.๓๐ น.	- นักเรียนที่ได้รับหน้าที่เวรประกอบอาหารเช้า ๑ คน ปฏิบัติหน้าที่ - นักเรียนที่เหลืออีก ๔ คน อาบน้ำ แต่งตัว
๐๖.๓๐ - ๐๗.๑๕ น.	รับประทานอาหารเช้า ล้าง เก็บภาชนะให้อยู่ในความเรียบร้อย
๐๗.๑๕ - ๐๗.๓๐ น.	เดินทางไปโรงเรียน โดยใช้ไม้เท้า
๐๗.๓๐ - ๑๖.๓๐ น.	ร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน
๑๖.๓๐ - ๑๗.๐๐ น.	เดินทางกลับที่พักและทำกิจธุระส่วนตัว
๑๗.๐๐ - ๑๗.๓๐ น.	ประชุมกลุ่มเพื่อวางแผนการประกอบอาหารเย็นและอาหารเช้าวันต่อไป ย้ำเตือนการปฏิบัติหน้าที่ประจำวันที่ได้รับมอบหมายของสมาชิกแต่ละคน และพิจารณาข้อควรปฏิบัติร่วมกัน กรณีมีปัญหาที่สมาชิกต้องการความช่วยเหลือให้ร่วมกันดำเนินการช่วยเหลือ แก้ไข
๑๗.๓๐ - ๑๙.๐๐ น.	- นักเรียน ๒ คนที่ได้รับหน้าที่ประกอบอาหารเย็น ไปซื้อของที่ร้านค้าในชุมชนเพื่อนำมาประกอบอาหารเย็นและเตรียมวัสดุสำหรับประกอบอาหารเช้า - นักเรียน ๓ คน ทำงานที่ได้รับมอบหมายได้แก่ กวาดบ้าน ถูบ้าน ล้างห้องน้ำ ชักผ้า รีดผ้า จัดตู้เสื้อผ้า อาบน้ำ แต่งตัว
๑๙.๐๐ - ๑๙.๔๕ น.	- รับประทานอาหารเย็นร่วมกัน ล้าง เก็บภาชนะของตนเองให้อยู่ในความเรียบร้อย - เก็บของที่เตรียมปรุงอาหารเช้าเข้าตู้เย็น
๑๙.๔๕ - ๒๐.๐๐ น.	สรุปกิจกรรมประจำวัน
๒๐.๐๐ - ๒๑.๐๐ น.	ทำภารกิจส่วนตัว ฟังวิทยุ ฟังข่าว ดูทีวี
๒๑.๐๐ น.	ไหว้พระสวดมนต์ เข้านอน
วันหยุดราชการ	
วันเสาร์	
๐๘.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.	ไปโรงเรียนเพื่อร่วมกิจกรรมชุมนุมตามความสนใจได้แก่ การประกอบอาชีพ เช่น นวดแผนไทย ร้อยพวงกุญแจ ลูกปัดและฝึกดนตรีไทย จากนั้นรับประทานอาหารกลางวัน
๑๓.๐๐ - ๑๗.๐๐ น.	ทำการบ้านและกิจธุระส่วนตัวตามอัธยาศัย
๑๗.๐๐ - ๒๑.๐๐ น.	ทำกิจกรรมเช่นเดียวกับวันจันทร์ - วันศุกร์
วันอาทิตย์	
๐๘.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.	กิจกรรมส่งเสริมบุคลิกภาพ เช่น การสระผมให้ตนเองและให้เพื่อน การหวีและแต่งผม การทำความสะอาด ตัดเล็บแต่งเล็บ การเสริมสวยด้วยเครื่องสำอาง
๑๓.๐๐ - ๑๗.๐๐ น.	ทำการบ้าน และกิจธุระส่วนตัวตามอัธยาศัย
๑๗.๐๐ - ๒๑.๐๐ น.	ทำกิจกรรมเช่นเดียวกับวันจันทร์ - วันศุกร์

ผลการดำเนินงานกิจกรรม

นักเรียนทุกคนที่เข้าร่วมโครงการมีการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตประจำวันดีขึ้นและบางกิจกรรมสามารถปฏิบัติด้วยตนเองอย่างอิสระ นักเรียนมีความภาคภูมิใจในตนเองที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น และสามารถพิจารณาเป้าหมายในการดำรงชีวิตสำหรับอนาคตได้อย่างอิสระ นักเรียนและผู้ปกครองทุกคนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมมาก ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมที่บ้านเป็นอย่างดี ครูและผู้ปกครองมีการพัฒนาสัมพันธภาพที่ดีและร่วมกันวางแผนทางในการพัฒนานักเรียน นอกจากนี้ผู้ให้การสนับสนุนงบประมาณคือ The Hilton/Perkins Program แห่ง Perkins School for the Blind ประเทศสหรัฐอเมริกา มีความพึงพอใจและได้ชื่นชมผลการจัดกิจกรรมที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นแบบอย่างที่ดีในภูมิภาคนี้ โดย Mrs. Deborah Gleason ที่ปรึกษาโปรแกรมในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกได้กล่าวถึง

การดำเนินงานของโครงการนี้ไว้ว่า “โปรแกรมบ้านกึ่งวิถีเป็นโปรแกรมที่ดีมาก ดิฉันรู้สึกยินดีที่โรงเรียนได้ริเริ่มโปรแกรมนี้อย่างจริงจัง และมีการดำเนินการเป็นที่น่าพึงพอใจอย่างยิ่ง ซึ่งการดำเนินงานในลักษณะของโครงการบ้านกึ่งวิถีนี้ กำลังเป็นเรื่องที่นักการศึกษาในภูมิภาคนี้ให้ความสนใจ (การให้บริการนักเรียนที่กำลังจะจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเตรียมออกไปสู่การใช้ชีวิตในโลกภายนอกต่อไป) และดูเหมือนว่าโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือสามารถพัฒนารูปแบบให้มีความเหมาะสมกับความแตกต่างเฉพาะบุคคลของนักเรียนได้เป็นอย่างดี (Good Model) สามารถเป็นตัวอย่างให้กับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค” ทำให้โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือ ในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับความเชื่อถือจาก The Hilton/Perkins Program นำคณะครู ผู้ปกครองจากประเทศฟิลิปปินส์ ฮ่องกง และเวียดนาม เข้ามาศึกษาดูงาน และเยี่ยมชมโครงการเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียนต่อไป

เกาะติด หลักสูตร

ใคร.. อะไร...อย่างไร ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

โดย... ดร.รุ่งนภา นุตราชวงศ์

นักวิชาการศึกษา

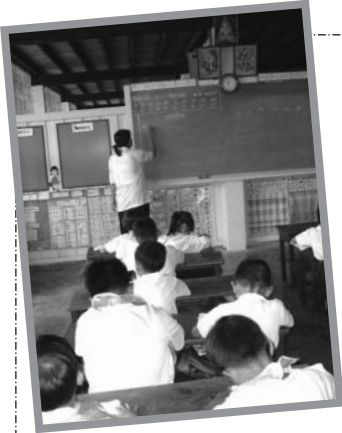
สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สพฐ.

...การปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญในเรื่องการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยให้หน่วยงานต่างๆ ทุกระดับ ทั้งระดับชาติ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา ตลอดจนชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตร อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงแนวคิด วิธีการ รูปแบบ และกระบวนการทัศน์ จากกรอบแนวคิดเดิม สู่ปรัชญา แนวคิดใหม่ ความรู้และแนวปฏิบัติใหม่ๆ (Paradigm Shift) โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องตระหนักและเข้าใจถึงบทบาท ความรับผิดชอบของตนเอง จึงจะช่วยนำพาให้การพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนไปสู่ความสำเร็จ บรรลุตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาได้...

เราได้ผ่านกระบวนการปฏิรูปการศึกษามากหลายปีพอสมควร ตั้งแต่ได้มีการประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ซึ่งมุ่งเน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น และสถานศึกษา ข้อกำหนดในหลายมาตราของกฎหมายทางการศึกษา ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบการศึกษา และที่สำคัญยิ่งคือผลักดันให้เกิดการปฏิรูปหลักสูตรและการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจและกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพประชากรของประเทศ

❖ การกระจายอำนาจทางการศึกษากับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔

จากข้อกำหนดในเรื่องของการกระจายอำนาจ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ประกอบกับ

ข้อมูลที่ได้จากการ
ศึกษาวิจัย ซึ่งพบว่า
หลักสูตรที่ใช้มาแต่เดิม
ที่กำหนดทุกอย่าง
โดยผู้เชี่ยวชาญจาก
ส่วนกลาง แล้วให้
โรงเรียนทั่วประเทศ

นำไปจัดการเรียนการสอนเหมือนกันหมดนั้น
บางครั้งไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความ
ต้องการที่แท้จริงของโรงเรียนและท้องถิ่น ซึ่งม
ความแตกต่างกันหลากหลาย จึงได้มีความเคลื่อนไหว
ในการทบทวน ปรับปรุง และประกาศใช้หลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ โดย
เจตนารมณ์ของหลักสูตรดังกล่าวต้องการให้ภาค
ส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร
และปรับเปลี่ยนบทบาทจากการที่กระทรวงศึกษาธิการ
เป็นผู้จัดทำ และกำหนดรายละเอียดเนื้อหาต่างๆ
ตลอดจนกำหนดรายวิชาที่ใช้ในการจัดการเรียน
การสอนในหลักสูตรทั้งหมด ไปสู่การเปิดโอกาสให้
สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร
ให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง กล่าวคือ
กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดเพียงมาตรฐาน และ
กรอบหลักสูตรกว้างๆ เป็นช่วงชั้น ให้สถานศึกษา
พัฒนาจัดทำรายละเอียดของหลักสูตรที่จะใช้
ในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละปีเอง ซึ่งรวมถึง
การกำหนดเวลาเรียนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้
ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน
และเนื้อหาสาระที่จะสอนแต่ละชั้น ตลอดจนกำหนด
เกณฑ์การจบหลักสูตรเอง กระบวนการดังกล่าว
นับได้ว่าเป็นการกระจายอำนาจในการจัดทำหลักสูตร
ให้แก่สถานศึกษาอย่างเต็มที่

อย่างไรก็ตาม การกระจายอำนาจจาก
ส่วนกลางสู่ระดับท้องถิ่นและสถานศึกษาในการ

จัดทำหลักสูตรจะประสบความสำเร็จนั้น ผู้ที่
เกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรต้องม
ความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักสูตรและบทบาทความ
รับผิดชอบของตนเองอย่างชัดเจน จะเห็นได้ว่าใน
ช่วงของการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๔๔ นั้น เป็นการเปลี่ยนแปลง
ภายในระยะเวลาที่จำกัดประกอบกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลง
เป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย คือเป็นหลักสูตร
อิงมาตรฐานที่มีการกำหนดกรอบหลักสูตรจาก
ส่วนกลางในลักษณะที่กว้างมาก และผู้ปฏิบัติใน
ระดับสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความ
เชี่ยวชาญเรื่องการพัฒนาหลักสูตร จึงเป็นอุปสรรค
สำคัญเบื้องต้นต่อประสิทธิภาพในการจัดทำหลักสูตร
สถานศึกษา และนำไปสู่ปัญหาต่างๆ ที่ตามมาอีก
หลายประการ

นอกจากนั้น การกระจายอำนาจให้โรงเรียน
จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เกิดขึ้นในขณะนั้นนับว่า
เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ที่ไม่เคยปรากฏ
มาก่อนในระบบการศึกษาของประเทศไทย และ
เป็นเรื่องใหม่สำหรับบุคลากรทางการศึกษาในทุกกระดับ
ซึ่งมีความคุ้นเคยกับระบบการศึกษาแบบรวมศูนย์
มาเป็นระยะเวลานาน การขาดความเข้าใจบทบาท
หน้าที่ที่ชัดเจนว่าใครควรมีบทบาทแค่ไหน อย่างไร
ประกอบกับความเคยชินกับแนวการปฏิบัติลักษณะเดิม
ทำให้ความพยายามในการเปลี่ยนแปลง ปรากฏ
เพียงเอกสารตามตัวอักษร มากกว่าเกิดขึ้นจริงใน
การปฏิบัติ จากผลการวิจัยของวิทยานิพนธ์ระดับ

ปริญาเอกเรื่อง School-based Curriculum Decision-making : A Study of the Thailand Reform Experiment ซึ่งศึกษาการปรับเปลี่ยนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ชี้ให้เห็นว่าแม้ว่าการปฏิรูปการศึกษาจะมุ่งกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร แต่ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรส่วนใหญ่ยังคงมีแนวปฏิบัติและวัฒนธรรมการทำงานแบบเดิม และการบริหารจัดการหลักสูตรยังคงเป็นแบบ Top down ในลักษณะของการ “สั่งการ-รับคำสั่ง” กล่าวคือบุคลากรในส่วนกลางยังคงยึดติดกับบทบาทของการบอกให้ผู้ปฏิบัติทำตาม โดยเปิดโอกาสทางเลือกให้ค่อนข้างน้อย ในขณะที่ฝ่ายปฏิบัติในระดับสถานศึกษาก็ยังเคยชินกับการเป็นผู้ตาม และขาดความมั่นใจในการคิดสร้างสรรค์ด้วยตนเอง มักจะพึ่งพาแหล่งข้อมูลที่จะใช้เป็นแบบอย่าง และไม่กล้าที่จะปฏิบัตินอกแบบอย่าง เป็นเหตุให้หลักสูตรของหลายโรงเรียนมีลักษณะ “เลียนแบบ” มากกว่าจะจัดทำให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของแต่ละโรงเรียนอย่างแท้จริง

❖ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ การพัฒนาเพื่อหาจุดสมดุล

จากการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตร และผลจากการศึกษาวิจัยการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งงานวิจัยของสถาบัน

อุดมศึกษา และหน่วยงานต่างๆ ได้ชี้ให้เห็นข้อจำกัดของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ หลายประการ จึงเกิดการทบทวนเพื่อ

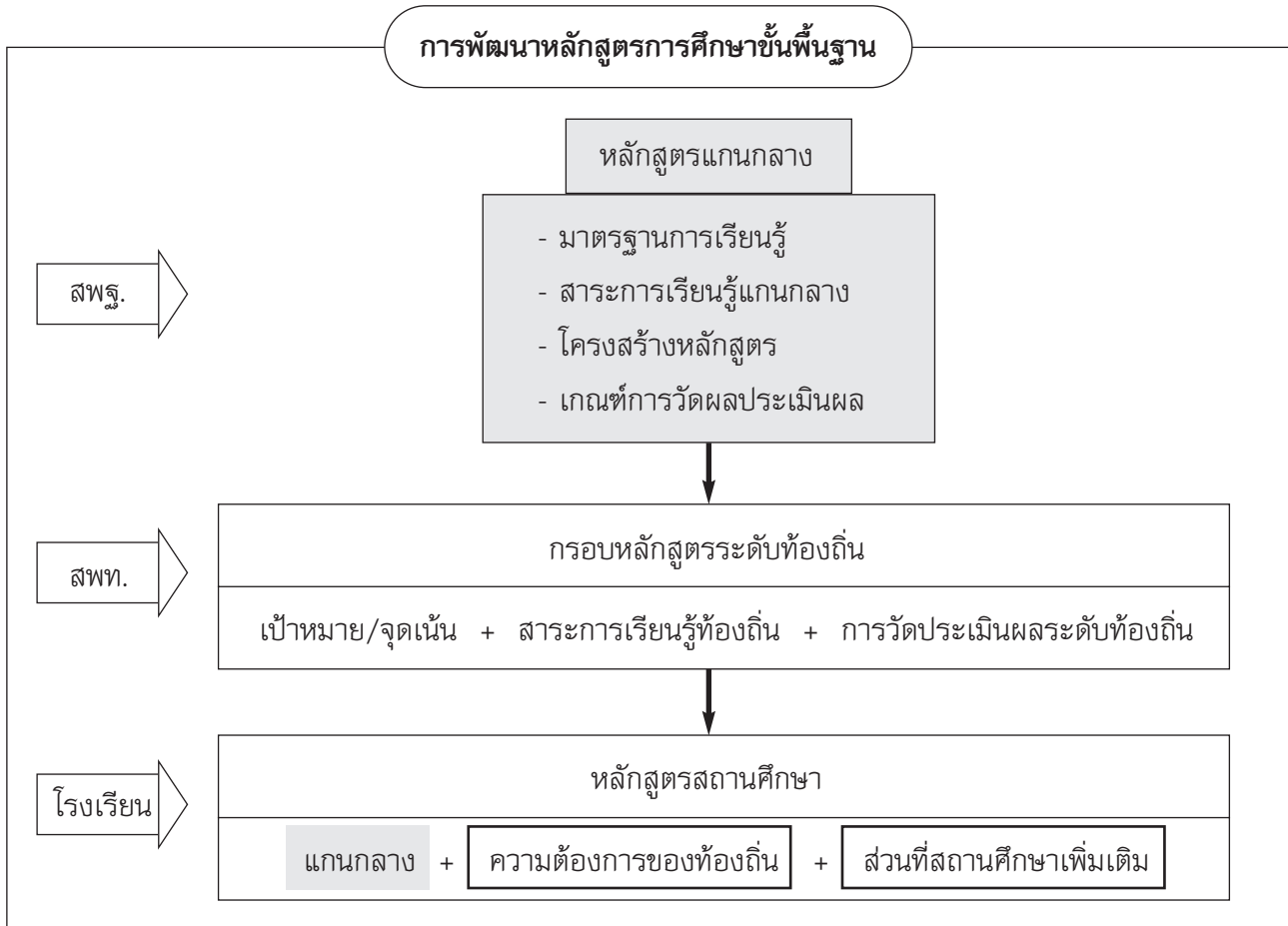
ปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ และพัฒนาไปสู่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เพื่อให้สามารถนำสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ครั้งนี้ได้พัฒนาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ที่มีการกำหนดเพียงกรอบกว้างๆ เป็นช่วงชั้น เป็นการกำหนดแต่ละระดับชั้น พร้อมทั้งมีรายละเอียดมากขึ้นเพื่อให้สถานศึกษาสามารถนำไปพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนได้สะดวกขึ้น นอกจากการปรับเอกสารหลักสูตรแล้ว ยังได้ปรับกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ซึ่งรวมถึงการกำหนดบทบาทหน้าที่ของฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไว้อย่างชัดเจน การปรับปรุงหลักสูตรครั้งนี้เป็นการปรับไปสู่จุดที่พอเหมาะของการกระจายอำนาจไม่มากหรือน้อยจนเกินไป ทั้งนี้โดยคำนึงถึงบริบท ความพร้อมของสถานศึกษาส่วนใหญ่ในประเทศไทยในปัจจุบันเป็นสำคัญ

❖ ใครมีบทบาทอย่างไรในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ในการขับเคลื่อนการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ฉบับใหม่นี้ จำเป็นต้องมีการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ภารกิจที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าการสร้าง

ความเข้าใจในสาระสำคัญของหลักสูตรใหม่ และ ประเด็นการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างจากหลักสูตรเดิม แล้ว คือการสร้างความตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ ของแต่ละฝ่าย ซึ่งหากจะทำให้การใช้หลักสูตรนี้ ประสบความสำเร็จ จะมองข้ามสิ่งเหล่านี้ไม่ได้เลย เป็นอันขาด ได้มีการนำเสนอเรื่องบทบาทหน้าที่ ในการพัฒนาหลักสูตรตั้งแต่ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น จนกระทั่งถึงระดับสถานศึกษา ไว้ในเอกสารประกอบ หลักสูตร และในการชี้แจงสร้างความเข้าใจเรื่อง หลักสูตรแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีสาระสำคัญ โดยสรุปคือ

● **ส่วนกลาง :** สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาท หน้าที่ ตามพระราช- บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ (มาตรา ๒๗) ในการกำหนดหลักสูตรแกนกลาง

การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็น พลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบ อาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ สำหรับให้ท้องถิ่น และสถานศึกษาใช้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทาง ในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่ มาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด องค์ประกอบสำคัญของ หลักสูตรแกนกลาง ได้แก่ มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง โครงสร้าง หลักสูตรแกนกลาง เกณฑ์กลางการจบหลักสูตร

ในขณะนี้ได้มีการพัฒนาหลักสูตรแกนกลาง เสร็จเรียบร้อยแล้ว และเพื่ออำนวยความสะดวก แก่ผู้ปฏิบัติในเรื่องต่างๆ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำเอกสารประกอบ หลักสูตรในเรื่องต่างๆ ได้แก่ แนวทางการบริหาร จัดการหลักสูตร แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผล

การเรียนรู้ ซึ่งให้ข้อมูลรายละเอียด พร้อมทั้งแนวคิดเพิ่มเติมจากหลักสูตรแกนกลาง ในประเด็นต่างๆ เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษานำไปพิจารณาประกอบการดำเนินงาน และการพัฒนาหลักสูตรของตน ทั้งนี้ การที่เอกสารเหล่านั้น ใช้คำว่า “แนวทาง” แทนที่จะใช้คำว่า “คู่มือ” เพราะเป็นสิ่งที่เสนอแนะหรือทางเลือกสำหรับสถานศึกษานำไปปรับให้เหมาะกับสภาพและบริบทของตน ไม่ใช่เป็นสิ่งที่บังคับว่าต้องเป็นไปในรูปแบบเดียวกัน หากสถานศึกษาสามารถคิดและพัฒนาวิธีการที่ดีกว่า หรือเหมาะสมกับตนเองมากกว่า ก็ย่อมสามารถทำได้

๑ **ท้องถิ่น** : ในระบบการศึกษาที่มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดอื่นๆ ในระดับท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญ ในการเชื่อมโยงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น สู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน อีกทั้งเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหลักในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาของโรงเรียนภายใต้การดูแลรับผิดชอบ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ซึ่งเป็นเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกันในระดับชาติ เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน

มีความรักความภาคภูมิใจในบ้านเกิดเมืองนอน และท้องถิ่นของตน แต่ที่ผ่านมานั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีบทบาทเป็นเพียงผู้สื่อสารระหว่างส่วนกลางกับโรงเรียนมากกว่าที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่นจึงเป็นภารกิจที่แต่ละโรงเรียนจัดทำเอง จึงทำให้ขาดความเป็นเอกภาพ และไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร

ในการปรับปรุงหลักสูตรครั้งนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรในส่วนที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะต้องเป็นตัวกลางในการประสานความร่วมมือกับโรงเรียน และชุมชน ในการร่วมกันคิดและจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น เพื่อให้สถานศึกษาภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่นในแง่มุมต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของชุมชน ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมในชีวิตจริงของตนเอง ทำให้เกิดความรักความผูกพันกับถิ่นฐาน มีความภาคภูมิใจในบ้านเกิดเมืองนอน

อย่างไรก็ตาม สิ่ง que ทุกฝ่ายต้องมีความเข้าใจตรงกันคือ กรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นที่จัดทำขึ้นนั้นมีฐานะเป็นตัวช่วย มิใช่สิ่งที่บังคับหรือจำกัดการทำงานที่สร้างความยืดหยุ่นให้แก่โรงเรียน เพียงแต่แทนที่จะปล่อยให้โรงเรียนต่างไปคิดกันเองในเรื่อง

สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเหมือนที่ผ่านมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาก็เข้ามาเป็นตัวกลางที่จะระดมโรงเรียนและชุมชนมาช่วยกันคิดว่าอะไรคือเป้าหมายหรือจุดเน้นของพวกเรา สาระการเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นที่ลูกหลานของเราควรรู้มีอะไรบ้าง เราจะมีการติดตามหรือประเมินได้อย่างไรว่าสิ่งที่เราตั้งเป้าหมายไว้ร่วมกันในท้องถิ่นบรรลุผลหรือไม่ ส่วนการที่โรงเรียนจะนำสิ่งเหล่านี้เข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา หรือสู่การเรียนการสอนอย่างไรเป็นเรื่องของโรงเรียน การสื่อสารไปยังโรงเรียนควรพยายามหลีกเลี่ยงคำว่า “ต้อง” การใช้คำว่า “ควร” หรือ “อาจจะ” จะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสบายใจ และรู้สึกถึงความยืดหยุ่น และเห็นว่าตนเองมีทางเลือก

๑ **สถานศึกษา** : สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ มาตรฐานและหลักการที่เขียนไว้สวยหรูในหลักสูตรแกนกลางจะไม่บรรลุผลได้เลย หากผู้ปฏิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณครูขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต้องทำความเข้าใจเรื่องหลักสูตรอย่างถ่องแท้ โรงเรียนแต่ละแห่งมีบทบาทหน้าที่ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง ความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนจุดเน้นและความต้องการของแต่ละโรงเรียนซึ่งอาจแตกต่างกันไป

ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษานั้น สิ่งสำคัญนอกเหนือจากความเข้าใจในหลักสูตร และหลักวิชาการต่างๆ แล้ว ผู้ปฏิบัติจะต้องเข้าใจ และตระหนักในบทบาทหน้าที่ ภารกิจสำคัญของตนเอง คำว่า “หลักสูตรสถานศึกษา” สะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาที่ต้องการให้

ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ดีที่สุด ทั้งสิ่งสำคัญที่เป็นแก่นร่วมเดียวกัน และสิ่งที่สอดคล้องกับสภาพและชีวิตจริงของพวกเขา ไม่ใช่ได้รับการพัฒนาเป็นพิมพ์เดียวกันทั้งหมด สถานศึกษาต้องมีความมั่นใจในความสามารถและศักยภาพของตนเองที่จะจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ คำว่า “คุณภาพ” ในที่นี้มิได้หมายถึงทำได้อย่างถูกต้องเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงความเหมาะสมกับสภาพความพร้อม และความต้องการของสถานศึกษานั้นๆ ด้วย ดังนั้น **ผู้ที่สามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพที่สุด คือผู้ที่อยู่ในสถานศึกษานั้นเอง และหลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับโรงเรียนหนึ่ง ก็ไม่จำเป็นว่าจะมีคุณภาพสำหรับอีกโรงเรียนหนึ่ง**

❖ **สิ่งท้าทายสู่ความสำเร็จ**

การเปลี่ยนแปลงใดๆ ย่อมต้องอาศัยเวลาและความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จากประสบการณ์ที่ได้มีบทบาทเกี่ยวข้องโดยตรงในการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ มาตลอดกระบวนการตั้งแต่ต้นนับตั้งแต่การศึกษาวิจัยปัญหาอุปสรรคในหลักสูตรเดิม การยกร่างหลักสูตร การประชาพิจารณ์ และประกาศใช้หลักสูตร จนกระทั่งการอบรมสร้างความเข้าใจ และขับเคลื่อนการใช้หลักสูตร หากจะถามความรู้สึกจากสิ่งที่ได้พบตลอดเส้นทางเกือบ ๖ ปี ในการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ นี้ เห็นว่าแต่ละขั้นแต่ละตอนมีความยากและมีสิ่งที่ท้าทายแตกต่างกันไป การทำงานยกร่างหลักสูตรเป็นงานที่ยากและหนักมาก เพราะต้องเกี่ยวข้องกับคนหลายฝ่ายหลายความคิด อีกทั้งต้องอาศัยหลักวิชาการพร้อมทั้งข้อมูลที่ชัดเจนที่จะช่วยให้สิ่งที่พัฒนานั้นมีความถูกต้อง เหมาะสม

เป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ รวมทั้งสามารถช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในหลักสูตรเดิมได้ แต่ขั้นตอนที่มีความยากและท้าทายยิ่งกว่านั้น คือการสร้าง ความเข้าใจ และปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ มุมมอง และแนวปฏิบัติของผู้เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับนวัตกรรมใหม่ของหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากสิ่งนั้นแตกต่างไปจากสิ่งที่คุ้นเคยและปฏิบัติ มาเป็นเวลานาน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เป็นความหวังที่จะช่วยให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีความชัดเจนและมีคุณภาพ ในการที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนไปสู่คุณภาพ ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ร่วมกันในระดับชาติ ใน ขณะเดียวกันก็สามารถตอบสนองความต้องการ

ของท้องถิ่นและสถานศึกษา ตลอดจนความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน ไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดหรือหน่วยงาน หนึ่งหน่วยงานใดสามารถทำให้สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้ หากจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย รวมทั้ง ความกล้าหาญ และความมั่นใจของผู้ปฏิบัติในการ ทำสิ่งใหม่นอกกรอบและแนวการปฏิบัติที่เคยทำมา เหล่านี้คือสิ่งที่ท้าทายของเราทุกคนที่จะทำให้การนำ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ไปสู่การปฏิบัติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้หลักสูตรสถานศึกษาที่จัดทำมีคุณภาพ สามารถใช้ในการพัฒนาเยาวชนของชาติให้บรรลุ คุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของชาติ และ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและสถานศึกษา อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๔๔). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔**. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว : กรุงเทพฯ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (๒๕๔๒). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพฯ.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (๒๕๔๘). **รายงานการวิจัย โครงการวิจัยเชิงทดลองกระบวนการ สร้างหลักสูตรสถานศึกษาแบบอิงมาตรฐาน**. โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.) : กรุงเทพฯ.

สำนักผู้ตรวจราชการและติดตามประเมินผล. (๒๕๔๘). **การติดตามปัญหาอุปสรรคการใช้หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔**. บันทึก ที่ ศธ ๐๒๐๗/ ๒๖๔๒ ลงวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๘.

Nutravong, R., 2002. **School-based curriculum decision-making: A study of the Thailand reform experiment**. Doctoral Dissertation, Indiana University, Bloomington. U.S.A.

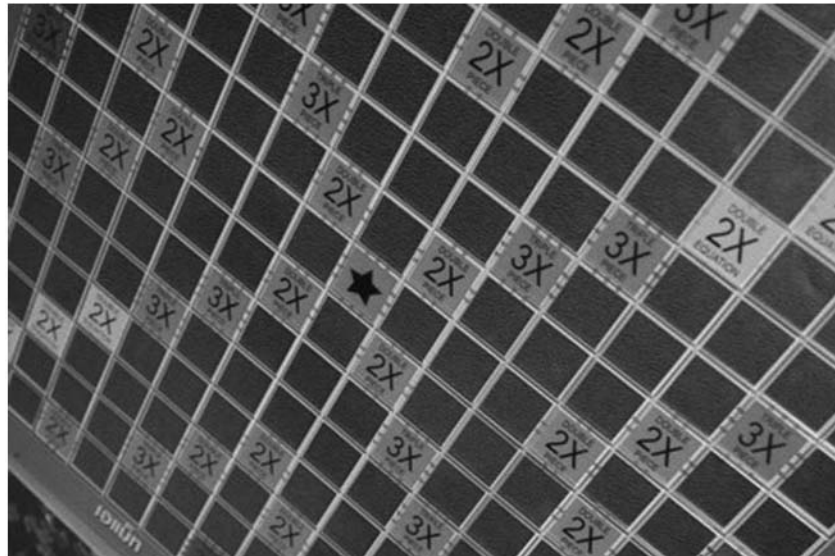
/บันทึก... การปฏิรูปการเรียนรู้การสอน

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

โดย... วรณัน ขุนศรี

นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตร

แกนกลาง การศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้กำหนดความสามารถในการคิด เป็นสมรรถนะที่สำคัญ สมรรถนะหนึ่งของผู้เรียนพึงเกิดขึ้น ตามจุดหมายของหลักสูตรเมื่อจบ การศึกษาระดับพื้นฐาน ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการ คิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิด

อย่างมีวิจารณญาณ และการคิด เป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้าง องค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อ การตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและ สังคมได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นเพื่อให้ครูผู้สอนคณิตศาสตร์สามารถ จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการคิด จึงขอยกตัวอย่าง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาทักษะการคิดในกลุ่มสาระ

การเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยครู ผู้สอนควรวิเคราะห์สาระ มาตรฐาน การเรียนรู้ และตัวชี้วัดของกลุ่ม สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ซึ่งมี ทั้งหมด ๖ สาระ ๑๔ มาตรฐาน ๒๖๕ ตัวชี้วัด (ศึกษาเพิ่มเติมได้จาก เอกสารตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้

คณิตศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
๒๕๕๑) ว่าในแต่ละตัวชี้วัดนักเรียน
ควรรู้อะไร และทำอะไรได้ มีทักษะ
การคิดอะไรที่ผู้เรียนสามารถพัฒนา

ให้เกิดขึ้นได้ให้สอดคล้องตาม
ตัวชี้วัดโดยการผ่านการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้และมีชิ้นงานหรือภาระงาน
อะไรที่สะท้อนความสามารถของ
ผู้เรียนตามตัวชี้วัด และทักษะ

การคิดที่ได้วิเคราะห์ไว้ ในที่นี้ขอ
ยกตัวอย่างการวิเคราะห์ตัวชี้วัด
ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เพื่อเป็น
แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อ
พัฒนาทักษะการคิด ดังนี้

สาระที่ ๓

มาตรฐาน ค ๓.๑ อธิบายและวิเคราะห์รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ

ตัวชี้วัด	นักเรียนรู้อะไร/ ทำอะไรได้	ทักษะการคิด	ชิ้นงาน/ภาระงาน	แนวการจัดการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาทักษะการคิด
๕. ระบุภาพสองมิติที่ได้จากการมองด้านหน้า (front view) ด้านข้าง (side view) หรือด้านบน (top view) ของรูปเรขาคณิตสามมิติที่กำหนดให้	นักเรียนรู้อะไร รูปเรขาคณิตสามมิติหรือทรงสามมิติมีส่วนประกอบของรูปเรขาคณิตหนึ่งมิติและรูปเรขาคณิตสองมิติ ซึ่งสามารถมองจากด้านหน้า ด้านข้าง หรือด้านบนได้ นักเรียนทำอะไรได้ ระบุภาพสองมิติที่ได้จากการมองด้านหน้า (front view) ด้านข้าง (side view) หรือด้านบน (top view) ของรูปเรขาคณิตสามมิติที่กำหนดให้	- ทักษะการระบุ	อธิบายภาพที่ได้จากการมองด้านหน้า (front view) ด้านข้าง (side view) หรือด้านบน (top view) จากภาพอาคารหรือสิ่งก่อสร้าง	๑. สังเกตและพิจารณารูปเรขาคณิตสามมิติ ๒. บอกชื่อรูปเรขาคณิตสองมิติที่สังเกตพบ ๓. อธิบายลักษณะของรูปเรขาคณิตสองมิติที่สังเกตพบ

ตัวชี้วัด	นักเรียนรู้อะไร/ ทำอะไรได้	ทักษะการคิด	ชิ้นงาน/ภาระงาน	แนวการจัดการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาทักษะการคิด
๖. วาดหรือประดิษฐ์ รูปเรขาคณิตสามมิติที่ ประกอบขึ้นจากลูกบาศก์ เมื่อกำหนดภาพสองมิติ ที่ได้จากการมองด้านหน้า ด้านข้าง และด้านบนให้	นักเรียนรู้อะไร รูปเรขาคณิตสามมิติหรือ ทรงสามมิติมีส่วนประกอบ ของรูปเรขาคณิตหนึ่ง มิติและรูปเรขาคณิต สองมิติ ซึ่งสามารถมอง จากด้านหน้า ด้านข้าง หรือด้านบนได้ นักเรียนทำอะไรได้ วาดหรือประดิษฐ์ รูป เรขาคณิตสามมิติที่ ประกอบขึ้นจากลูกบาศก์ เมื่อกำหนดภาพสองมิติ ที่ได้จากการมองด้านหน้า ด้านข้าง และด้านบนให้	- ทักษะการสรุป อ้างอิง	สร้างสรรค์และประดิษฐ์ รูปเรขาคณิตสามมิติที่ ประกอบขึ้นจากลูกบาศก์	๑. สังเกตรูปเรขาคณิต สามมิติที่ประกอบ ขึ้นจากลูกบาศก์ เมื่อกำหนดภาพรูป เรขาคณิตสองมิติ จากการมองด้านหน้า ด้านข้าง และด้านบน ๒. อธิบายตามข้อมูลที่ ได้จากการสังเกต ๓. วาดรูปเรขาคณิต สองมิติโดยการ แยกส่วนของรูป เรขาคณิตสองมิติ ออกเป็นส่วนต่างๆ ๔. นำภาพวาดที่แยกส่วน มาประกอบเป็น ภาพรวมและอธิบาย ลักษณะที่ค้นพบ

นอกจากนี้ยังมีสาระที่ ๖
ทักษะและกระบวนการทาง
คณิตศาสตร์ มาตรฐาน ค ๖.๑
มีความสามารถในการแก้ปัญหา
การให้เหตุผล การสื่อสาร การ
สื่อความหมายทางคณิตศาสตร์
และการนำเสนอ การเชื่อมโยง
ความรู้ต่างๆ ทางคณิตศาสตร์และ
เชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์
อื่นๆ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

จะต้องนำไปวิเคราะห์สอดแทรก
ไว้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ในที่นี้ได้แก่ตัวชี้วัด ม.๑/๓ ให้เหตุผล
ประกอบการตัดสินใจและสรุปผล
ได้อย่างเหมาะสม ม.๑/๔ ใช้ภาษา
และสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์
ในการสื่อสาร การสื่อความหมาย
และการนำเสนอได้อย่างถูกต้อง
และชัดเจน และ ม.๑/๕ เชื่อมโยง
ความรู้ต่างๆ ในคณิตศาสตร์และ

นำความรู้ หลักการ กระบวนการ
ทางคณิตศาสตร์ไปเชื่อมโยงกับ
ศาสตร์อื่นๆ

หลังจากนั้นให้ครูผู้สอน
นำตัวชี้วัดแต่ละตัวที่ได้วิเคราะห์ไว้
มาพิจารณาว่าตัวชี้วัดใดที่มีความ
สัมพันธ์เชื่อมโยงกันสามารถนำมา
จัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันได้
จากตัวอย่างการวิเคราะห์ข้างต้น
นำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ดังนี้

สาระที่ ๓ เรขาคณิต

มาตรฐาน ค ๓.๑ อธิบายและวิเคราะห์รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ

สาระที่ ๖ ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์

มาตรฐาน ค ๖.๑ มีความสามารถในการแก้ปัญหา การให้เหตุผล การสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ และการนำเสนอ การเชื่อมโยงความรู้ต่างๆ ทางคณิตศาสตร์และเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่นๆ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ตัวชี้วัด	ความคิดรวบยอด	สาระการเรียนรู้	ทักษะการคิด	ชิ้นงาน/ภาระงาน	แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
สาระที่ ๓ เรขาคณิต มาตรฐาน ค ๓.๑ ๕. ระ บู ภ า พ สองมิติที่ได้ จากการมอง ดั าน ห ้ น ้า (front view) ด้านข้าง (side view) หรือ ด้านบน (top view) ของ รูปเรขาคณิต ส า ม มิ ตี ที่ กำหนดให้ ๖. ว า ด ห รื อ ประดิษฐ์รูป เรขาคณิต ส า ม มิ ตี ที่ ประกอบขึ้น จากลูกบาศก์ เมื่อกำหนด ภาพสองมิติ ที่ได้จากการ มองด้านหน้า ด้านข้างและ ด้านบนให้	รูปเรขาคณิต สามมิติหรือทรง สามมิติมีส่วน ประกอบของ รูปเรขาคณิต หนึ่งมิติและรูป เรขาคณิตสอง มิติซึ่งสามารถ มองจากด้านหน้า ด้านข้าง หรือ ด้านบนได้	- ภาพที่ได้จากการ มองด้านหน้า ด้านข้างและ ด้านบนของ รูปเรขาคณิต สามมิติ - การวาดหรือ ประดิษฐ์รูป เรขาคณิตสาม มิติที่ประกอบ ขึ้นจากลูกบาศก์ เมื่อกำหนด ภาพสองมิติ ที่ได้จากการ มองด้านหน้า ด้านข้าง และ ด้านบนให้	๑. ทักษะการระบุ ๒. ทักษะการสรุป อ้างอิง	๑. อธิบายภาพที่ ได้จากการมอง ด้านหน้า (front view) ด้านข้าง (side view) หรือ ด้านบน (top view) จากภาพอาคาร หรือสิ่งก่อสร้าง ๒. สร้างสรรค์ และประดิษฐ์ รูปเรขาคณิต ส า ม มิ ตี ที่ ประกอบขึ้น จากลูกบาศก์	๑. ครูให้นักเรียนสำรวจสิ่งของ ที่อยู่รอบตัวที่เป็นรูปเรขาคณิต สามมิติ ๒. ครูให้นักเรียนสังเกตและ พิจารณารูปเรขาคณิตสามมิติ ที่ตนสำรวจได้เพื่อบอกส่วน ประกอบของรูปเรขาคณิต สองมิติที่สังเกตพบ ๓. นักเรียนอธิบายลักษณะและ สมบัติของรูปเรขาคณิตสอง มิติที่เป็นส่วนประกอบที่ได้ จากการสังเกตพบ ๔. นักเรียนสรุปส่วนประกอบของ รูปเรขาคณิตสามมิติได้ ๕. ครูกำหนดภาพอาคารที่เป็น รูปเรขาคณิตสามมิติให้ แล้ว ให้นักเรียนสังเกตและพิจารณา รูปเรขาคณิตสามมิติที่มองเห็น ข้างต้นพร้อมทั้งบอกชื่อรูป เรขาคณิตสองมิติที่สังเกตพบ ๖. นักเรียนอธิบายภาพที่ได้จาก การมองด้านหน้า ด้านข้าง และด้านบนเป็นรูปเรขาคณิต สองมิติที่สังเกตพบ

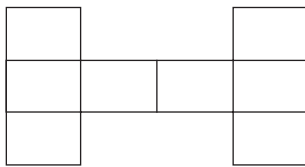
ตัวชี้วัด	ความคิดรวบยอด	สาระการเรียนรู้	ทักษะการคิด	ชิ้นงาน/ภาระงาน	แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
สาระที่ ๖ ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ มาตรฐาน ค ๖.๑ ๓. ให้ เหตุ ผล ประกอบการตัดสินใจและสรุปผลได้อย่างเหมาะสม ๔. ใช้ภาษาและสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ในการสื่อสารการสื่อความหมาย และการนำเสนอได้อย่างถูกต้องและชัดเจน ๕. เชื่อมโยงความรู้ต่างๆในคณิตศาสตร์และนำความรู้หลักการทางคณิตศาสตร์ไปเชื่อมโยงกับศาสตร์อื่นๆ					๗. ครูให้นักเรียนสังเกตรูปร่างเรขาคณิตสามมิติที่ประกอบขึ้นจากลูกบาศก์เมื่อกำหนดภาพรูปร่างเรขาคณิตสองมิติจากการมองด้านหน้า ด้านข้าง และด้านบนและสามารถอธิบายตามข้อมูลที่ได้จากการสังเกตข้างต้น ๘. นักเรียนวาดรูปเรขาคณิตสองมิติโดยการแยกส่วนของรูปเรขาคณิตสองมิติออกเป็นส่วนต่างๆ ๙. นักเรียนนำภาพวาดที่แยกส่วนมาประกอบเป็นภาพรวมและอธิบายลักษณะที่ค้นพบ

จากตัวอย่างการวิเคราะห์ข้างต้นจะเห็นได้ว่าทักษะการคิดได้แก่ ทักษะการระบุ ทักษะการสรุปอ้างอิง (ทักษะการคิดที่เป็นแกน) ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะการคิดได้แก่ ให้ผู้เรียนสังเกต อธิบาย

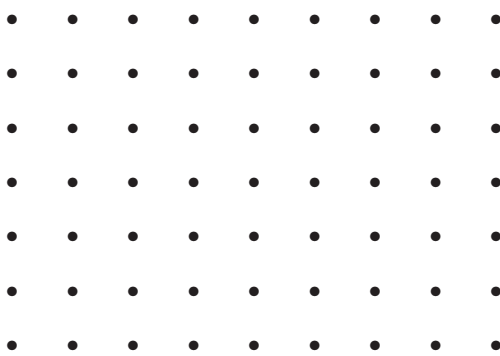
ปฏิบัติจริง ร่วมกันสรุป ครูใช้การถามตอบประกอบการอธิบาย โดยให้ผู้เรียนวาดภาพที่ได้จากการมองด้านหน้า และด้านข้างของการนำลูกบาศก์มาประกอบเป็นรูปเรขาคณิตสามมิติที่มีปริมาตร ๑๐ ลูกบาศก์หน่วย เมื่อ

กำหนดมุมมองที่ได้จากทางด้านบนมาให้ นอกจากนี้นี้ยังทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ มีความรอบคอบ ตระหนักในคุณค่าและมีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

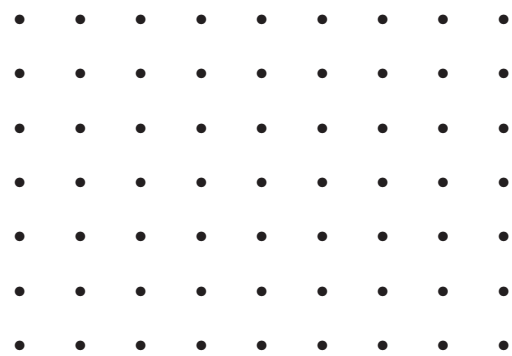

จากรูป เป็นภาพที่ได้จากมุมมองทางด้านบนของการนำลูกบาศก์ ๑ หน่วย มาประกอบกันเป็นรูปเรขาคณิตสามมิติ ถ้ารูปเรขาคณิตสามมิตินี้มีปริมาตร ๑๐ ลูกบาศก์หน่วย จงวาดรูปที่ได้จากมุมมองทางด้านหน้า และด้านข้าง

มุมมองด้านหน้า

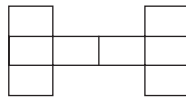

มุมมองด้านข้าง

รูปที่ได้จากมุมมองทางด้านหน้า และด้านข้าง มีแบบเดียวหรือไม่ ไม่.

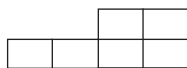
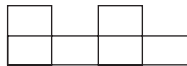
เฉลย

มุมมองด้านหน้า

มุมมองด้านข้าง

๑.

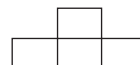
๑.

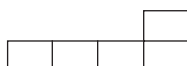
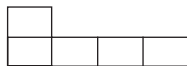
๒.

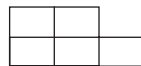
๒.

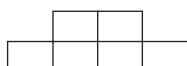
๓.

๓.

๔.

๔.

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด , ๒๕๕๑.

_____. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษา. เอกสารอัดสำเนา, ๒๕๕๒.

อรอุมา รักษาชล. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างรูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ ที่เน้นทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์, วารสารคณิตศาสตร์ ปริมา ๕๔ ฉบับที่ ๖๐๘-๖๑๐ พฤษภาคม-กรกฎาคม ๒๕๕๒.(๔๔-๔๕), กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิทักษ์การพิมพ์.

งานวิจัย ประกัน คุณภาพ

การตั้งชื่อรายวิชาในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

โดย... ดร.สิทธกร สุมาสี

อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประเทศไทย เริ่มใช้ระบบการศึกษาตามมาตรฐาน (Standards-based Education) นับตั้งแต่ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ เป็นต้นมา จนมาถึงการประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กับโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนพร้อมใช้หลักสูตรจำนวนหนึ่งในปีการศึกษา ๒๕๕๒ และจะใช้กับทุกโรงเรียนในปีการศึกษา ๒๕๕๓ หลักสูตรที่ใช้มาตรฐาน

เป็นฐานจัดการศึกษาถือเป็นหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น โดยมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ใน ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้ไปสู่เป้าหมายเดียวกัน มาตรฐานการเรียนรู้เหล่านี้ถือเป็นความคาดหวังของสังคมที่ต้องการจะให้นักเรียนได้เรียนรู้ และสามารถปฏิบัติได้เมื่อเขาเรียนจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนจะนำมาตรฐานการเรียนรู้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้

สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและท้องถิ่นในภูมิภาคที่โรงเรียนตั้งอยู่ หลักสูตรสถานศึกษาถือเป็นการกระจายอำนาจทางการศึกษาที่ให้โอกาสท้องถิ่นและโรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกัน

ขั้นตอนหนึ่งของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา คือการสร้างรายวิชา ผู้เขียนพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ในปัจจุบันกำหนดชื่อรายวิชาพื้นฐานโดยการนำเอาชื่อกลุ่มสาระการเรียนรู้มาเป็นชื่อรายวิชา ดังตัวอย่างนี้

ตัวอย่างรายวิชา					
มัธยมศึกษาปีที่ ๑		มัธยมศึกษาปีที่ ๒		มัธยมศึกษาปีที่ ๓	
ภาคเรียนที่ ๑	ภาคเรียนที่ ๒	ภาคเรียนที่ ๑	ภาคเรียนที่ ๒	ภาคเรียนที่ ๑	ภาคเรียนที่ ๒
ภาษาไทย ๑	ภาษาไทย ๒	ภาษาไทย ๓	ภาษาไทย ๔	ภาษาไทย ๕	ภาษาไทย ๖
คณิตศาสตร์ ๑	คณิตศาสตร์ ๒	คณิตศาสตร์ ๓	คณิตศาสตร์ ๔	คณิตศาสตร์ ๕	คณิตศาสตร์ ๖
วิทยาศาสตร์ ๑	วิทยาศาสตร์ ๒	วิทยาศาสตร์ ๓	วิทยาศาสตร์ ๔	วิทยาศาสตร์ ๕	วิทยาศาสตร์ ๖
สังคมศึกษาฯ ๑	สังคมศึกษาฯ ๒	สังคมศึกษาฯ ๓	สังคมศึกษาฯ ๔	สังคมศึกษาฯ ๕	สังคมศึกษาฯ ๖
ประวัติศาสตร์ ๑	ประวัติศาสตร์ ๒	ประวัติศาสตร์ ๓	ประวัติศาสตร์ ๔	ประวัติศาสตร์ ๕	ประวัติศาสตร์ ๖
พลศึกษา ๑	พลศึกษา ๒	พลศึกษา ๓	พลศึกษา ๔	พลศึกษา ๕	พลศึกษา ๖

จากตัวอย่างรายวิชาดังกล่าว จะเห็นว่าชื่อรายวิชาเหมือนกันหมดทุกภาคเรียนและทุกระดับชั้น โดยไม่มีจุดเน้นหรือเป้าหมายที่จะแยกความแตกต่างได้อย่างชัดเจน แม้ผู้สร้างรายวิชาตั้งใจให้เป็นรายวิชาแบบบูรณาการสาระ (strand) เข้าด้วยกัน แน่นนอนว่ารายละเอียดของแต่ละรายวิชาย่อมแตกต่างกันตามระดับชั้นเรียนที่สูงขึ้น รายวิชา也将มีความยากขึ้น แต่จริงหรือไม่ที่รายวิชาที่บูรณาการสาระลักษณะนี้ ครูผู้สอนได้สอนแบบบูรณาการ เมื่อลงมือสอนจริงครูผู้สอนก็ยังสอนแบบแยกเนื้อหาสาระ สอนเรื่องหนึ่งจบก็เริ่มต้นสอนเรื่องใหม่ไปเรื่อยๆ เช่น ในรายวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ครูผู้สอนจะเริ่มสอนจากเรื่องจำนวนเต็ม เลขยกกำลัง การสร้างรูปเรขาคณิต ความสัมพันธ์ของแบบรูป และสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว เรียงตามลำดับ จะเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนลักษณะนี้มองไม่เห็นเป้าหมายของการเรียนการสอน ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมักถูกนักเรียนถามว่า “เรียนเรื่องนี้ไปทำไมไม่เห็นได้นำไปใช้จริงในชีวิตประจำวันเลย ?” ด้วยเหตุนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนต้องเตรียมเนื้อหา

และทักษะที่จะสอนให้เชื่อมโยงกับบริบทต่างๆ ในชีวิตจริงของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้นำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง หากครูผู้สอนตั้งชื่อรายวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ นี้ว่า “คณิตศาสตร์เพื่อการซื้อขาย” ชื่อรายวิชาลักษณะนี้จะสื่อให้เห็นชัดเจนว่าเป้าหมายในการเรียนคณิตศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ มุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้การซื้อขายในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังทำให้ครูผู้สอนรู้ได้ว่าจะจัดสถานการณ์การเรียนการสอนอย่างไร จัดที่ไหน (ร้านค้า สหกรณ์ ตลาดสด ซูเปอร์มาร์เก็ต เป็นต้น) เนื่องจากรายวิชานี้มีเป้าหมายที่ชัดเจน อีกทั้งผู้เรียนยังคงได้เรียนสาระการเรียนรู้อย่างครบถ้วนตามที่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ พึงต้องเรียนตามตัวชี้วัดที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

ผู้เขียนเห็นว่าการตั้งชื่อรายวิชาดังตารางข้างต้นนั้นไม่ผิด แต่ขาดชีวิตชีวา ชื่อรายวิชาควรจะมีจุดเน้น มีเป้าหมายที่ชัดเจนว่ารายวิชานี้มุ่งเรียนอะไรเพื่ออะไร ผู้เขียนขอยกตัวอย่างการตั้งชื่อรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ดังต่อไปนี้

ระดับชั้น	ภาคเรียน	โรงเรียนที่ ๑	โรงเรียนที่ ๒
มัธยมศึกษาปีที่ ๑	๑	ภาษาไทย ๑	ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสังคม
	๒	ภาษาไทย ๒	ภาษาไทยและวัฒนธรรม
มัธยมศึกษาปีที่ ๒	๑	ภาษาไทย ๓	ภาษาไทยเพื่อการบริโภค
	๒	ภาษาไทย ๔	ภาษาไทยเพื่อการท่องเที่ยว
มัธยมศึกษาปีที่ ๓	๑	ภาษาไทย ๕	ภาษาไทยเพื่ออาชีพอนาคต
	๒	ภาษาไทย ๖	ภาษาไทยในโลกเทคโนโลยี

จากตารางข้างต้น พบว่า การตั้งชื่อรายวิชาของโรงเรียนที่ ๒ ครูผู้สอนตั้งใจให้เป็นรายวิชาแบบบูรณาการสาระ (strand) เข้าด้วยกันเหมือนโรงเรียนแรก แต่ได้เชื่อมโยงสาระความรู้ต่างๆ เข้าด้วยกันในบริบทหรือสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้เข้าใจสาระความรู้เรื่องต่างๆ เชื่อมโยงกับชีวิตจริงอย่างมีคุณค่า เช่น “ภาษาไทยเพื่ออาชีพอนาคต” มีจุดเน้นรายวิชาอยู่ที่การเรียนรู้ภาษาไทยทั้งการอ่าน การเขียน การฟัง และการพูดเพื่อนำไปใช้ในอาชีพต่างๆ เป็นต้น

การตั้งชื่อรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา โรงเรียนส่วนใหญ่ตั้งชื่อรายวิชาเป็นรายวิชา “พลศึกษา” และรายวิชา “สุขศึกษา” แม้ว่าโรงเรียนตั้งชื่อรายวิชาพลศึกษาเหมือนกันทุกระดับชั้น แต่พบว่าแต่ละโรงเรียนเลือกกีฬาเพียงบางชนิดมาจัดการเรียนการสอน เช่น รายวิชาพลศึกษาชั้น ม.๑ เรียนกรีฑา ม.๒ เรียนวอลเลย์บอล และ ม.๓ เรียนบาสเกตบอล เป็นต้น ซึ่งแต่ละโรงเรียนก็จะกำหนดกีฬาที่ใช้สอนในระดับชั้นต่างๆ แตกต่างกันไป จะเห็นว่า การตั้งชื่อรายวิชาเช่นนี้ไม่สื่อให้เห็นชัดเจนว่าจะเรียนอะไร หากต้องการจะให้นักเรียนเรียนกรีฑาในระดับชั้น ม.๑ ก็ควรตั้งชื่อรายวิชาว่า รายวิชา “กรีฑา” หรือรายวิชาพลศึกษา : กรีฑา เป็นต้น การกำหนดรายวิชาลักษณะนี้เมื่อพบเห็นจะเข้าใจทันทีว่าเป้าหมายจุดเน้นของการเรียนรายวิชานี้คืออะไร และจากการที่ผู้เขียนได้ไปเข้าร่วมการประชุมการสร้างความสำเร็จ

บุคลากรสถาบันอุดมศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ที่ผ่านมา คณาจารย์ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้ร่วมกันระดมสมองแสดงความคิดเห็นทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน บางท่านเห็นว่าการตั้งชื่อรายวิชาไม่ควรจะตั้งโดยระบุชี้ชัดไปว่าระดับชั้นใดเรียนกีฬาประเภทไหน ควรตั้งชื่อรายวิชาว่า พลศึกษา ในทุกระดับชั้น เพราะมาตรฐานการเรียนรู้ชั้นปี (หรือที่เรียกตัวชี้วัดชั้นปี) ไม่ได้ระบุว่าจะระดับ ชั้นใดต้องเรียนรายวิชาใด ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นทางออกในการตั้งชื่อรายวิชา ดังนี้

๑. การตั้งชื่อรายวิชาว่า “พลศึกษา” นั้น แสดงว่าครูผู้สอนมุ่งจัดการเรียนการสอนในลักษณะบูรณาการ การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรคเข้าด้วยกัน ดังนั้น รายวิชาที่ต้องนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่ควรจะเป็นประเภทใดประเภทหนึ่ง ควรจะนำกีฬาหลายๆ ประเภทมาจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นนั้นๆ ผู้เขียนขอยกตัวอย่างรายวิชา พลศึกษาในกลุ่มโรงเรียน Morgan Hill Unified School District ในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นต้นแบบของการจัดการศึกษาตามมาตรฐานของประเทศไทย เช่น รายวิชาในเกรด ๘ ซึ่งตั้งชื่อรายวิชาว่า “พลศึกษา” เมื่อพิจารณาคำอธิบายรายวิชา พบว่า

รายวิชานี้มุ่งให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะเกี่ยวกับองค์ประกอบของสมรรถภาพทางกาย หลักการเบื้องต้นของการฝึกฝนร่างกาย โภชนาการ การมีสุขภาพดีตลอดชีวิต และรายวิชานี้เน้นไปที่ความหลากหลายของกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมที่ให้นักเรียนทำเป็นคู่ เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ ทักษะ พัฒนากล้ามเนื้อ และพัฒนาทักษะทางสังคม โดยได้นำกิจกรรมและกีฬาหลายชนิดมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และเกิดทักษะต่างๆ ตามที่กล่าวมาข้างต้น ได้แก่ วอลเลย์บอล ซอฟท์บอล อเมริกันฟุตบอล (Flag Football) สแควร์แดนซ์ (Square Dance) และบาสเกตบอล การนำกีฬาหลายๆ ชนิดมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใน ๑ วิชาได้นั้น ถือว่าโรงเรียนและครูผู้สอนมีการบริหารจัดการรายวิชาที่ดี หากโรงเรียนในประเทศไทยทำได้ดังที่กล่าวมานี้ นักเรียนย่อมจะได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียนการสอน

๒. การตั้งชื่อรายวิชาตามชนิดของกีฬา หากครูผู้สอนเห็นว่ากีฬานั้นสามารถที่จะทำให้นักเรียนบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้น ครูผู้สอนก็สามารถตั้งชื่อรายวิชาโดยนำชนิดของกีฬามาเป็นชื่อรายวิชาได้ เช่น ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ตั้งชื่อรายวิชาว่า “บาสเกตบอล” ครูผู้สอนเห็นว่าการเรียนรายวิชานี้สามารถที่จะทำให้นักเรียนสามารถนำหลักการ ความรู้

และทักษะในการเคลื่อนไหว กิจกรรมทางกาย การเล่นเกม และการเล่นกีฬาไปใช้เป็นระบบสร้างเสริมสุขภาพอย่างต่อเนื่องได้ ซึ่งการตั้งชื่อรายวิชาลักษณะนี้จะง่ายในการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการจะไม่ยุ่งยากซับซ้อน แต่ครูผู้สอนต้องมั่นใจว่าถึงแม้จะเลือกกีฬานิดเดียวมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก็สามารถทำให้นักเรียนบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ได้

การตั้งชื่อรายวิชาถือเป็นศาสตร์ที่ครูผู้สอนควรเรียนรู้ เพราะถือว่าเป็นการบ่งบอกถึงความคิดสร้างสรรค์ของครูผู้สอนที่สรรค์สร้างงานที่มีประโยชน์ เชื่อมโยงการเรียนรู้ของนักเรียนให้เข้ากับชีวิตจริง บางครั้งจะพบว่าครูผู้สอนใช้สาระ (Strand) มาตั้งเป็นชื่อรายวิชา เพราะต้องการจะเน้นให้นักเรียนเรียนรู้เรื่องเหล่านั้นอย่างลึกซึ้ง เช่น ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แยกสาระประวัติศาสตร์มาสร้างรายวิชา “ประวัติศาสตร์” การสร้างรายวิชานี้ก็เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ด้านการรู้จักความเป็นชาติของตนเองอย่างลึกซึ้ง หรือแยกมาเป็นรายวิชา “ภูมิศาสตร์” จะทำให้รู้ว่าการดำเนินชีวิตในสภาพแวดล้อมต่างๆ ได้อย่างไร เป็นต้น ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สร้างรายวิชา “การอ่าน” รายวิชา “การเขียน” เนื่องจากผู้สร้างเห็นว่าทักษะการอ่าน การเขียนเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยพัฒนาทักษะทางภาษาและส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักใช้กระบวนการคิด อันเป็นทางนำไปสู่การพัฒนาทักษะการเรียนรู้อื่นๆ และจะกลายเป็นทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในที่สุด

ตัวอย่างที่ผู้เขียนยกมาแสดงนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการตั้งชื่อรายวิชา ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างรายวิชาในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน นักวิชาการบางท่านเห็นว่า การตั้งชื่อรายวิชาโดยการนำเอาชื่อกลุ่มสาระการเรียนรู้มาตั้งนั้นเหมาะสมแล้ว หากอยากรู้ว่ารายวิชานี้เรียนอะไร บูรณาการเรื่องอะไร ให้ไปดูที่คำอธิบายรายวิชา แต่จะดีกว่าไหมถ้าครูผู้สอนจะสื่อสารให้มีความชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้นของการสร้างรายวิชา เพราะชื่อรายวิชาที่มีจุดเน้น มีเป้าหมายที่ชัดเจนจะสื่อสารให้ผู้ปกครอง

เข้าใจว่าลูกๆ เรียนอะไร เรียนแล้วเอาไปใช้ทำอะไร เรียนแล้วจะเกิดทักษะอะไรขึ้น ซึ่งการกระทำลักษณะนี้ถือเป็นความรับผิดชอบต่อสาธารณะชน (Accountability) ของครูผู้สอนที่สร้างรายวิชาขึ้นมา อีกทั้งครูผู้สอนก็จะมีเป้าหมายในการสอนที่ชัดเจน สามารถจะออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีเป้าหมาย ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ อย่างมีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

นาตยา ปิสนันธนานท์. ๒๕๕๖. **จากหลักสูตรสู่หน่วยการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

Morgan Hill Unified School District. 2006. **Physical Education Course outline** (Online).

http://www.mhu.k12.ca.us/documents/Curriculum/Course_Outlines/PE/Grade_9.pdf,
August 2, 2009.

University High School. 2009. **Course Descriptions** (Online). http://edweb.tusd.k12.az.us/UHS/Course_Descriptions/index.html, August 3, 2009.

การออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

โดย... สทชาติ เทลิกชาย

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ใสภาพการณ์ของการจัดการเรียนรู้ นอกจากการเรียนรู้จากการสอนของครูแล้ว จำเป็นต้องให้นักเรียนใช้ความคิดจากการปฏิบัติจริงให้สัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นักเรียนควรได้รับการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ในสภาพจริงเพื่อแก้ปัญหาหรือเชื่อมโยงไปสู่วิถีชีวิตของผู้เรียนจึงเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อการดำเนินชีวิตของผู้เรียนอย่างแท้จริง เมื่อออกแบบการเรียนรู้ตามสภาพจริงให้เกิดการเรียนรู้อย่างสมดุลในเชิงพหุปัญญา ผู้เรียนก็จะเรียนรู้ด้วยความสุข การวัดผลการเรียนรู้ก็จำเป็นต้องปรับให้สอดคล้องกันด้วย การวัดและประเมินโดยใช้แบบทดสอบเท่านั้นยังไม่เพียงพอ ยังมีเครื่องมืออื่นๆอีกที่สามารถวัดได้แน่นอนยิ่งขึ้น

เช่น การสังเกตขณะผู้เรียนปฏิบัติงาน ความสามารถในการแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่สร้างขึ้น การพิจารณาจากบันทึกของผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนในเรื่องต่างๆ ที่แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะ และบุคลิกภาพของผู้เรียน การประเมินตามแนวทางดังกล่าวจะได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจของผู้เรียนเป็นอย่างดี เป็นการประเมินรอบด้านและสอดคล้องกับความเป็นจริง (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้, ๒๕๕๓)

เมเยอร์ (Mayer ๑๙๙๒, อ้างถึงในกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖ : ๒๖) และวิกกิน (Wiggin ๑๙๙๐, อ้างถึงในกระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๔๖ : ๒๖) แสดงทัศนะว่าการประเมินตามสภาพจริงต้องตัดสินโดยใช้เกณฑ์หรือมาตรฐาน (Standard) ที่ใช้ตัดสินในการทำงานในชีวิตจริงของผู้ใหญ่ในชั้นงานเดียวกันหรือประเทศเดียวกัน

ลักษณะที่เป็นสภาพจริงที่ทำการประเมินประกอบด้วย ๓ องค์ประกอบ คือ ภาระงานหรือชิ้นงาน (Task) บริบท (Context) และเกณฑ์การประเมิน (Evaluation Criteria) ภาระงานตามสภาพที่แท้จริง ต้องการให้ผู้เรียนได้

ใช้ความรู้หรือทักษะต่างๆ ในการผลิตผลผลิต หรือทำให้การปฏิบัติงานเสร็จสิ้นสมบูรณ์ การใช้สูตรเพื่อแก้ปัญหาเชิงปฏิบัติที่เป็นชิ้นงานตามสถานการณ์จริงได้ สำหรับเนื้อหา สภาพแวดล้อม หรือบริบทควรจะเป็นสภาพที่เกิดขึ้นจริงมากที่สุด และประเด็นการประเมินตามสภาพจริง การตัดสินใจจากเกณฑ์ที่เหมือนกับเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินภาคปฏิบัติงาน หรือผลผลิต เช่น เกณฑ์การประเมินงานเขียน ต้องพิจารณาองค์ประกอบ โครงสร้างการเขียนและแนวคิดมากกว่าจะพิจารณาความผิดพลาดเล็กน้อย เช่น การสะกดคำ เครื่องหมายวรรคตอนหรือไวยากรณ์ (Wiggin ๑๙๙๐, อ้างถึงในกระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๕๖ : ๒๗)

การประเมินการปฏิบัติเป็นการประเมินที่ต้องการให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถที่รอบรู้ด้วยการปฏิบัติหรือผลิตผลงาน รูปแบบที่ประเมินการปฏิบัติงานมีหลายรูปแบบ เช่น การออกแบบการทดลองและการดำเนินการทดลอง การเขียนเรียงความซึ่งต้องการให้ผู้เรียนได้คิดสังเคราะห์ หรือนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ การทำงานร่วมกับเพื่อนนักเรียนด้วยกันเพื่อให้ชิ้นงานหรือภาระงานบรรลุผลสำเร็จ สาธิตการใช้อุปกรณ์ หรือเทคนิคต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างแบบจำลอง (Model) ต่างๆ การอ่านและการใช้แผนที่ การรวบรวมและสะสมสิ่งต่างๆ การเขียนบทวิจารณ์หรือเรื่องสั้น การให้พูดในที่สาธารณะตามโอกาสต่างๆ การเล่นดนตรีชนิดต่างๆ การเข้าร่วมปากเปล่า การพัฒนาแฟ้มสะสมงาน และการพัฒนาทักษะทางกีฬา (Mayer ๑๙๙๒, อ้างถึงใน จรรย์ คำยัง ๒๕๕๗)

การออกแบบการเรียนรู้ตามสภาพจริง

การจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานของหลักสูตรและการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นกลไกสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา ผู้บริหาร ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มวิชา และครูผู้สอนทุกคนจำเป็นต้องร่วมกันศึกษา วิเคราะห์ภารกิจในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นภาพเดียวกันให้เป็นไปเพื่อการเชื่อมโยงบูรณาการภายในกลุ่มวิชาและเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มวิชา ใช้ผลการเรียนรู้ร่วมกันกำหนดตามขั้นตอน ดังนี้

๑) กำหนดผลการเรียนรู้ (learning outcome) ให้ครอบคลุมองค์ความรู้ที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ให้เกิดความเข้าใจ ทักษะกระบวนการและคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม กำหนดสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ กำหนดหน่วยการเรียนรู้ (Unit plan) ที่อาจกำหนดเป็นหน่วยที่เป็นสาระเรื่อง (Thematic Approach) หรือกำหนดเป้าหมายที่เป็น

สาระวิชา (Discipline Approach) ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ อาจจำแนกเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อย (Sub-unit Plan) และบทเรียน (Lesson Plan) ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะต้องกำหนดความคิดหลักและความคิดที่บูรณาการเข้ามาได้ทั้งในกลุ่มวิชาเดียวกัน และข้ามกลุ่มวิชา (Cross Curriculum)

๒) พัฒนารูปแบบเทคนิคการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ ทั้งวิธีการเรียนรู้ทั่วไป (Generic Learning) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและวิธีการเรียนรู้เฉพาะวิชา (Specific Learning) เช่น ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ครูใช้กระบวนการวิจัย ค้นคว้า หารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อนักเรียน รู้วิธีการเรียนรู้ของตนเอง และค้นพบความรู้จากการปฏิบัติ และเรียนรู้อย่างมีความสุข

๓) จัดทำแผนการสอนหรือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูเป็นผู้ออกแบบและวิจัยพัฒนากิจกรรมให้เป็นปัจจุบัน ด้วยการวิจัยในชั้นเรียน พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้น่าสนใจ ย้ายให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ อยากลองทำ และภาคภูมิใจในความสำเร็จในการเรียนรู้ของตนเองทุกขั้นตอน

วิธีการประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง

วิธีที่ใช้ประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง มีหลากหลายรูปแบบ เช่น

๑. แฟ้มสะสมงาน เป็นผลงานของผู้เรียนที่เก็บรวบรวมไว้เพื่อใช้ในการนำเสนอชิ้นงานที่ดีที่สุดหรือเป็นการแสดงถึงการเจริญทางการศึกษาของผู้เรียนในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เป้าหมายของแฟ้มสะสมงานหัวข้อต่างๆ ที่มีในแฟ้มสะสมงานควรพิจารณาอย่างรอบคอบ และมีจุดมุ่งหมายในการเก็บรวบรวม

แฟ้มสะสมงานที่เก็บงานที่ดีที่สุด มุ่งเน้นการนำเสนอเพื่อการประเมินผลผลิตขั้นสุดท้ายที่ดีที่สุดของผู้เรียน เช่น แฟ้มสะสมงานด้านศิลปะ แฟ้มสะสมงานเขียน แฟ้มสะสมงานแก้ปัญหาการเรียนคณิตศาสตร์

สำหรับการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน ความก้าวหน้า

ทางการเรียนรู้จะต้องมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ๑) มีความแจ่มชัดอย่างมากเกี่ยวกับเป้าหมายการเรียนรู้ ไปจนถึงความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ๒) ต้องมีความเข้าใจทฤษฎีการเรียนรู้ และเพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาแนวคิดของผู้เรียน ๓) ควรช่วยเหลือร่วมมือและทำงานร่วมกัน ๔) เลือกวิธีการประเมิน กำหนดเกณฑ์การประเมินเพื่อช่วยให้ผู้ประเมินใช้เกณฑ์ให้เหมาะสมกับการพิจารณาผู้เรียน

๒. การแสดงการสาธิต เป็นความสามารถทำตามคำสั่งซึ่งผู้เรียนแสดงความให้เห็นว่าได้ใช้ความรู้และทักษะทำภาระงานหรือชิ้นงานที่สลับซับซ้อน การแสดงเป็นภาระงานที่แสดงออกที่กำหนด จำกัดขอบเขต ผู้สอนต้องรอบคอบต่อการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ และการใช้เกณฑ์การให้คะแนนที่เหมาะสม

๓. การทดลองหรือการสื่อสาร เป็นการปฏิบัติงานที่ต้องการให้ผู้เรียนวางแผนการปฏิบัติและการแปลผลการศึกษาวิจัยเชิงประจักษ์ การศึกษามุ่งเน้นการตอบคำถามเฉพาะเจาะจงกับการทดลองหรือสอบสวน การประเมินความสามารถในการทดลองหรือการสืบสวนของภาระงานจะประเมินความสามารถของผู้เรียนในด้านการประมาณค่าและทำนายก่อนที่จะเก็บข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล ทำการวิเคราะห์และแสดงผล

๔. การนำเสนอด้วยการพูดและการนำเสนอเป็นตัวละคร เทคนิคประกอบด้วยให้ผู้เรียนนำเสนอด้วยการพูด และใช้ทักษะในการพูดในรูปแบบของการสัมภาษณ์ การกล่าวปราศรัย การบรรยายหรือการพูดโต้ตอบ

๕. การโต้วาทีหรือการอภิปราย เป็นลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งของการพูด การประเมินการใช้เหตุผลและคุณภาพของการให้การยอมรับหรือการโต้แย้ง สำหรับการแสดงละคร หลอมรวมอาการ ใช้ภาษาพูดและทักษะการออกเสียงคำพูดและการแสดงออกท่าทางการเคลื่อนไหว

การประเมินผลครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

ผู้บริหารต้องประเมินครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการ

ประเมินให้ชัดเจน แล้วแสวงหารวบรวมและจัดเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงบทบาทของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

ทัศนา แคมมณี (๒๕๔๒ : ๒๕) ได้เสนอบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญดังนี้ ๑. วิเคราะห์เรื่องที่สอนให้เข้าใจ ๒. ศึกษาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย ๓. วางแผนการสอน ๔. เตรียมกิจกรรมสื่อวัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ ๕. กำกับดูแลอำนวยความสะดวก ๖. ช่วยเหลือสังเกตบันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้คำแนะนำให้การเสริมแรงและประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน

ส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องหมายถึงผู้ปกครองและชุมชน ผู้บริหารสามารถประเมินจากความร่วมมือและความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการรวบรวม แสวงหา

จัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน สื่อวัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ บรรยากาศและสภาพแวดล้อม รวมทั้งครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ด้วยวิธีการต่างๆ แล้วสรุปนำมาตัดสินใจ ปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๔๖). **การประเมินดูจากสภาพจริง การประเมินผลการศึกษาในชั้นเรียน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.

คณะอนุกรรมการ ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นสำคัญ. (๒๕๔๓). **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.

ทัศนา แคมมณี และคณะ. (๒๕๔๓). **ประมวลบทความนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้สำหรับครูยุคปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

“การจัดกิจกรรมโครงงานคณิตศาสตร์ภายใต้สิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน”
 การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่เป็นรูปธรรม

โดย... พงศธร มหาวิจิตร

ครู ค.ศ.๑ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย สระบุรี

และนิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์

WS: ราชบัณฑิตยสถาน
ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และ
ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.
๒๕๔๕ ระบุว่าให้สถานศึกษาจัด
กระบวนการเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะ
กระบวนการคิด การจัดการ การ
เผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์
ความรู้ มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไข
ปัญหา ตลอดจนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน
ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง
ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น
ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการ

ใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผู้เขียนในฐานะ
 ที่ทำหน้าที่สอนวิชาคณิตศาสตร์
 จึงคิดหาเทคนิควิธีการสอนใน
 รูปแบบต่างๆ มาดำเนินการจัดการ
 เรียนการสอน เพื่อให้บรรลุตาม
 เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ
 การศึกษาแห่งชาติดังกล่าวข้างต้น
 จึงนำเทคนิควิธีการจัดการเรียน
 การสอนแบบโครงงานมาเริ่ม
 ดำเนินการ เนื่องจากโครงงานเป็น
 กิจกรรมการเรียนรู้หนึ่งที่เปิด
 โอกาสให้ผู้เรียนได้สืบเสาะหา

ความรู้ ลงมือปฏิบัติ ฝึกการคิด
เชื่อมโยงทฤษฎีทางคณิตศาสตร์
ความรู้ความสามารถ และ
ประสบการณ์เดิมเข้ากับประเด็น
ที่สนใจศึกษา นอกจากนี้กิจกรรม
โครงการยังเป็นกิจกรรมการเรียนรู้
การสอนที่สามารถพัฒนานักเรียน
ในด้านลึคนักเรียนเป็นผู้สร้าง
องค์ความรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้
โดยการมีส่วนร่วม มีปฏิสัมพันธ์กัน
ในกลุ่ม แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกัน
และกัน ช่วยให้นักเรียนรู้จักการ

ทำงานเป็นทีม รู้จักการระดมพลังสมองเพื่อแก้ปัญหาหรือค้นคว้าหาความจริงด้วยทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์อีกด้วย

บุคคลทั่วไปมักเข้าใจว่าโครงการคณิตศาสตร์จะต้องเป็นโครงการที่มีการใช้ความรู้ขั้นสูงทางคณิตศาสตร์และการพิสูจน์ทฤษฎีบทที่ยู้งยากซับซ้อน จนส่งผลให้โครงการคณิตศาสตร์เปรียบเสมือนยาขมสำหรับนักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้ทางคณิตศาสตร์ไม่ตึก ซึ่งนั้นเป็นเพียงโครงการคณิตศาสตร์ประเภทหนึ่งเท่านั้น โครงการคณิตศาสตร์สามารถแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ โครงการประเภทศึกษาค้นคว้า โครงการประเภททดลอง โครงการประเภทการพัฒนาหรือการประดิษฐ์ และโครงการประเภทการสร้างทฤษฎีหรือการอธิบาย ในทัศนะของผู้เขียน การเริ่มต้นสอนกิจกรรมโครงการคณิตศาสตร์ในชั้นเรียนควรเริ่มต้นจากประเด็นที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียนหรืออยู่ในสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวันของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนรู้จักมองและสังเกตคณิตศาสตร์ที่เข้าไปสอดแทรกอยู่ในสิ่งต่างๆ รอบตัวอย่างเป็นรูปธรรม

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้เขียนมีความสนใจที่จะทดลองจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโครงการคณิตศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการทำโครงการและความสนใจในการ

เรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนโดยเลือกใช้เนื้อหาคณิตศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติรอบตัว และชีวิตประจำวันของนักเรียน และเป็นเกร็ดความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่ไม่มีปรากฏอยู่ในหนังสือแบบเรียน แต่เป็นสิ่งที่มีความค่าและปรากฏอยู่ในวงกว้าง เช่น ค่าอัตราส่วนทอง (Golden Ratio) เทสเซลเลชัน (Tessellation) และเรขาคณิตสาทิสรูป(Fractal Geometry) นำมาทดลองใช้ในการเรียนการสอนกับกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่เรียนรายวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มเติม

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

การสอนโครงการ (Project-Based Teaching Approach) โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางอินเทอร์เน็ต (Web-Based Learning) ผสมผสานกับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติในบริบทของชุมชนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการ

๑. ครูแนะนำลักษณะและรูปแบบของโครงการคณิตศาสตร์

๒. ตั้งประเด็นปัญหาในการทำโครงการโดยเจาะหัวข้อ/ประเด็นที่เกี่ยวข้อง หรือเป็นเกร็ดความรู้นอกเหนือจากในหนังสือแบบเรียน โดยครูเสนอแนะแหล่งข้อมูลทางเว็บไซต์

๓. ครูจัดประกายประเด็นที่จะทำโครงการด้วยคำถามสำคัญ (Essential Question)

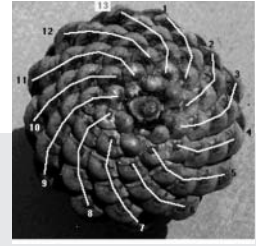
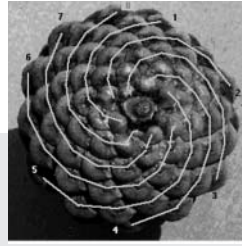
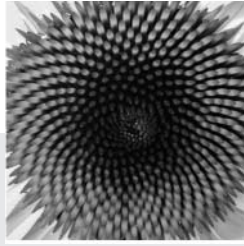
๔. นักเรียนสืบค้นข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต แล้วนำข้อมูลที่ได้นำประมวลความรู้เพื่อเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมในบริบทของท้องถิ่น

๕. นำเสนอข้อมูลที่ประมวลมาให้ครูที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง และสรุปผลการศึกษาในรูปแบบภาพ/รายงาน

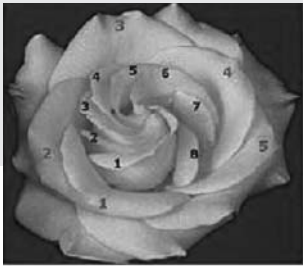

ผลการศึกษาค้นคว้าของนักเรียน

ผลการศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในห้องเรียน นักเรียนพบความมหัศจรรย์ของคณิตศาสตร์ที่สอดแทรกอยู่มากมาย อาทิ

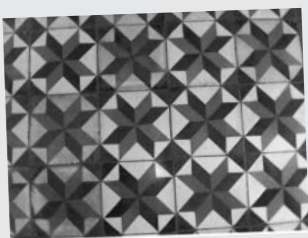
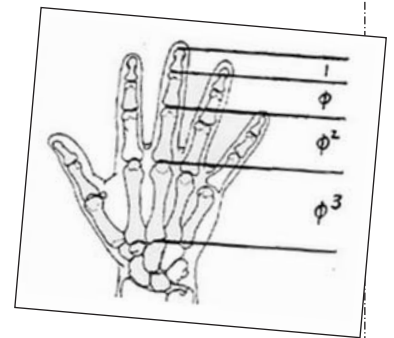
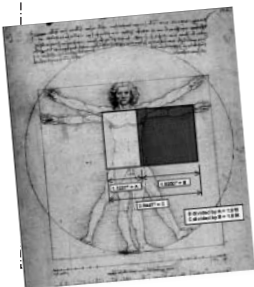

ลำดับฟีโบนัชชี ดอกไม้ชนิดต่างๆ มีจำนวนกลีบดอกเป็นตัวเลขฟีโบนัชชี ๑, ๑, ๒, ๓, ๕, ๘, ๑๓, ๒๑, ... รวมทั้งจำนวนเกลียวของดอกทานตะวัน จำนวนกลีบของลูกสน และอัตราการขยายพันธุ์ของพืช

อัตราส่วนทอง (Golden Ratio) พบใน

อัตราการแตกแขนงกิ่งใหม่ของต้นไม้ชนิดต่างๆ และอัตราส่วนในร่างกายมนุษย์ เช่น ความยาวของกระดูกนิ้วมือแต่ละข้อ ความสูงจากศีรษะถึงพื้นเทียบกับระยะจากสะดือถึงพื้น ระยะจากหัวไหล่ถึงปลายนิ้วมือ เทียบกับระยะจากข้อศอกถึงปลายนิ้วมือ เป็นต้น

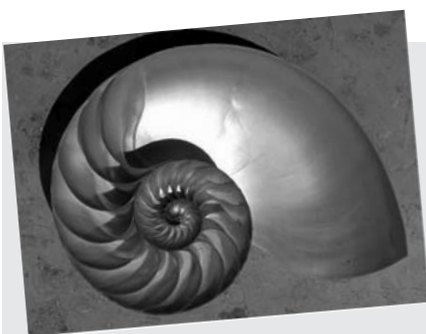

เทสเซลเลชัน (Tessellation) พบในการเรียงตัวของตาข่ายปะรด การสร้างรังของผึ้งที่ใช้รูปหกเหลี่ยมด้านเท่ามาทำเทสเซลเลชัน ซึ่งจะใช้วัตถุดิบและแรงงานน้อยกว่าการสร้างรังเป็นรูปเรขาคณิตอื่น นอกจากนี้ยังมีการนำมาใช้ในงานทอผ้าและลายกระเบื้อง ซึ่งเป็นภูมิปัญญาไทยอีกด้วย

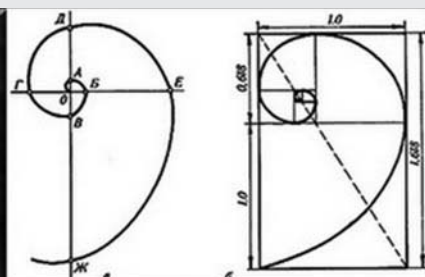

เรขาคณิตสัทสิรูป (Fractal Geometry) พบในลักษณะการแตกใบของเฟิร์นที่เป็นแบบรูปที่ซ้ำ โดยย่อขนาดเล็กลงไปเรื่อยๆ ซึ่งเมื่อนำส่วนใดส่วนหนึ่งมาขยายจะมีรูปร่างเหมือนเดิมทุกประการ นอกจากนี้ ยังพบในสายฟ้าแลบ แขนงรากไม้ รูปร่างของบล็อคโคส และงานสถาปัตยกรรมของไทยที่มีลักษณะลดหลั่น เป็นขั้นขึ้นไป เช่น มณฑปของวัดพระพุทธบาทราชมหาวิหาร เป็นต้น

เส้นเวียนกันหอยเชิงลอการิทึม พบในรูปร่างของเปลือก หอยวงช้าง การสร้างใยของแมงมุม ลักษณะของใบหูและขั้วฉนวน ศีรษะมนุษย์

บทสรุปและอภิปรายผล

๑. การเรียนการสอน
 โครงการคณิตศาสตร์ เป็นกิจกรรม
 การเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่เน้นผู้เรียน
 เป็นสำคัญ โดยเปิดโอกาสให้
 นักเรียนได้เลือกศึกษาค้นคว้าใน
 เรื่องที่ตนเองและกลุ่มสนใจร่วมกัน
 วางแผน ลงมือปฏิบัติหรือศึกษา
 ค้นคว้าด้วยตนเองตามกระบวนการ
 ที่วางแผนไว้ จนได้ข้อสรุปหรือ
 คำตอบในเรื่องนั้นๆ ซึ่งการที่
 ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้กระทำ
 (Active Learner) จะทำให้เกิด
 ความพร้อมและความกระตือรือร้น
 ที่จะเรียน ทำให้ทักษะและความ
 สามารถในการทำโครงการของ
 นักเรียนสูงขึ้นด้วย

๒. การเรียนการสอน
 โครงการคณิตศาสตร์ เป็นการ
 ฝึกให้นักเรียนทำงานเป็นทีม รู้จัก
 วิธีการระดมสมอง (Brain Storming)
 เพื่อช่วยกันหาแนวทางแก้ปัญหา
 และศึกษาหาความรู้ การปฏิบัติ
 กิจกรรม โดยอาศัยกระบวนการ
 กลุ่ม (Group Processing) นี้จะช่วย
 ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ
 และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
 มีการวิเคราะห์ปัญหาด้วยกระบวนการ
 กลุ่ม มีการปรึกษาหารือกัน
 แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ ช่วยเหลือ
 ซ้ำกันและกัน ร่วมแรงร่วมใจกัน
 โดยมีเป้าหมายคือความสำเร็จของ
 กลุ่ม ส่งผลให้นักเรียนสามารถ

เรียนรู้และเกิดทักษะ/กระบวนการ
 ทำงานได้เป็นอย่างดี

๓. การเรียนการสอน
 โครงการคณิตศาสตร์ ช่วย
 ให้นักเรียนได้เห็นความสำคัญของ
 การนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไป
 ใช้ในชีวิตจริงอย่างเหมาะสม ทำให้
 นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นที่
 จะปฏิบัติกิจกรรม มีความพยายาม
 มุ่งมั่นในการทำงาน ส่งผลให้เกิด
 การเรียนรู้ที่มีความหมายและ
 มีประสิทธิภาพ

๔. เนื้อหาที่นำมาทดลอง
 ใช้ในการเรียนการสอนโครงการ
 คณิตศาสตร์ครั้งนี้เป็นตัวอย่าง
 เนื้อหาที่แสดงให้เห็นถึงความ
 สัมพันธ์ของคณิตศาสตร์กับ
 ธรรมชาติรอบตัวนักเรียนอย่าง
 ชัดเจน เช่น ดอกทานตะวัน
 ลูกสน กลีบดอกไม้ชนิดต่างๆ ใน
 โรงเรียน รังผึ้ง ตาเล็บประรด และ
 ลายหัตถกรรมของท้องถิ่น รูปร่าง
 ของพืชผักประเภทบล็อกโคลี
 รากฝอยของต้นไม้ ปรากฏการณ์

ฟ้าแลบ รวมทั้งงานสถาปัตยกรรมไทย
 ในอดีต เช่น มณฑปของวัด
 พระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร
 เจดีย์ภูเขาทอง ฯลฯ ซึ่งล้วนเป็น
 สิ่งแวดล้อมที่พบในชีวิตจริงของ
 นักเรียนทั้งสิ้น เมื่อนักเรียนได้
 ลงมือศึกษาค้นคว้าและเกิดการ
 ค้นพบด้วยตนเอง เกิดความท้าทาย
 ให้คิดวิเคราะห์ต่อ ไม่น่าเบื่อหน่าย
 ซึ่งจะส่งผลให้ความสนใจในการ
 เรียนสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้า
 ครั้งนี้ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะซึ่ง
 อาจเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้
 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชา
 คณิตศาสตร์และการศึกษาค้นคว้า
 ครั้งต่อไป ดังนี้

๑. เมื่อนักเรียนมีความรู้
 ความเข้าใจในการทำโครงการ
 คณิตศาสตร์ที่ดีแล้ว ควรเปิดโอกาส
 ให้นักเรียนได้เลือก/กำหนดหัวข้อ

ในการทำโครงงานคณิตศาสตร์ด้วยตนเองอย่างหลากหลาย จะสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการเรียนการสอนโครงงานอย่างแท้จริง

๒. ควรจัดการเรียนการสอนโครงงานในลักษณะบูรณาการข้ามสาระวิชา เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์และแนวทาง

ในการนำองค์ความรู้ต่างๆ ที่ได้เรียนรู้ไปใช้อย่างเกิดประโยชน์และมีคุณค่าสูงสุด เช่น คณิตศาสตร์ในงานศิลปะ คณิตศาสตร์กับดนตรี คณิตศาสตร์กับภูมิปัญญาไทย เป็นต้น

๓. ควรศึกษาผลของการจัดกิจกรรมโครงงานคณิตศาสตร์ที่มีต่อตัวแปรอื่นๆ เช่น ทักษะ/

กระบวนการทางคณิตศาสตร์ ความคงทนในการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น

๔. ควรศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนโครงงานคณิตศาสตร์กับนักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ ด้วย โดยประยุกต์ขอบเขตของเนื้อหาให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน

บรรณานุกรม

พงศธร มหาวิจิตร. (๒๕๕๒). รายงานการวิจัย เรื่อง ผลการจัดกิจกรรมโครงงานคณิตศาสตร์ภายใต้สิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวันที่มีต่อความสามารถในการทำโครงงานและความสนใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕. ใน เอกสารการประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ ๑๓. กรุงเทพฯ : สกศ.

สาขาวิชาคณิตศาสตร์, โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์. (ม.ป.ป.). **หล่อสวยด้วยคณิตศาสตร์**. (ออนไลน์). สืบค้นจาก <http://www.mwit.ac.th/~dainu/story/story10.htm>, ๒๙ กันยายน ๒๕๕๒.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ๒๕๔๕. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕**. กรุงเทพฯ : พรินทวนกราฟฟิค.

ความรู้ **เพื่อ** ครูแนะแนว

รู้รอบคร้ว

โดย... นิตกักร อำพันมาก

ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต ๑

“...เยาวชนทุกคนมิได้ต้องการทำตัวให้ตกต่ำ หรือให้เป็นปัญหาแก่สังคมประการใด แท้จริงต้องการจะเป็นคนดีมีความสำเร็จ มีฐานะ มีเกียรติ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น แต่การที่จะบรรลุถึงความประสงค์นั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้แนะนำควบคุมให้ดำเนินไปโดยถูกต้อง ในฐานะหน้าที่ที่เป็นครู เป็นอาจารย์ เป็นผู้บริหารการศึกษา ท่านจะช่วยเขาได้มากที่สุด เพราะมีส่วนควบคุมดูแลใกล้ชิดอยู่ทุกๆ ด้าน รongลงมาจากบิดา มารดา...”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตและนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษา
ณ วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร
วันอังคาร ที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๕

จากพระบรมราโชวาท แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาของไทยในทุกยุคสมัยล้วนมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และการดำรงชีพอย่างมีความสุข อยู่ในสังคมได้โดยไม่เดือดร้อน ซึ่งสอดคล้องกับปัจจุบันที่มีรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๔๐ เกิดขึ้น โดยกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน ครอบครัว ชุมชนและสังคมร่วมมือกันจัดการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียน

เป็นสำคัญ (หมวด ๔ : มาตรา ๒๒) โดยมีความมุ่งหมายที่จะให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (หมวด ๑ มาตรา ๖) ต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้ก่อให้เกิดกระแสการตื่นตัวครั้งใหญ่ของครู อาจารย์และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทั้งหลาย เพราะนับแต่นี้ไป การศึกษาของ

ประเทศจะต้องมีการปฏิรูปปรับเปลี่ยนโฉมหน้าใหม่ ไปสู่การศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม และ จัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูงสุด เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาลักษณะของคนไทยที่พึงปรารถนา คือ เก่ง ดี มีสุข ปรากฏสัมฤทธิ์ผลนักเรียนต้องมีทักษะชีวิตอัน ประกอบด้วย ความรู้ เจตคติ และทักษะในอันที่จะ จัดการกับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเพศ สุขภาพ สารเสพติด บทบาทชายหญิง ชีวิตครอบครัว อิทธิพลสื่อ สิ่งแวดล้อม จริยธรรม ปัญหาสังคม ฯลฯ (กรมสุขภาพจิต, ๒๕๔๔ : บทนำ)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต ๑ ได้นำนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน เรื่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สู่การ ปฏิบัติด้วยการกำหนดเป็นนโยบาย และมอบหมายให้ โรงเรียนในสังกัดทุกแห่งดำเนินการ ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๔๗ และได้มีการนิเทศ กำกับติดตาม สนับสนุน และประสานการดำเนินงานอย่างรอบด้านและต่อเนื่อง อีกทั้งส่งเสริมให้มีระบบเครือข่ายผู้ปกครอง เข้ามา มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อตอบสนอง เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยเน้นให้ผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชนของชาติ ได้รับการแก้ไขปัญหาก็ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ อย่างรอบด้าน จากทุกภาคส่วนของสังคม

จากข้อมูลการคัดกรองนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต ๑ ปีงบประมาณ ๒๕๕๑ พบว่า มีนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและ กลุ่มมีปัญหาในด้านต่างๆ ดังนี้

☛ ด้านการเรียน มีนักเรียนแยกเป็นแต่ละ กลุ่ม ดังนี้

☞ กลุ่มปกติ จำนวน ๒๙,๑๘๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๔๙

☞ กลุ่มเสี่ยง จำนวน ๓,๒๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๕๐

☞ กลุ่มมีปัญหา จำนวน ๑,๓๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๐๐

☛ ด้านสุขภาพกาย มีนักเรียนแยกเป็น แต่ละกลุ่ม ดังนี้

☞ กลุ่มปกติ จำนวน ๓๑,๗๐๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๓.๙๗

☞ กลุ่มเสี่ยง จำนวน ๑,๕๗๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๖๘

☞ กลุ่มมีปัญหา จำนวน ๔๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๓๕

☛ ด้านสุขภาพจิต มีนักเรียนแยกเป็น แต่ละกลุ่ม ดังนี้

☞ กลุ่มปกติ จำนวน ๓๑,๙๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๖๐

☞ กลุ่มเสี่ยง จำนวน ๑,๔๖๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๓๕

☞ กลุ่มมีปัญหา จำนวน ๓๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๐๕

☛ ด้านเศรษฐกิจ มีนักเรียนแยกเป็นแต่ละ กลุ่ม ดังนี้

☞ กลุ่มปกติ จำนวน ๒๘,๔๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๔.๒๗

☞ กลุ่มเสี่ยง จำนวน ๓,๖๐๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๗๐

☞ กลุ่มมีปัญหา จำนวน ๑,๖๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๐๓

☛ ด้านการคุ้มครองนักเรียน มีนักเรียน แยกเป็นแต่ละกลุ่ม ดังนี้

☞ กลุ่มปกติ จำนวน ๓๑,๔๗๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๓.๓๐

☞ กลุ่มเสี่ยง จำนวน ๑,๘๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๕๐

☞ กลุ่มมีปัญหา จำนวน ๔๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๓๐

☛ ด้านสารเสพติด มีนักเรียนแยกเป็นแต่ละกลุ่ม ดังนี้

☼ กลุ่มปกติ จำนวน ๓๓,๕๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๙.๐๐

☼ กลุ่มเสี่ยง จำนวน ๒๘๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๕

☼ กลุ่มมีปัญหา จำนวน ๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๑๕

☛ ด้านเพศ มีนักเรียนแยกเป็นแต่ละกลุ่ม ดังนี้

☼ กลุ่มปกติ จำนวน ๓๓,๕๐๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๙.๓๐

☼ กลุ่มเสี่ยง จำนวน ๑๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๕๐

☼ กลุ่มมีปัญหา จำนวน ๖๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๒๐

☛ ด้านความปลอดภัย มีนักเรียนแยกเป็นแต่ละกลุ่ม ดังนี้

☼ กลุ่มปกติ จำนวน ๓๓,๐๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๗.๙๒

☼ กลุ่มเสี่ยง จำนวน ๖๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๙

☼ กลุ่มมีปัญหา จำนวน ๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๑๙

สาเหตุของความเสี่ยงและปัญหาของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต ๑ ส่วนใหญ่มาจากสภาพครอบครัว เช่น ครอบครัวแตกแยก ครอบครัวหย่าร้าง เด็กไม่ได้อยู่อาศัยกับพ่อแม่ และความไม่รับผิดชอบของพ่อแม่ ฯลฯ หากปัญหาดังกล่าว ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้องแล้ว ย่อมส่งผลเสียต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต ๑ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ซึ่งจะต้องสูญเสียโอกาสในการพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพเพื่อการศึกษาต่อ ตลอดจน

การดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตในอนาคต กลายเป็นกำลังคนที่ด้อยคุณภาพของชาติ ก่อปัญหาและเป็นภาระให้แก่สังคม เพราะปัญหาบางอย่าง แม้มีปัญหาระดับน้อยที่สุด เช่น ด้านการใช้สารเสพติด แต่มีความสำคัญที่จะต้องมีการแก้ไขอย่างเด็ดขาดด้วยวิธีการที่ถูกต้อง เพื่อป้องกันการแพร่หลายออกไปยังนักเรียนกลุ่มอื่นๆ หากปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้รับการแก้ไขแล้ว จะทำให้สามารถยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต ๑ ในภาพรวมให้สูงขึ้น ผลผลิตของโรงเรียนได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของชุมชนและสังคม สามารถพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคตได้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต ๑ จึงถือเป็นความต้องการจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจัง และเป็นระบบ

แนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต ๑ ดังกล่าว สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งได้กำหนดเป็นนโยบายระดับชาติในการดูแลช่วยเหลือเยาวชนในวัยเรียน เพราะจะสร้างความตระหนักแก่ครูอาจารย์ทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้บริหารโรงเรียน นำมาวางแผน เพื่อออกแบบการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัด โดยเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการพัฒนา โดยคาดหวังว่าจะสามารถพัฒนาให้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต ๑ ให้สามารถดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จนเกิดคุณภาพตามมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและลดจำนวนนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาในพฤติกรรมทุกด้านให้ลดน้อยลงหรือหมดไป ซึ่งผลการพัฒนา

ดังกล่าว จะทำให้คุณภาพการจัดการศึกษาในภาพรวมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต ๑ ดีขึ้นในทุกๆ ด้าน และได้ผลผลิตที่ดีมีคุณภาพตามที่สังคม และประเทศชาติต้องการ

การสร้างการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนานักเรียน จำเป็นต้องอาศัยการดำเนินงานอย่างเป็นกระบวนการ ต้องอาศัยปัจจัยความสำเร็จหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการใช้วินัยเชิงบวกในการดูแลบุตร ด้วยความตระหนักว่าการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่งของสังคม และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้น ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครอบครัว

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต ๑ ตระหนักในบทบาทของสถาบันครอบครัวในการเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือในการแก้ปัญหานักเรียนระหว่างครอบครัว และโรงเรียน ด้วยการจัดทำโครงการพัฒนาสุขภาวะครอบครัวภายใต้ระบบการดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนขึ้น โดยความคาดหวังที่จะใช้สถาบันครอบครัวเป็นกลไกในการแก้ปัญหานักเรียนอย่างรอบด้าน

กระบวนการดำเนินงาน

๑. ขั้นเตรียมการ

๑.๑ แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการ

๑.๒ สสำรวจ/คัดกรองนักเรียน เพื่อจัดทำสารสนเทศนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา

๑.๓ ประชุมคณะกรรมการเพื่อสร้างหลักสูตรการสร้างสุขภาวะครอบครัวในโรงเรียนภายใต้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

๒. ขั้นดำเนินการ

ดำเนินกิจกรรมการสร้างสุขภาวะครอบครัวในโรงเรียนภายใต้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เพื่อให้ครอบครัวได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นักเรียนจำนวน ๑๖ กิจกรรม ดังนี้

๒.๑ กิจกรรมการประชุมเครือข่ายผู้ปกครองเรื่อง “การใช้วินัยเชิงบวกในการดูแลลูก”

๒.๒ ดำเนินกิจกรรมการประชุมปฏิบัติการสร้างสุขภาวะครอบครัวในโรงเรียน

๒.๓ กิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่

๒.๔ กิจกรรมค่ายครอบครัวสุขสันต์

๒.๕ กิจกรรมการจัดทำวารสารถึงผู้ปกครองเรื่อง “การเลี้ยงลูกเชิงบวก”

๒.๖ กิจกรรมการเยี่ยมบ้านนักเรียนภายใต้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

๒.๗ กิจกรรมการจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนแบบมีชีวิต

๒.๘ กิจกรรมประชุมปฏิบัติการเทคนิคการให้คำปรึกษาลูกวัยรุ่นสำหรับพ่อแม่

๒.๙ กิจกรรมการสร้างเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียนภายใต้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

๒.๑๐ กิจกรรมการสร้างความรักและเห็นคุณค่าในตนเอง (หลักสูตรพ่อแม่)

๒.๑๑ กิจกรรมการพัฒนาพ่อแม่เพื่อศักยภาพของครอบครัวในเด็กและเยาวชนที่มีภาวะเสี่ยง (หลักสูตร Basic)

๒.๑๒ กิจกรรมการพัฒนาพ่อแม่เพื่อศักยภาพของครอบครัวในเด็กและเยาวชนที่มีภาวะเสี่ยง (หลักสูตร Advance)

๒.๑๓ กิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนต้นแบบใช้นวัตกรรมทักษะชีวิตสำหรับผู้ปกครอง

๒.๑๔ กิจกรรมยุติความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

๒.๑๕ กิจกรรมการเผยแพร่ความรู้เรื่องการเลี้ยงลูกเชิงบวก ทางวิทยุกระจายเสียงรายการเสมน่ารู้ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต ๑

๒.๑๖ กิจกรรมเวทีชาวบ้านเรื่องการสอน
เพศศึกษาในโรงเรียน

๓. ชั้นประเมินและตรวจสอบ

๓.๑ ประเมินผลการดำเนินกิจกรรม/
ความพึงพอใจของผู้ร่วมกิจกรรม ทุกกิจกรรมเมื่อ
ดำเนินการแล้วเสร็จ

๓.๒ ดำเนินการคัดกรองและสรุปผล
การคัดกรองนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่ม
มีปัญหาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อดำเนินกิจกรรมแล้วเสร็จทุก
กิจกรรม

๔. ชั้นปรับปรุงและพัฒนา

คณะกรรมการดำเนินการสร้างสุขภาวะ
ครอบครัวในโรงเรียนภายใต้ระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต ๑
ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างจริงจัง
ต่อเนื่อง รวมทั้งการให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ
เมื่อพบปัญหาในการดำเนินงานและร่วมกันพิจารณา
วิธีการแก้ไขปัญหา และบันทึกรายงานผู้บังคับบัญชา
เพื่อรวบรวมข้อมูลมาปรับปรุง แก้ไข และช่วยลด
ปัญหาในการปฏิบัติงาน

กลุ่มเป้าหมาย

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ชุมพร เขต ๑ ทุกโรงเรียน

พื้นที่ในการดำเนินการ

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ชุมพร เขต ๑ ทุกโรงเรียน

ปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหา

ปัญหา : ข้อยกเว้นเรื่องงบประมาณ

การแก้ไขปัญหา : ได้แก้ไขโดยการประสานขอ

งบประมาณจากหน่วยงาน
องค์กรต่างๆ เช่น องค์กร
บริหารส่วนท้องถิ่น มูลนิธิ
เครือข่ายครอบครัว เป็นต้น

ผลงาน/ความสำเร็จ

๑. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต ๑

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต ๑
ได้รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานระบบ
การดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบยั่งยืนคือการพัฒนา
คุณภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ
ศึกษาชุมพร เขต ๑ โดยใช้ครอบครัวเป็นฐาน

๒. โรงเรียนในสังกัด

๒.๑ โรงเรียนมีเครือข่ายผู้ปกครองที่
เข้มแข็งในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

๒.๒ โรงเรียนได้รูปแบบการแก้ไขปัญหา
นักเรียนโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ทำให้
เกิดนวัตกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างบ้านและโรงเรียน
ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

๒.๓ สัมพันธภาพระหว่างบ้านและ
โรงเรียนดีขึ้น

๓. ครอบครัว

๓.๑ ครอบครัวเข้มแข็ง

๓.๒ ครอบครัวอบอุ่น

๓.๓ เกิดสุขภาวะครอบครัวในโรงเรียน

๔. นักเรียน

ผลกระทบจากการดำเนินโครงการสร้าง
สุขภาวะครอบครัวในโรงเรียนภายใต้ระบบการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาชุมพร เขต ๑ ส่งผลต่อนักเรียนกลุ่ม
เสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต ๑ ลดลง ดังนี้

(N=๓๓,๗๓๘)

ที่	ด้าน	จำนวนนักเรียนกลุ่มเสี่ยง		จำนวนนักเรียนกลุ่มมีปัญหา	
		ก่อนดำเนินการ	หลังดำเนินการ	ก่อนดำเนินการ	หลังดำเนินการ
๑	การเรียน	๓,๒๐๘	๒,๑๖๖	๑,๓๕๐	๗๓๓
๒	สุขภาพกาย	๑,๕๗๙	๑,๒๖๘	๔๕๕	๓๑๗
๓	สุขภาพจิต	๑,๔๖๙	๖๘๕	๓๕๔	๑๕๖
๔	เศรษฐกิจ	๓,๖๐๙	๒,๕๕๒	๑,๖๙๗	๑,๒๙๔
๕	การคุ้มครองนักเรียน	๑,๘๒๐	๑,๓๓๒	๔๔๐	๑๒๔
๖	สารเสพติด	๒๘๖	๑๗๑	๕๐	๒๒
๗	เพศ	๑๖๘	๑๐๒	๖๙	๓๐
๘	ความปลอดภัย	๖๓๖	๓๒๔	๖๖	๕๘
รวม		๑๒,๗๗๕	๘,๖๐๐	๔,๔๘๑	๒,๗๓๔

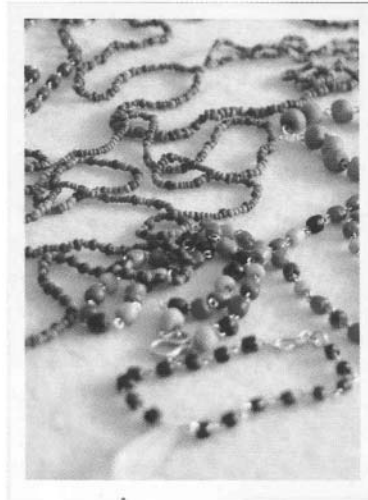
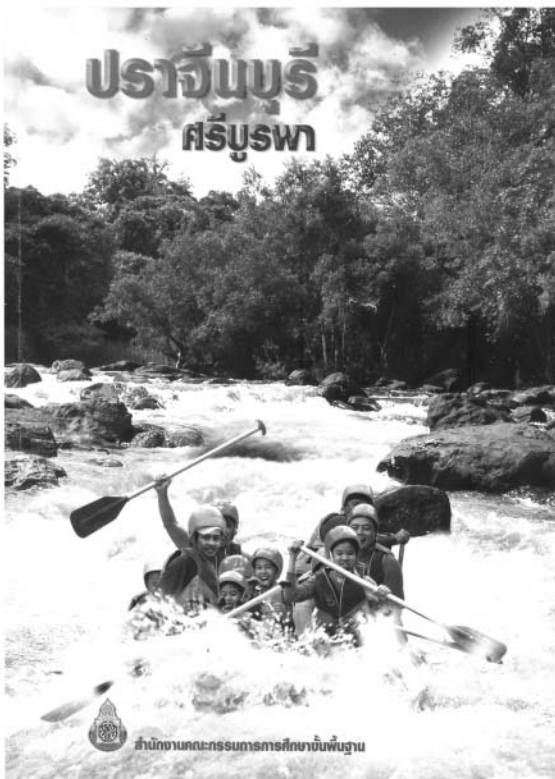
การแก้ปัญหานักเรียนที่มีปัญหาคงจะไม่ใช้
เรื่องของโรงเรียนหรือครูเพียงอย่างเดียว ครอบครัว
เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เด็กนักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับ
ผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นขอเป็นกำลังใจ
ให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่างๆ ในการคิดค้น

นวัตกรรมดีๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตของ
เราเป็นคนดี มีความสำเร็จและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่าง
ราบรื่น ดังพระบรมราโชวาทขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เอกสารอ้างอิง

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตและนักศึกษา
วิทยาลัยวิชาการศึกษา ณ วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร วันอังคาร ที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๕.
จาก <http://www.ohmpps.go.th/> เข้าถึงเมื่อ วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๒.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ๒๕๔๒. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และ
ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

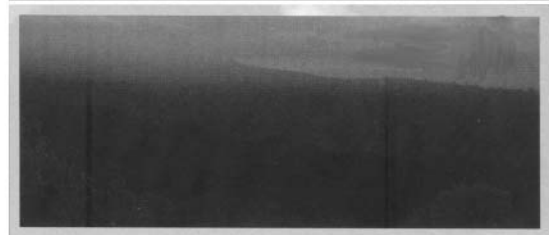

ปราจีนบุรี ศรีบูรพา

ยุคแห่งความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี อย่างเช่นปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดแหล่งเรียนรู้ที่มากมาย หลากหลาก โดยเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถโยนโยเปิดประตูไปสู่โลกกว้างได้อย่างง่ายดาย แต่ก็ยังคงค่อนข้างจำกัดอยู่ในตัวเมืองหรือพื้นที่เจริญแล้ว นั่นเป็นข้อได้เปรียบกว่าผู้ที่อยู่ในชนบทห่างไกล อย่างไรก็ตามหนังสือก็ยังคงเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ที่สำคัญ เพราะสื่ออื่นๆ ไม่สามารถมาแทนที่

หนังสือได้หมด เนื่องจากหนังสือเป็นสื่อที่มีราคาถูก สามารถหาอ่านได้ทุกที่ทุกเวลาจะอ่านซ้ำกี่ครั้งก็ได้

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นอีกสื่อประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อย โดยเนื้อหาสาระจะอิงหลักสูตร เพื่อเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองตามความเหมาะสมของวัยและความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคล อีกทั้งยังเป็นการสร้างนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็กและเยาวชน

**“ศรีมหาโพธิ์คู่บ้าน ไผ่ตงหวานคู่เมือง ผลไม้
ลือเลื่อง เขตเมืองทวารวดี”** เป็นคำขวัญประจำจังหวัด
ปราจีนบุรี ที่อยู่ทางทิศตะวันออกของประเทศไทย
ห่างจากกรุงเทพฯ ระยะทางประมาณ ๑๓๕ กิโลเมตร
ซึ่งเป็นดินแดนที่มีความเจริญรุ่งเรืองมานับแต่สมัย
ทวารวดีจวบจนปัจจุบัน

“ปราจีนบุรี ศรีบูรพา” เป็นหนังสือที่สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักวิชาการ
และมาตรฐานการศึกษา กำลังจัดพิมพ์เพื่อเป็นหนังสือ
อ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม เพื่อเผยแพร่ให้สถานศึกษานำไปใช้
ประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า เหมาะสำหรับนักเรียน
นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป เป็นการนำเสนอเรื่องราว
ของจังหวัดปราจีนบุรีในทุกมิติ ทั้งการท่องเที่ยวทาง
ธรรมชาติที่หลากหลาย ป่าเขาลำเนาไพร น้ำตก
วัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่มีคุณค่ายิ่งมา
ตั้งแต่ยุคทวารวดีจนถึงรัตนโกสินทร์ บุคคลสำคัญที่
สร้างคุณงามความดีให้แก่ท้องถิ่น ภูมิปัญญาและ
ศิลปกรรม โดยมุ่งหวังให้เด็กและเยาวชนได้รู้จักและ
ภูมิใจในแผ่นดินถิ่นเกิด

เนื้อหาที่น่าสนใจภายในเล่ม ได้แก่ เทียวปราจีน
ถิ่นอารยธรรม เพลินธรรมชาติ เขียวขุ่ม พุ่มไผ่
เที่ยวชมวัฒนธรรม เสน่ห์แห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น
ไผ่ตงหวานคู่บ้านปราจีนบุรี ปอทอง ลูกปัดทวารวดี
ปราจีนบุรีใน..เขียนแผ่นดิน ย้อนอดีตปราจีน ปราจีนบุรี
ในปัจจุบัน พระคู่บ้านคู่เมือง วัดแก้วพิจิตร และคนดี
ศรีบูรพา หากท่านได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้วจะรู้สึกเหมือน
กับท่านได้ไปเยือนจังหวัดปราจีนบุรีด้วยตัวท่านเอง
เลยทีเดียว

แม้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่างจัดทำ
หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นจำนวนมาก แต่ปัจจุบันก็ยัง
ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียนและครูผู้สอน
หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสผลิตหนังสือดีๆ
มากขึ้น โดยเฉพาะหนังสือที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ
เรื่องของท้องถิ่น อาชีพ เศรษฐกิจ สถานที่สำคัญ
วัฒนธรรม ประเพณี ปรากฏชาวบ้าน ประวัติศาสตร์
ท้องถิ่น ประสบการณ์จริงในท้องถิ่น เป็นต้น หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าจะเป็นสื่อที่มีประโยชน์ต่อการปลูกฝังให้
เด็กรักถิ่นฐานบ้านเกิด เชิดชูวัฒนธรรมและธำรงไว้
ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติสืบไป

มหกรรมนวัตกรรมการอ่านเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

โดย... อังคณา พิวเกลี้ยง

*บอก*กล่าวเล่าขานฉบับนี้ ขอนำเสนอบรรยากาศงานรณรงค์การอ่าน เทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และสร้างเสริมนิสัยรักการอ่านในเด็กและเยาวชนไทย จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๑๔-๑๖ สิงหาคม ๒๕๕๒ พร้อมกันทุกจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และรณรงค์ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนไทยมีนิสัยรักการอ่าน ซึ่งสอดคล้องกับการที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้การส่งเสริมการอ่านเป็นวาระแห่งชาติ โดยกำหนดให้วันที่ ๒ เมษายนของทุกปี ซึ่งเป็นวันพระราชสมภพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นวัน “รักการอ่าน” และเพื่อให้มีการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ ปี ๒๕๕๒-๒๕๖๑ เป็นปี ทศวรรษแห่งการอ่าน

การจัดงานในส่วนกลางจัดที่บางกอกคอนเวนชันฮอลล์ เซ็นทรัลพลาซ่า ลาดพร้าว โดยมีนายจรินทร์ ลักษณวิศิษฐ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธานในพิธีเปิดงาน ซึ่งมีการถ่ายทอดสดพิธีเปิดงานทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง ๑๑ ในเวลา ๑๐.๐๐-๑๑.๐๐ น. ของวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๕๒

รูปแบบการจัดงาน ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก ๕ กิจกรรม ได้แก่

๑) **นิทรรศการมีชีวิต** ประกอบด้วย การนำเสนอหนังสือ ๖ เล่มที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระราชวิจารณ์ให้เด็กและเยาวชนไทยควรอ่าน ได้แก่ **พระอภัยมณี รามเกียรติ์ นิทานชาดก อิเหนา พระราชนิพนธ์สิบสองเดือน และกาพย์เห่เรือ เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร และสิบลกวิธีสร้างนิสัยรักการอ่าน** ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงใช้ในการสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับพระราชโอรสและพระราชธิดา นอกจากนี้ยังมีนิทรรศการที่น่าสนใจจากหน่วยงานต่างๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดในประเด็นหลัก (theme) **เด็กรักอ่าน** สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จัดในประเด็นหลัก คือ **อ่านสร้างอาชีพ** สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จัดในประเด็นหลัก คือ **อ่านเพื่อชีวิต** สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จัดในประเด็นหลัก คือ **อ่านวิทย์คิดสนุก** สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จัดในประเด็นหลัก คือ **อ่านแต่เล็ก** สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จัดในประเด็นหลัก คือ **นักอ่านเยาวชน** และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จัดในประเด็นหลัก คือ **อ่านคิดค้นคว้า**

๒) **ปฏิบัติการอ่านเอาเรื่อง** เพื่อให้เด็ก นักเรียน นักศึกษาและประชาชนได้ฝึกทักษะสกัดความรู้จากการอ่านหนังสือและร่วมสัมมนา/ฝึกปฏิบัติหลากหลายเทคนิค

๓) **เวทีบรรณาปัญญา** ประกอบด้วย การสัมมนาวิชาการ และคอนเสิร์ตสร้างเสริมนิสัยรักการอ่าน

๔) **เวทีเยาวชนรักการอ่าน** ประกอบด้วย กิจกรรมส่งเสริมการอ่านหลากหลายโดยเยาวชนเพื่อเยาวชน

๕) **หนังสือเพื่อความเป็นเลิศ** ซึ่งภาครักการอ่าน ได้แก่ สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก และร้านหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชนได้นำหนังสือมาจัดแสดงและจำหน่าย

ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน นอกจากได้จัดนิทรรศการแล้วยังได้ร่วมมือจัด
กิจกรรมต่างๆ เช่น

๑. การอบรม “สอนให้เด็กทำหนังสือ : สื่อส่งเสริม
การอ่าน” วิทยากรโดยคณะครูจากโรงเรียนวัดบางโกลนใน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ ได้สอนให้
นักเรียน ครู ศึกษานิเทศก์ และผู้สนใจฝึกทำหนังสือป๊อปอัพ
วิธีการพับกระดาษเป็นรูปต่างๆ เช่น สีสันสวยงามและทำให้น่าสนใจ

๒. การอบรม “ฟัง คูย คิด ลองเขียน” วิทยากรโดย
คุณเรืองศักดิ์ ปิ่นประทีป กรรมการผู้จัดการมูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก
หรือในนามปากกา “ตุ๋บปอง” ผู้ผลิตหนังสือสำหรับเด็กหลายเล่ม
เป็นหนังสือที่เด็กอ่านแล้วเกิดแรงบันดาลใจและสนุกสนาน คุณ
เรืองศักดิ์เล่าว่าได้ซึมซับนิสัยรักการอ่านมาจากครอบครัว คุณพ่อ
จะซื้อหนังสือมาให้อ่านเสมอและคุณแม่ก็จะเล่านิทานให้ลูกๆ ฟัง
นอกจากนี้คุณเรืองศักดิ์ยังมีส่วนในการจัดตั้งโครงการ “หนังสือ
เล่มแรก” เน้นสร้างกระบวนการเรียนรู้ของเด็กอายุ ๖-๙ เดือน
โดยให้พ่อแม่อ่านหนังสือให้ลูกฟัง เป็นการสร้างพื้นฐานการอ่าน
และสานสัมพันธ์ในครอบครัว ตลอดจนปลูกฝังและส่งเสริม
การเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยนิสัยรักการอ่าน

๓. กิจกรรมพนักเขียนขวัญใจวัยรุ่น นายฐาวรา
ศิริพิพัฒน์ หรือนามปากกา “ดร.ป๊อป” ผู้เขียนนวนิยาย
แฟนตาซีเรื่อง **เดอะไวท์โรด** เป็นนักเขียนขวัญใจวัยรุ่นที่มี
ลีลาการพูดตลกขบขันความสนใจผู้ฟังตลอดเวลา “ดร.ป๊อป”
ได้ให้ข้อคิดกับน้องๆ ว่าการเป็นนักเขียนเปิดโอกาสดี
ให้กับตนเองมาก เช่น ได้ท่องเที่ยวไปด้วยระหว่างการ
เดินทางไปงานเปิดตัวหนังสือใหม่ ได้ประสบการณ์
ในการพบปะผู้คน และได้ทุนเรียนในระดับปริญญาตรี
เนื่องจากเป็นนักเขียน หากอยากเป็นนักเขียนต้อง
เริ่มต้นตั้งแต่วัยนี้โดยอาจเริ่มต้นจากการฝึกเขียน
บันทึกประจำวันเรื่องราวของตนเองก่อน

๔. กิจกรรมเสวนา “รักษ์ไทย รัชชา”
วิทยากรจากด๊าบเบิลเอ บัค ทาวเวอร์

๖. การอบรม “เล่นนิทานสร้างสรรค์งานศิลปะ” ซึ่ง สพฐ. ได้รับความอนุเคราะห์จาก ดิบบีเอ บัค ทาวเวอร์ ในการติดต่อครูด้ายปาน หรือคุณปัทมา โลเกศกระวี จากศูนย์การเรียนรู้บ้านนิตา มาเป็นวิทยากรให้ความรู้ในการอบรมครั้งนี้

ผู้เข้าอบรมนอกจากจะได้รับฟังนิทานที่สนุกสนาน และได้สาระความรู้ที่ครูด้ายปานเล่าแล้วยังได้ใช้จินตนาการสร้างสรรค์งานศิลปะ โดยการวาดรูปตัวละครในหนังสือสำหรับเด็กจากเรื่อง งวงยาวยาวของช้างอัลเฟรด ซึ่งมีลักษณะเด่นคือมีงวงที่ยาวมาก นอกจากนี้ยังได้สำรวจจุดเด่นของตนเองและเปรียบเทียบว่าหากเป็นสัตว์จะเป็นสัตว์ชนิดใดพร้อมทั้งวาดรูปสัตว์ชนิดนั้นลงในกระดาษและระบายสีให้งดงามต่อจากนั้น ผู้เข้าอบรมได้ออกมานำเสนอผลงานของตนเองพร้อมทั้งอธิบายเกี่ยวกับผลงานที่นำเสนอ

ครูด้ายปานได้ให้เทคนิคการเล่นนิทานดังนี้ วิธีการเล่นนิทานที่ดีนั้นผู้เล่าต้อง ๑) เลือกนิทานที่จะเล่า “จินตนาการคือหัวใจของนิทาน” นิทานที่ดีต้องกระตุ้นจินตนาการของเด็ก ทำให้เด็กคิดตาม ฝันตาม เกิดความสงสัย และเกิดองค์ความรู้หรือจินตนาการ ผู้เล่าหรือผู้ดำเนินนิทานควรเข้าใจจินตนาการของเด็กเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ อย่างสอดคล้องกับจินตนาการและความต้องการของเด็ก ๒) อ่านก่อนหลายๆ ครั้ง เพื่อทำความเข้าใจกับเนื้อหา บุคลิกลักษณะของตัวละคร และวัตถุประสงค์ที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารกับผู้อ่าน ๓) ฝึกเล่าก่อนหลายๆ ครั้ง เพื่อสร้างอารมณ์ร่วม และดึงความรู้สึกร่วมกับผู้ฟัง เช่น การตัดเสียง การทำเสียงเบา-เสียงหนัก การเน้นเสียง

นิทานนอกจากมีประโยชน์ทำให้เด็กสนุกสนาน กระตุ้นจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์แล้ว ครูผู้สอนสามารถนำไปบูรณาการกับการเรียนการสอนได้ เช่น บูรณาการกับวิชาวิทยาศาสตร์ ทำให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องของรูปทรง

สี หรือบูรณาการกับวิชาคณิตศาสตร์ เช่น ให้เด็กนับเทียนวันเกิดของตัวละครในเรื่อง

๖. กิจกรรม **“มาอ่านหนังสือกันดีกว่า”** โดยโรงเรียนวัดบางพลีใหญ่ในกิจกรรม **“เด็กอ่านหนังสือให้ผู้ใหญ่ฟัง”** โดยโรงเรียนเคหะบางพลี และโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ และกิจกรรม **“เล่านิทานประกอบการแสดง”** โดยโรงเรียนสามัคคีวิทยา และโรงเรียนคลองบางแก้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒

๖. กิจกรรม **แรลลี่รักการอ่าน** ๓ ฐานการเรียนรู้ ได้แก่ **“ศิลป์ สื่อ ภาษา”** โดยโรงเรียนที่ปิงกรวิทยาพัฒนา (วัดโบสถ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑ **“อ่านอย่างเขียนเขียนอย่างเทพ”** โดยโรงเรียนสารวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๒ **“สนุกกับการอ่าน”** โดยโรงเรียนราชันนาทอาจารย์สามเสนวิทยาลัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑

๖. **ละครภาษาอังกฤษ** โดยโรงเรียนมัธยมวัดนายโรง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓

๖. ดนตรีลูกทุ่ง **“เพลงกับชีวิตพอเพียง”** โดยโรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๒ **“เพลงกับประวัติศาสตร์”** โดย โรงเรียนฤทธิณรงค์รอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓ **“เพลงกับวรรณคดีไทย”** โดยโรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต ๑

ในด้านบรรยากาศของงาน มีเด็ก นักเรียน นักศึกษา ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ และประชาชนทั่วไปเดินเยี่ยมชมงานและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ด้วยความสุขและสนุกสนาน ซึ่งผู้เข้าชมงานนอกจากจะได้รับความรู้ ได้ฝึกทักษะและปฏิบัติจริงแล้วยังได้รับความสนุกสนานและความประทับใจกันโดยถ้วนหน้า

ขุมปัญญา

สุรางคนาง ๒๘

● ลูกจ๊ะลูกจ๋า	มาซิลูกมา	พร้อมหน้าตากัน	
อาหารร้อนร้อน	ใช้ช้อนกลางนั้น	ล้างมือก่อนพล้น	ทุกวันก่อนกิน
กินปลากินผัก	ร่างกายสมลักษณะ	ผ่องพักตร์เจิดจรัส	
อาหารห้าหมู่	เสริมสุขภาพ	ปลอดโรคโคโกลัน	ชีวิตยาวยืน
วันนี้ดีใจ	หายชิอะไร	พอให้เมื่อคืน	
ลูกใหญ่ลูกรอง	ทั้งสองครีกครื้น	น้องเล็กกระรื้น	แซมขึ้นเบิกบาน
ของแม่แค้นมอง	กิตาลูกพอง	ของจอนานนาน	
หนังสือขำขัน	แบ่งปันกันอ่าน	สำเร็จสำราญ	ทั้งบ้านยินดี
อีกเล่มแพรวพราว	อาหารหวานคาว	เรื่องราวมากมาย	
สูตรทำอาหาร	โบราณนานปี	มาอ่านกันซี	ช่วยชี้ช่วยทำ
● เล่มนี้ของพ่อ	ใจจดใจจ่อ	อ่านต่อตอนคำ	
พระราชนิพนธ์	ทุกชนชื่นฉ่ำ	ต้องอ่านประจำ	น้อมนำถุทัย
ปกสีเขียวเขียว	ซื้อมาเล่มเดียว	ห้องเที่ยวทั่วไทย	
รูปภาพวาม	ศิลปะงามวิไล	พาภาคภูมิใจ	อ่านได้ทุกคน
ลูกเล็กเด็กดี	ของฝากพ้อมี	สามสีชุกช่น	
เป็นเรื่องแมวเหมียว	ลดเลี้ยวลูกสน	ประจัญประจัญ	เกิดผลบานปลาย
ลูกรองลูกรัก	ขอบทลงนั้	รู้จักชวนชว	
โครงการวิทยนี้	ดีดีมากมาย	พอให้ลูกชาย	ลองถ่ายทอดดู
ลูกใหญ่ไฝฝ่น	คิดล่ำรางวัล	รับขวัญนั้	
ต้องอ่านมากมาย	หลายหลากความรู้	จักช่วยเชิดชู	เข้าสู่เส้นชัย
พอจึงซื้อมา	มอบขุมปัญญา	ควรค่าลูกใหญ่	
มุ่งคิดมุ่งทำ	สร้างกำลังใจ	รู้ทั่วประเทศไทย	ใครใครยินดี

ฉบับ ๑๖

๑ องค์พระบรมราชินี

พระมหากษัตริย์คุณ

พระราชทานนำหนูน

ทริยศาสตร์สุคนธ์

ทรงห่วงใยเด็กเยาวชน

ดลรักรักการอ่านการเรียนรู้

กาพย์เห่เรือ รามเกียรติ์

พระอภัยมณีศรีสุวรรณ

นิทานชาดกชาตบรรพ์

พระโพธิสัตว์ตรัสเตือน

พระราชพิธีสิบสองเดือน

เพื่อนเด็กและเยาวชนไทย

สืบสานสร้างเสริมนิสัย

ได้เป็นรากฐานชีวิต

อ่านมากรู้มากจากจิต

รังสฤษฏ์สติปัญญา

ยามใดขัดข้องค้นคว้า

หนังสือคือค่าขุมทรัพย์

บ้านเราหลากหลายเรื่องเนื่องนับ

สำหรับหนังสืออ้างอิง

โน่นโน้นหนังสือเยี่ยมยิ่ง

แท้จริงนั้นอาหารใจ

กาพย์ยานี ๑๑

๑ เอาละลูกทุกคน

जानขามเชิญยกไป

การบ้านเร่งรีบทำ

นิทานชาดกมี

จากนั้นรายการโปรด

ดูได้ตั้งใจหวัง

พรั่งนี้มันนันทะ

งานเลี้ยงรับรางวัล

พระองค์ทรงมี

หนังสือสือสุน-

บรรลุล่วงเรื่องผล

อิเหนาเนาเนียน

พระผู้ทรงธรรม

หกเรื่องหกเรือน

รักการอ่านไว้

สร้างสรรค์ความคิด

ลุล่วงปัญหา

มีพร้อมน้อมรับ

ลูกอย่าประวิง

วันเวรวันเวียนถึงใคร

แล้วล้างให้สะอาดดี

ตอนค่าค่าของคืนนี้

แม่จะเล่าให้ลูกฟัง

มีประโยชน์ปัญญา

พ่อแม่นั่งดูด้วยกัน

พวกเราไปสังสรรค์

ของพี่ใหญ่ต้องไชโย

เสรี กาญจนโรจน์

สมาคมครูภาษาไทยแห่งประเทศไทย

เมื่อต้นเดือนตุลาคมที่ผ่านมา หลายท่านคงรู้สึกใจหายเมื่อทราบข่าวว่าท่านเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา ได้ขอลาออกก่อนเกษียณอายุราชการ แต่ภาพการทำงานที่เต็มไปด้วยการเสียสละทุ่มเทเพื่อการศึกษาตลอดระยะเวลา ๓๘ ปี คงไม่ลืมเลือนไปจากใจของชาวสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการทุกท่านอย่างแน่นอน

สำหรับช่วงนี้ก็เป็นช่วงเปิดภาคเรียนที่ ๒ แต่โรคไข้หวัดไม่ว่าจะเป็นไข้หวัดธรรมดาหรือไข้หวัดใหญ่ ๒๐๐๙ ก็ยังคงมีการระบาดอยู่ เพราะเป็นช่วงที่อากาศเปลี่ยนแปลงจากฤดูฝนไปสู่ฤดูหนาว ทางกองบรรณาธิการก็ขอฝากความห่วงใยมายังท่านผู้บริหาร เพื่อนครู และนักเรียนที่รักทุกคน ขอให้มีความสุขภาพร่างกายแข็งแรง

ในส่วนของวารสารวิชาการฉบับนี้ ก็ยังคงมีบทความดีๆ และมีประโยชน์มาฝากท่านผู้อ่านเหมือนเดิม แต่หากผู้อ่านท่านใดมีนวัตกรรมการเรียนการสอนที่ต้องการเผยแพร่ สามารถส่งบทความไปที่ **สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา** ได้ เรายินดีรับพิจารณาลงพิมพ์ตามความเหมาะสมต่อไป

เจ้าของ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

ที่ปรึกษา

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(นายสมเกียรติ ขอบผล)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(นายวินัย รอดจ่าย)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(นายเสน่ห์ ขาวโต)

ที่ปรึกษาด้านมาตรฐานการศึกษา

ที่ปรึกษาด้านการศึกษาพิเศษและผู้ด้อยโอกาส

ที่ปรึกษาด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน

ที่ปรึกษาด้านพัฒนาระบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผน

คณะบรรณาธิการ

บรรณาธิการ : นางเบญจลักษณ์ น้ำฟ้า

ผู้ช่วยบรรณาธิการ :

นางสาวพจนิษฐ์ เจนพนัส

นางสุกัญญา งามบรรจง

นางศุภนิตลา สุขสมัย

นางสาวพนิดา บัวมณี

กองบรรณาธิการ :

นางสาวไพโรจน์ พิทักษ์สาส์

นางสาวนภวรรณ ชัยบุตตา

นายธัญญา เรืองแก้ว

นางสาวจิระวรรณ ปักกัถตั้ง

นางบุษริน ประเสริฐรัตน์

พ.จ.อ.แดงรัตน์ชัย คงสม

นางประชุม หนูจ้อย

นายพิทักษ์ ไสตถยาคม

นางสาวอุทิน จิงวิเศษพงศ์

นางสาวขวัญฟ้า นิยมโนธรรม

นางธนภรณ์ กอวัฒนา

นางฟาฏินา วงศ์เลขา

นางสุขเกษม เทพลีธี

นางสาวเงินยวง นุดตะเคียน

นางขวัญจิต พิจฉิก

นางสาวอังคณา ผิวเกลี้ยง

นายศตวรรษ ประจักษ์

นางสาวพรทิพย์ ดินดี

นางสาวประนอม เพ็ญพันธ์

ฝ่ายศิลปกรรม :

นายพินิจ สุขะสันต์

นายไพฑูรย์ บุญภานนท์

นายชูเกียรติ เกิดอุดม

คิดดี คิดดี

“เมื่อ ๕๐ ปีที่ผ่านมา ครูมีจำนวนไม่พอที่จะสอนนักเรียน และการคมนาคมก็ไม่ดีนัก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริจะให้หนังสือเล่มหนึ่งประจำบ้านที่อ่านได้ทั้งครอบครัว เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับเมืองไทย ทำโดยคนไทย

เพื่อเผยแพร่ให้คนไทยได้มีความรู้ในทุกสาขาวิชา และเป็นกุศโลบายที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ของครอบครัว เพื่อให้พ่ออ่านให้ลูกฟัง”

“เรามีเป้าหมายที่จะต้องทำหนังสือสารานุกรมให้มีสาระที่ดีมีประโยชน์ พอทำหนังสือออกมาแล้วปัญหาต่อมาคือจะให้ถึงมือผู้อ่านได้อย่างไร และสุดท้ายคือคนที่ได้หนังสือจะต้องอ่านด้วย การทำหนังสือครั้งนี้จึงเกิดประโยชน์สูงสุดตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเราจัดทำสารานุกรมมากกว่า ๓๓ เล่ม โดยใช้ผู้เขียนทั้งนักปราชญ์ ราชบัณฑิต ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาของประเทศไทย จัดพิมพ์ด้วยกระดาษอย่างดี มีภาพประกอบสีสันสวยงาม แต่ยืราคาเล่มละ ๒๕๐ บาท มาตลอด ไม่เคยปรับราคา แม้ว่าต้นทุนทุกอย่างจะขึ้นก็ตาม”

จนถึงปัจจุบัน สารานุกรมไทยฯ จัดพิมพ์ออกมาแล้ว ๓๓ เล่ม และมีเป้าหมายที่จะจัดพิมพ์ให้ได้เฉลี่ย ๘ เดือนต่อ ๑ เล่ม โดยปัจจุบันมีเรื่องราวสาระความรู้ที่น่าสนใจรวมกว่า ๓๐๐ เรื่อง ซึ่งมีบางเล่มจัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพิเศษต่างๆ

นอกจากนี้โครงการฯ ยังได้จัดทำสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน ฉบับเสริมการเรียนรู้ เป็นหนังสือขนาดเล็กที่พกพาได้สะดวก ภายในเล่มมีเรื่องน่าสนใจจากสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มต่างๆ มาเรียบเรียงใหม่ให้เหมาะสมกับผู้อ่านในวัย ๑๐-๑๕ ปี โดยแต่ละเล่มมีเรื่องที่เรียบเรียงใหม่รวม ๓ เรื่อง มีความหนาประมาณ ๒๐๐ หน้า ราคาเล่มละ ๔๐ บาท จัดทำปีละ ๓ เล่ม ขณะนี้ได้ออกเล่มที่ ๑๓ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่อง บัว เฟอร์นิเจอร์ และกล้วยไม้ ใครสนใจลองไปหาอ่านสักเล่มจากห้องสมุดหรือซื้อจากร้านหนังสือทั่วไป แล้วจะรู้ว่าหนังสือที่ว่าดีมีสาระและคุ้มค่ากับเงินที่ต้องจ่ายนั้นเป็นอย่างไร

ที่มา : จากบทสัมภาษณ์ ของ พล.อ.อ.กำธน สินธวานนท์ องคมนตรีและประธานโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในงานนิทรรศการ “แสงเทียนแห่งปัญญา แสงศรัทธาแห่งปวงชน” ๕๐ ปี โครงการสารานุกรมไทยฯ วันที่ ๕-๗ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ณ ศูนย์การค้าสยามพารากอน กรุงเทพมหานคร ในโอกาสที่พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ เสด็จไปทรงเปิดงานนิทรรศการ “แสงเทียนแห่งปัญญา แสงศรัทธาแห่งปวงชน” ๕๐ ปี โครงการสารานุกรมไทย สำหรับเยาวชนฯ ณ ศูนย์การค้าสยามพารากอน วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๒

